

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

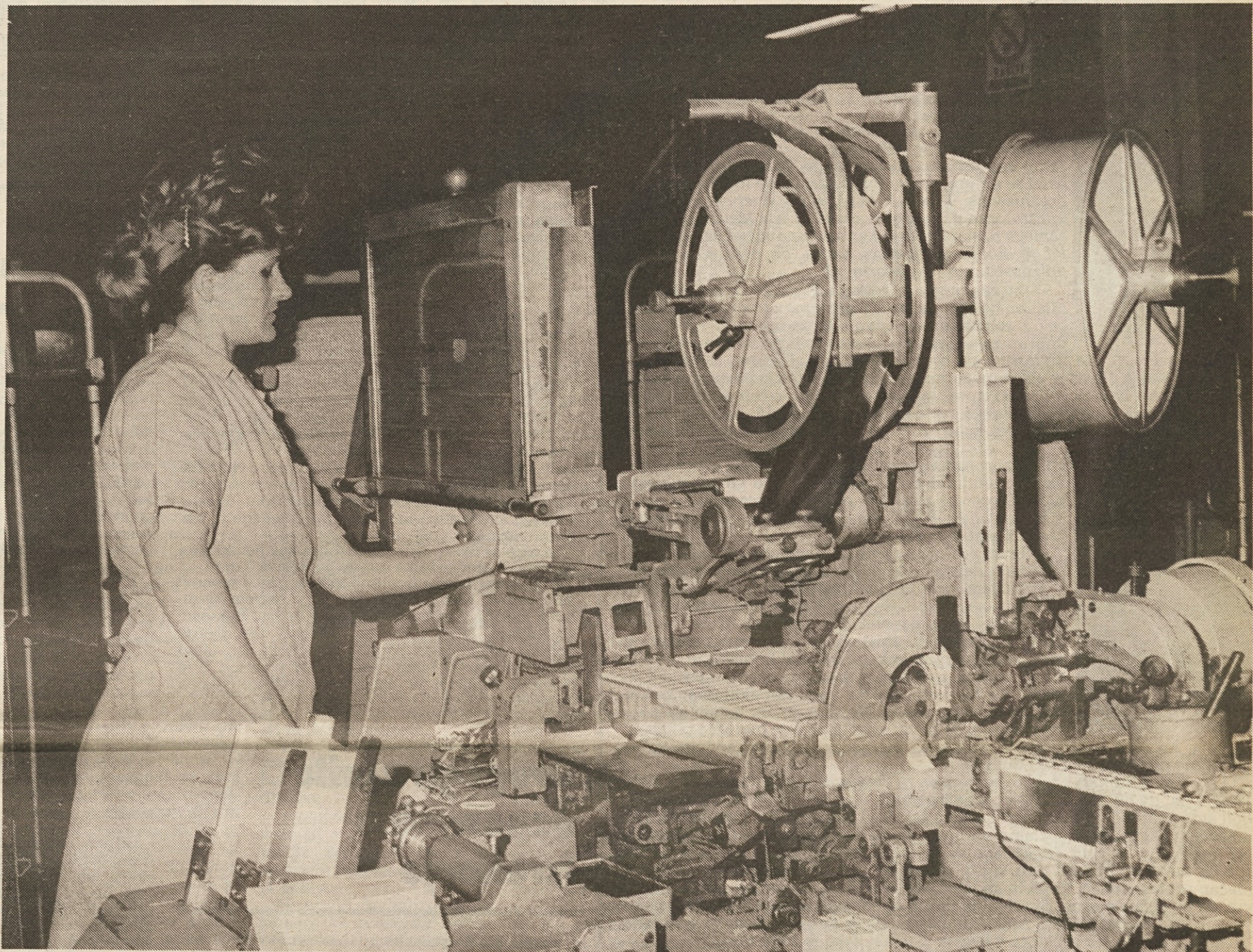
Ljubljana, 17. marca 1989

številka 10, letnik 48, cena 2500 dinarjev

Videti je, da bo na večini slovenskih šol prihodnje sredo ena ura pouka manj. Bojkot redovalnih konferenc v tretjem ocenjevalnem obdobju, ki ga je napovedala republiška sindikalna konferenca slovenskih srednjih šol, so ljubljanski sindikalni predstavniki srednjih šol dopolnili s pobudo za enourno protestno in opozorilno prekinitev pouka. Pobudo so očitno vzeli za svojo tudi na srednjih šolah zunaj Ljubljane pa tudi na osnovnih šolah. Tudi sindikalni organi podpirajo takšno odločitev prosvetnih delavcev, saj tudi sami opozarjajo na nezadovoljstvo šolnikov z njihovim podcenjenim gmotnim položajem.

Protest in opozorilo delavcev v vzgoji in izobraževanju sama po sebi ne rešujeta ničesar, zlasti ne, ker gmotni položaj prosvetnih delavcev in drugih delavcev družbenih dejavnosti kar dobro poznamo. Zato je razumljivo, da protestno prekinitev pouka spremljajo tudi konkretnejše zahteve po spreminjanju gmotnega položaja šole in tudi roki, do katerih se stvari morajo spremeniti. Če bi šlo le za uskladitev bilanc v skupščini SRS, ki bi omogočala po oceni republiške izobraževalne skupnosti kolikor toliko normalno financiranje, bi lahko pričakovali uspeh. Toda gre tudi za celoti podcenjen položaj vzgoje in izobraževanja, edinki je posledica zvezne intervencijske zakonodaje. Tu pa republiške bilance, naj bodo usklajene še tako všečno, ne nič ne pomagajo.

Delavci po šolah poudarjajo, da jim ne gre samo za

Motiv iz Tobačne tovarne Ljubljana

Slika: Sašo Bernardi

Enourna opozorilna stavka na šolah opozarja tudi sindikate

njihove osebne dohodke, čeprav so tudi pri tem precej določni, ko povedo, kolikšni bi morali biti. Opozarjajo tudi na to, da imajo od učnih pripomočkov velikokrat na voljo samo kredo, da ob skromnih sredstvih za materialne izdatke plačujejo vse močede družbene prispevke, da denarja za vzdrževanje, sploh pa za naložbe ni, prav tako pa ne za reševanje stanovanjskih problemov učiteljev, strokovno izpopolnjevanje itd.

Če bi se delavci srednjih šol zadovoljili le z izenačitvijo svojih osebnih dohodkov z osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu na ravni 138, ki naj bi bila merilo za srednje šole, potem bi jih potolažil že sedanjí poračun, ki ga priznava republiška izobraževalna skupnost. Toda pri tem gre še za čas, v katerem inflacija opravi svoje, pa tudi za dvom, ali je sedanja dogovorjena raven 138 sploh prava primerjava. Šolniki vedo, kolikšne osebne dohodke dobivajo njihovi kolegi po stroki in stopnji izobrazbe, zato ne verjamejo v razmerja, ki jim jih priznava družba. Vedno znova zah-

tevdajo, da bi se vrnili k nekdanji metodologiji vrednotenja sredstev na osnovi cene dela pogojno nekvalificiranega delavca, ki je bila zanje najbolj pregledna in pravična.

V gibanjih, ki potekajo po slovenskih šolah, bo tudi sindikat moral razmisliti o svoji vlogi. Čeprav je pobudo za enourno prekinitev dela na šolah vzel za svojo in je pripomogel k jasnejšemu oblikovanju interesov ter zahtev tudi z ustanovitvijo sindikalnih konferenc po stopnjah šol, ga nekateri, tudi sindikalni delavci na šolah, ne priznavajo za svoje. Teži jih hipoteka prevelike zližanosti sindikata z oblastjo, ko se je bolj ukvarjal z direktorji šol in miril mezdna gibanja kot pa učinkovito usmerjal upravičene zahteve prosvetnih delavcev. Ko bo sindikat v praksi odgovoril na vprašanje, čigav sindikat je, ko bo znal postavljati prava vprašanja in zahteval strokovne odgovore nanje, se ne bo več dogajalo, da ga učitelji ne bi priznavali niti kot pomočnika pri pošiljanju vabil.

Igor Žitnik

Anteja Markovića čaka tržišno farizejstvo

Mandatar za sestavo nove vlade inž. Ante Marković je imel srečno roko, saj mu je po njegovih besedah uspelo izbrati najboljše kandidate za začetek uresničevanja izjemno težke naloge. Tako njega kot širšo družbo čaka namreč kopica nalog, ki jim pravimo enostavno korenita gospodarska reforma in s katerimi naj bi poglobljanje razvojne krize najprej ustavili, nato pa začeli dosegati prve spodbudne gospodarske uspehe. Na makro ekonomski ravni bodo prednostni cilji Markovićeve vlade nesporno drastična ustaveitev in zmanjševanje sedanje skokovite inflacije, oživljanje gospodarske rasti, zapiranje nedonosenih tovarn in sočasno odpiranje produktivnejših delovnih mest ter zagotavljanje ustreznega plačilnobilančnega presežka v funkciji rednega servisiranja zunanjih dolgov. Na mikro ravni pa naj bi v podjetjih vse ustvarjalne sile usmerili v povečevanje produktivnosti dela in izboljšanje kvalifikacijske sestave zaposlenih, kar lahko edino poveča konkurenčno sposobnost izvoznikov in njihove zasluzke na tujem.

Zal si ti cilji med seboj nasprotujejo. Če bi hoteli »čez noč« zmanjšati visoko inflacijo, bi morali na primer pri sedanjí sestavi proizvodnje in nizki produktivnosti dela občutno zmanjšati število zaposlenih, ljudi brez dela pa je že zdaj preveč (okoli 15 odstotkov aktivnega prebivalstva). Dalje, povečevanje proizvodnje bo povečalo izgube in s tem inflacijo, da ne govorimo o tem, da bi morali odpraviti naš klirinški presežek in nevtalizirati vpliv konvertibilnega presežka na količino denarja v obtoku. Povečevanje konkurenčne moči podjetij pa je tako kompleksna naloga, da jo lahko vsaj za silo opravimo le v daljšem obdobju. Skratka, cilji, ki bi jih mogli doseči za vsako ceno, so resda vsem znani in jasni, vendar jih bo nadvse težko dosegati vse naenkrat in med seboj usklajeno.

Novi vladi bi bilo prav gotovo prijetno pri duši, če bi se

morala odločati le o tem, kateri nalogi dati prednost. Zanj pa je zelo težko tudi zato, ker nima v rokah ustreznih instrumentov za uresničevanje splošno sprejetega tržnega načina gospodarjenja. Gospodarstvo namreč ustvarja zelo malo akumulacije, tuji kapital se nas izogiba, naša tehnološka moč, industrijska kultura in odnos do dela pa so na zelo nizki civilizacijski ravni. Vsak bi rad pravzaprav čim manj delal in dobro živel, po možnosti na tuj račun ali z najrazličnejšimi špekulacijami. Lahko bi rekli, da se že leta in leta gremo svojevrstno tržišno farizejstvo, v okviru katerega dobesedno vsi prisegamo na trg, v resnici pa se ga bojimo kot hudič križa. Ze res, kot je pred časom dejal dr. Mencinger, da tržne in ekonomske zakonitosti delujejo, pa če to uradno priznamo ali ne, saj smo si na primer v tujini sposodili veliko kapitala, ki pa ga tudi v celoti vračamo. Tujim upnikom smo še vedno dolžni okoli 20 milijard dolarjev, pa čeprav smo jim v zadnjih osmih letih plačali okoli 15 milijard obresti. Nič nam torej ne pomaga knjigovodsko »čarovništvo« in nenehno spreminjanje dejanskih izgub podjetij ali poslovnih bank v navidezne dobičke, notranja finančna nedisciplina, beli štrajki in podobno. Zniževanje produktivnosti dela namreč nujno spremlja padanje vrednosti dinarja, zmanjševanje realnih osebnih dohodkov, usodno krčenje naložbene dejavnosti, beg kapitala in možganov v razviti svet in še bi lahko naštevali. Na prste ene roke lahko pravzaprav preštejemo tiste ljudi, ki lepo živijo in se jim kakovost življenja izboljšuje, saj zastrupljeno okolje ogroža vse, delavca in funkcionarja, Slovenca in Srba, domačine in tuje turiste.

Napočil je torej trenutek resnice, ko se bomo morali vsi skupaj odločiti, ali smo za trg in novo vlado, ali proti njej in za mitinge. Denarja za slednje je vse manj in tako bo tudi v prihodnje. Na potezi je Markovićeve vlada – pa srečno pot!

Emil Lah

Mala anketa

Niso še razmišljali o prenovi

Tokrat smo si za sogovornike o prenovi sindikata izbrali predsednike osnovnih organizacij. Šli smo v Kočevje in Ribnico. Kot prvi povzetek pogovorov bi lahko dejali, da teze o prenovi sindikata še niso v celoti prišle do sindikalnega članstva. Predsedniki so bili res obveščeni, da bo do obnove prišlo, da mora priti, vendar kaj več o tem niso razmišljali; razen morda tistih, ki več berejo in svoje predsednikovanje jemljejo bolj resno kot večina. Redki so namreč tisti, ki v osnovnih organizacijah delajo zagnano in z žarom pravega sindikalnega delavca, takega, ki ga bomo potrebovali oziroma si ga zamišljamo potem, ko bo sindikat doživel pre-novo.

VILMA HITI, predsednica konference sindikata Melaminu Kočevje (Pravzaprav imajo v Melaminu samo eno osnovno organizacijo. Naziv konferenca je ostal še od prej, ko so imeli štiri tozde in štiri osnovne organizacije. Vilma Hiti pa je po službeni dolžnosti kontrolorka v izhodni kontroli in je v Melaminu že od samega nastanka, to je kar osemindvajset let. Že deset let je sindikalna funkcionarka, da o drugih njenih dolžnostih niti ne govorimo.)

»Smo za prenovu sindikata. Premalo besede imamo. Mislim, da bomo morali imeti moč združiti želje delavcev z zahtevami vodstva. Ob zadnjem štrajku pred dobrim mesecem, ko smo morali pri svojih zahtevah popustiti, sem veliko premišljevala o vlogi sindikata. Ko smo zahtevali 20 milijonov starih dinarjev enkratnega izplačila in 30-odstotno povečanje osebnih dohodkov, smo za enkratno izplačilo imeli proti sebi načelnost direktorja pa tudi občinske partije, izvršnega sveta in, kdo bi si mislil, tudi sindikata. Zakaj bi se morala kar naprej bosti in to z vsemi, sem od takrat naprej velikokrat razmišljala.

Težko je najti ljudi, ki bi delali v samoupravi in sindikatu. Malo je borbenih. Težko si zamislimo, kako bo sindikat dobil pomembnejšo vlogo in večjo samostojnost pri odločanju. O prenovi doslej še nismo razpravljali.

BOJAN DROBNIČ, predsednik IO osnovne organizacije Tekstilane Kočevje:

»Moram reči, da v preteklem obdobju sindikat ni bil pretirano dejaven, še posebej, če gledam na uspehe. V kritičnem obdobju, iz katerega smo komajda splavali, smo se res vtikali v vse stvari, toda bolj ali manj brez posebnega uspeha. To velja zlasti za osebne dohodke delavcev. Poskušali smo pomagati najbolj ogroženim, vendar anketa, kdo naj bi bil to, ni uspela. Kljub nizkim osebnim dohodkom nismo štrajkali in nismo šli na cesto, čeprav so v marsikaterem kolektivu na ta način uspeli. Ne vem, imam pa občutek, da vsi mislimo, da so vsi krivi in da zato moramo potrpeti.

In zdaj, ko smo usta pomolili iz vode, nas nazaj tlači zakonodaja, ki ne dovoljuje povečati osebnih dohodkov.

O prenovi sindikata zdaj, ko se borimo za obstoj, nimamo časa razpravljati. Mislim pa, da bo ena od nalog oziroma novih vlog sindikata ta, da bo lahko bolj avtoritativno od vodilnega sestava zahteval take rezultate, ki bodo vsem delavcem zagotavljali socialno varnost. Moral bo tudi pravočasno ukrepati pri vne-manju kriznih žarišč, kar pa pomeni seveda boljše obveščanje od spodaj navzgor. Mislim tudi, da bi moral biti sindikalni funkcionar dobro plačan profesionalc, ki pa bi ga lahko delavci takoj zamenjali, ko bi ugotovili, da ne dela uspešno. Sindikat bi moral dobiti tudi močnejši glas, ne samo v podjetju, ampak povsod, tudi v skupščini. Pa še nekaj: dejavnost sindikata bi morala dobiti več prostora v javnih glasilih. Zdaj je čisto v ozadju.

ANTON BARTOL, predsednik IO osnovne organizacije tozda Rikostroj, DO RIKO:

»O teh težah še nismo razpravljali. Sam sem že nekaj slišal na občinskem sindikalnem svetu. Sicer pa imamo zdaj največ opraviti s kandidiranjem v samoupravne organe. Potem pa se bomo lotili prenove. Sicer pa se našemu sindikatu z nezadovoljstvom delavcev ni treba ukvarjati. Z osebnimi dohodki so kar zadovoljni. Največ se ukvarjamo z izboljševanjem delovnih razmer pa z letovanji in ne nazadnje, in to z vodstvom, z disciplino. Ne da bi bila nevem kako slaba, vendar zavedamo se, da moramo za disciplino skrbeti tudi sedaj, ko nam gre dobro. Obveščeno in informiranje članov kolektiva je kar dobra, saj sindikalni poverjeniki dobro delajo, pa tudi sami delavci se, kadar imajo težave, obračajo na sindikat. O prenovi kljub vsemu precej razpravljamo, saj delavci berejo in poslušajo radio in televizijo. Moram pa reči, da so komentarji zelo različni.

ALOJZ ZBAŠNIK, predsednik koordinacije tozda Tehnične službe in proizvodnja, DO Uniles, sicer pa izmenovodja obrata Vratarne:

»Moram reči, da smo doslej kar dobro delali. Saj drugi pravijo, da smo najbolj prizadeti v ribniški občini pa tudi v branži smo v Sloveniji med najboljšimi. Najprej moram povedati, da so v našem tozdu zaposleni delavci iz vseh republik in pokrajin in da zaenkrat nimamo s tem nikakršnih težav. Sicer pa je sindikat dobro povezan tako z upravo kot s samoupravo. Pri tem pa tudi po naključju ni podaljšana roka ne enega, ne drugega in ne tretjega, če pri tem mislim zvezo komunistov. Z njo resda delamo skupaj, bi pa prej rekel, da zveza komunistov pomaga sindikatu in ne ta njej, kot marsikje slišimo in beremo. Naši delavci so zelo kritični do sindikata in se v težavah tudi vedno obračajo nanj. Seveda ga tudi kritizirajo, še posebno takrat, kadar res po naši krivdi niso pravočasno o vsem obveščeni, kadar ob tudi majhnih težavah takoj ne skličemo sestanka in nanj povabimo vodilnih delavcev, še posebej zato, ker so ti vedno pripravljeni pojasnjevati stvari.

O omenjenih težah še nismo govorili. Sam pa menim, da sindikat čisto po svoji poti najbrž ne bo mogel ubrati. Njegova dejavnost bi bila tako preozka in bi imela s tem manj možnosti za dobro in uspešno delo. Mislim, da bomo s SZDL, mladino in ZK morali sodelovati.

Sicer pa bomo morali sindikat res spremeniti. Dosedanje kritike sindikata, in to na vseh ravneh, doslej niso prav nič zalegle. Tudi kar zadeva sindikalne liste, mislim, da je minimalni osebni dohodek nesprijemljiv. Boriti se bomo morali, da bi bil delavec zadovoljen, saj bo le tak delal več, predvsem pa boljše. Delu bomo morali zagotoviti pravo ceno. Na tehnološki presežek se že pripravljamo, saj vemo, da bo vsaka posodobitev prinesla tudi presežek delovne sile. To vsaj po mojem mnenju ne bi smelo biti prevelika težava, saj imamo v ribniški občini veliko zemlje, ki je nihče ne obdeluje. A. A.

Mi med seboj Dva koraka do prižnice

Če kaj, potem je moj sindikat danes resnično na preskušnji. Najprej, ker ni niti slutil, kaj šele predvidel dogodkov, ki se zdaj vrstijo ne več iz dneva v dan, temveč iz ure v uro. Potem zato, ker naj bi bil v prenovi.

Rajko Lesjak, sekretar republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je nekoč davno rekel, da je »zdaj čas, da sindikat pokaže, koliko ga je resnično v hlačah«, in pri tem verjetno slutil današnje dni. Rajko je to rekel, ko je bil še na Koroškem. Med železarji, šolniki, lesarji.

Podobno so pred meseci govorili sindikalni aktivisti Pomurja Mihi Ravniku v Lendavi. Skoraj isto so poudarjali v Podravju in pred dnevi v Velenju.

Kadar se sindikalisti pogovarjamo med sabo, trdo postavljamo besede. To je znano. Delavec je dolgo tiho. Kadar spregovori, pove tisto, kar ga žuli. In danes ga mnogokaj žuli. O tem ni treba več niti spraševati, ker to zdaj slišiš že na vsakem koraku.

Minuli petek se je Marjan Orožen, predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije v Šentjurju sestel s predsedniki in sekretarji občinskih sindikalnih svetov celjske regije ter s predsedniki konferenc in osnovnih organizacij sindikata delovnih organizacij šentjurske občine. Takole, dva gor ali dol, Alposova jedilnica je bila skorajda pretresna za toliko najodgovornejših aktivistov sindikata.

Beseda naj bi tekla o sindikatu, o prenovi sindikata, o zdajšnjih razmerah v republici in državi, v regiji in občini, v osnovni organizaciji. V dobri poltretji uri sta se v bistvu vrstila dva govora. Besede so padale na gosto kot dež.

Po že omenjenih tiradah se je v razpravo vključila samo tovarišica Mira z enim samim vprašanjem. Vprašanje je bilo naslovljeno predsedniku jugoslovanskih sindikatov, in sicer o tem, kakšno je trenutno razmerje – sil...

In smo se razšli. Njih petdeset in nas pet, ki smo spremljali predsednika naprej do delavk Topra...

In kakšno je torej trenutno razmerje sil v prenovi sindikatov? Kakšno razmerje sil v samem sindikatu, kakšno v ne tako daljnem Kosovu, Rakovici ali Kikindi, da ne govorimo o Starem trgu, kjer je položaj vsem, razen onim v Beogradu, kristalno jasan? O tem ni tekla beseda. Kot v cerkvi ti je dano, da moliš ali ne moliš, oni s prižnice odlajna svoje.

Janez Sever

Drugega aprila neposredno izrekanje

V nedeljo, 2. aprila, bomo v Sloveniji v krajevnih skupnostih z neposrednim tajnim izrekanjem določili kandidata za člana predsedstva države in naše republike. Na volilnih listih bosta dva kandidata: triinšestdesetletni inž. Marko Bulc in devetintridesetletni dr. Janez Drnovšek, ki sta na republiški kandidacijski konferenci dobila največ glasov; prvi 139, drugi pa 119. Glasovalo je 173 delegatov. Za Gojka Staniča, tretjega možnega kandidata, je glasovalo 60 delegatov.

O opravljenih kandidacijskih postopkih je na republiški kandidacijski konferenci poročal Marjan Kotar, predsednik volilne komisije pri predsedstvu RK SZDL Slovenije. Med drugim je poudaril, da nobeno telo socialistične zveze kljub sprejetim merilom za kandidiranje ni napravilo selekcije. Vseh šest možnih kandidatov, ki so med 73 evidentiranimi dali soglasje za nadaljnje postopke, so posredovali v presojo kandidacijskim konferencam. O tem so narejeni zapisniki in ker ni razlike med glasovanjem v temeljnih okoljih in na občin-

skih ravneh, tokrat delegatom na kandidacijskih konferencah ni mogoče očitati, da so ravnali v nasprotju z mnenjem svoje baze. Do selekcije je prišlo na občinskih, mestni in obalni kandidacijski konferenci. Dva možna kandidata, Tomaž Kalin in Vinko Vasle, namreč nista dobila tretjinske podpore. Konec prejšnjega meseca pa je sodelovanje v nadaljnjih postopkih odpovedal še Dušan Sinigoj.

Razpravljalci, v glavnem mladi ljudje, so se ob tej priložnosti zavzeli za to, da bi manjšali vlogo socialistične zveze v kandidacijskih in volilnih postopkih, med drugim tudi zato, ker ji to vzame veliko časa, ima pa kup pomembnih političnih nalog. Volitve naj bi po mnenju nekaterih razpravljalcev prenesli tja, kamor spadajo, to je v državne volilne komisije. S tem, da je potrebno pretrsti vlogo socialistične zveze pri kandidacijskih in volilnih postopkih, so se v glavnem strinjali tudi drugi razpravljalci.

Sklep o razpisu in izvedbi neposrednega izjavljanja za določitev kandidata SZDL Slovenije za člana predsedstva SFRJ iz SR Slovenije je Republiška kandidacijska konferenca objavila v četrtek, 16. marca. Neposredne volitve pa bodo, kot smo že rekli, v nedeljo, 2. aprila.

Politika delitve v prvem trimesečju

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je sprejel usmeritve za delo organov v zvezi s politiko delitve osebnih dohodkov v prvem trimesečju letos. Zahteva, da je potrebno v skladu z usmeritvijo na tržno gospodarjenje v osnovi spremeniti politiko in sistem dograjevanja delitve osebnih dohodkov, predvsem pa odpraviti intervencije države, administrativno urejanje tega vprašanja in prepodobno urejanje politike osebnih dohodkov z družbenim dogovorom ter namesto tega uveljaviti večjo samostojnost gospodarskih subjektov na tem področju. Tržno gospodarjenje torej terja korenite spremembe družbenega dogovora o delitvi oziroma novo zasnovo družbenega dogovora.

Zato so v odboru podpisnikov družbenega dogovora o dohodku v SR Sloveniji predlagali, da se politika delitve osebnih dohodkov do novega družbenega dogovora v prvih treh mesecih leta 1989 uveljavlja po družbenih usmeritvah, opredeljenih z zveznim in republiškim družbenim dogovorom, upošteva razmerje med bruto osebnimi dohodki in akumulacijo.

Pri opredeljevanju politike delitve osebnih dohodkov in izhodiščnih vrednosti bruto osebnih dohodkov na delavca ter akumulacijske stopnje bi dosledno upoštevalo izhodišče, da realni osebni dohodki v globalu v prvem trimesečju letos in tudi sicer v letu 1989 ne smejo realno padati, kar je bila sindikatova izrecna zahteva.

Odbor udeležencev družbenega dogovora o dohodku v SR Sloveniji je na predlog Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije 15. marca 1989 ocenil rast osebnih dohodkov in upošteva vse razpoložljive podatke o rezultatih poslovanja, gibanja osebnih dohodkov in življenjskih stroškov sprejel in določil za novo izhodiščno vrednost bruto osebnega dohodka za prvo trimesečje letos v višini 8.100.000 (prej 7.323.000) dinarjev. Za organizacijo združenega dela, ki usklajujejo osebne dohodke z rastjo gospodarstva SR Slovenije, pa prej omenjena raven bruto osebnega dohodka pomeni ocenjeno rast glede na prvo trimesečje lanskega leta 231% (prej 216%). Te osnove bodo objavljene v prvi naslednji številki Uradnega lista SR Slovenije.

Sprememba ravni in rasti izhodiščnih vrednosti zahteva takojšnjo novo oceno in objavo ustrezne rasti osebnih dohodkov gospodarstva družbenopolitične skupnosti. Mestnim, medobčinskim in občinskim svetom ZSS predlagamo, da od ustreznih organov zahtevajo takojšnjo objavo potrebnih izhodiščnih podatkov. Izhodiščne vrednosti uporabijo v organizacijah združenega dela skladno s svojimi samoupravnimi akti za izračun in politiko osebnih dohodkov.

Brane Mišič

Cene obroka med delom za mesec februar

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati št. 58/83) je veljal normiran obrok med delom po povprečnih cenah v Sloveniji, februar 89

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din. Vključno z režijo za pripravo		
		60%	80%	100%
	na dan			
I. lahko (2100 KJ)	2.900	4.640	5.220	5.800
II. srednje (3140 KJ)	3.400	5.440	6.120	6.800
III. težko (3780 KJ)	4.100	6.560	7.380	8.200
IV. zelo težko (4620 KJ)	4.600	7.360	8.280	9.200
	na mesec			
I.	63.800	102.080	114.840	127.600
II.	74.800	119.680	134.640	149.600
III.	90.200	144.320	162.360	180.400
IV.	101.200	161.920	182.160	202.400

Po sindikalni listi, ki smo jo objavili v Delavski enotnosti 3. marca letos in v skladu s stališči odbora udeležencev družbenega dogovora o dohodku (Uradni list SRS, št. 8/89) znaša regres za prehrano med delom v prvem četrtletju letos din 165.896 na delavca mesečno. Ta znesek uporabljajo delavci v skladu s samoupravnimi akti.

Primerjava regresa in vrednosti normiranih obrokov po cenah v februarju kaže, da regres ni pokrival stroškov za obrok med delom za delavce na zelo težkih delih v organizacijah, ki pripravljajo obroke z 80% in 100% režijskim pribitkom na materialne stroške, pa tudi ne za delavce na težkih delih, če je prehrana med delom organizirana s 100% režijo.

Miha Ravnik, predsednik RS ZSS, o odnosu do Kosova in razmer v sindikalni organizaciji

TISTIM, KI NAČRTUJEJO MITINGE V SLOVENIJI, SPOROČAMO, NAJ K NAM NE PRIHAJAJO

Rad bi poudaril, da seje predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije danes nimamo zaradi tega, da bi se tudi mi pridružili ali celo kaj dodali k sedanjim politiki, ki jo nekateri vodijo v Jugoslaviji, saj je za nas očitno, da je zgrešena, da temelji na načelu »od danes do jutri«, obremenjena izključno z vsakodnevnimi dogajanjmi, s podpihovanjem vsakdanjih političnih dogajanj, psihozo strahu in negotovosti, z izrednim stanjem in izrednimi ukrepi. Pridružimo vsakodnevnim izrednim sejami, izrednim ukrepi, zahtevam po izrednih kongresih, in to od tistih, ki so nas v to godljo tudi pripeljali! Vsi se trudijo, da s povzdigovanjem političnega vsakdana, z gonjo proti posameznikom in proti različnosti gledanj in razumevanja naše stvarnosti ter vzrokov krize odklikajo pozornost od ključnih vprašanj razvoja naše družbe, od izzivov in uresničevanja zahtev, ki jih pred to družbo postavljajo poti socializma po meri človeka, razvoj demokratične samoupravne in v svet odprte družbe. Tako se nenehno vračamo v preteklost, v ocenjevanje in v politično kvalificiranje preteklih dogodkov, namesto da bi se usmerili v bodočo moderno podobo naše družbe, ter s tem zaviramo in negiramo vse, kar je na tej podlagi bilo narejenega.

Ne, kaj je kdo rekel o Kosovu, kaj je naredil

Tej vsakodnevni politični pragmatičnosti je podlegla – to je danes več kot očitno – tudi Zveza sindikatov Jugoslavije, ki na dnevne rede sproti in nenehno postavlja politično ocenjevanje razmer na Kosovu in naloge sindikata pri njihovem razreševanju, s ciljem poskusiti diferencirati vodstvo Zveze sindikatov Jugoslavije na tem, kdo, kako in kaj je rekel o Kosovu, o izrednih ukrepih, pri čemer se priznava le ena resnica, namesto da bi v Zvezi sindikatov Jugoslavije opravili jasno diferenciacijo, kdo je kaj konkretnega naredil za razreševanje razmer na Kosovu, kdo je za sodoben civiliziran, socialistični samoupravni demokratični razvoj jugoslovanske družbe, ob priznavanju vseh različnosti, ki naj se odražajo v pozitivnem programu izhoda iz družbenoekonomske in politične krize, ker terja celovito izvajanje družbene reforme, terja poslovitev od sedanjega neučinkovitega političnega in ekonomskega sistema in ideologije, ki je pokazala, da nima perspektive in obstoja. To naj bo vsebina zasedanja Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije jutri, to naj bo tudi osnova naše diferenciacije, ne samo ko gre za našo skupno usodo v Jugoslaviji, temveč tudi, ko gre za razvoj Kosova.

Smisla našega sodelovanja na seji Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije jutri to-

rej ne vidimo v premlevanju in ocenjevanju preteklih dogodkov, ki jim mnogi želijo pripisati izrednost. Vidimo ga v tem, da se v Zvezi sindikatov Jugoslavije začne izgrajevanje in izvajanje pozitivnega političnega programa bodočega razvoja naše samoupravne socialistične družbe, ki bo delavcu in občanu ponudila jasno prihodnost – ne v represiji, mračni brezpravnosti, s katero se danes vsak dan srečujemo, temveč v sodobni, demokratični, civilizirani in v svet odprti pluralistični skupnosti enakopravnih in suverenih narodov in narodnosti.

Zavzemamo se za to, da Zveza sindikatov Jugoslavije odpre ključna vprašanja za položaj delavcev v novih tržnih gospodarskih, družbenih in samoupravnih pogojih. Zato potrebujemo politični program, ki bo pomenil korenito revizijo političnega sistema, razvoj demokracije, političnega pluralizma v okviru SZDL, ki bo priznaval in uveljavil človekove pravice, svoboščine, ki bo jugoslovansko skupnost izgradil kot demokratično skupnost suverenih svobodnih narodov in njihovih držav, v kateri ima sleherni posameznik, sleherni narod in narodnost možnost za svoj svobodni razvoj, za uresničevanje svojih specifičnih potreb in interesov, ki bo na novo izgradil ekonomski sistem in ga odprl za vstop v sodoben razvoj v svetu, ki bo pomenil vstop v Evropo 1992 in v Evropsko gospodarsko skupnost, in ne nazadnje, ki bo sindikat od osnovne organizacije do Zveze sindikatov Jugoslavije od partijsko in državno dirigirane organizacije postavil v položaj resnične delavske organizacije in ji zagotovil samostojnost in avtonomnost, da se bo ukvarjala samo s tem, kar od nje pričakuje njeno članstvo. Smo za takšen sindikat, ki bo priznaval, uveljavljal in spodbujal pluralizem različnosti sindikalnih interesov in iskal sintezo na skupnih delavskih interesih. Članstvo pričakuje od nas tisto, kar smo poskusili zapisati v naših tezah za prenovo ZSS in programu slovenskih sindikatov po razširjeni seji RS ZSS.

Delavce hočejo nekateri odvrniti od razmišljanja o njihovih existenčnih vprašanjih

V slovenskih sindikatih vidimo vlogo tega sindikata in nadaljnji razvoj sindikalnega gibanja ravno v njegovi sposobnosti ponuditi in doseči soglasnost na takšni pozitivni platformi in v njegovi sposobnosti našo akcijo končno usmeriti v uresničevanje prednostnih nalog sindikata na področju zaščite samoupravljanja, na socialno ekonomskem področju in v razvijanju klasične zaščitno-nadzorne funkcije. V vsebinskem pogledu pa

mora biti naša skrb usmerjena predvsem na naslednja področja:

- samoupravni in družbeno ekonomski položaj delavca, da bo delavec upravljalec z družbenimi sredstvi in nosilec oblasti kot osnove razvoja demokracije družbe;
- programska, tehnična, tehnološka in kadrovska prenova gospodarstva in družbenega razvoja;
- socialni in materialni položaj delavcev in njihovih družin, ki bo temeljil na delu in rezultatih dela ter na realni ceni delavčevega dela;
- dvig realnih osebnih dohodkov in življenjskega standarda delavcev, pri čemer zavračamo takšno politiko delitve osebnih dohodkov, ki jo danes uvajajo in vsiljujejo družbeni dogovori kot ostanki dogovorne in državne logike urejanja tega področja;
- zagotavljanje polne in produktivne zaposlenosti, kar terja korenito prenovo gospodarstva in ekonomskega sistema, utemeljenega na tržnem gospodarjenju, na ustanavljanju novih podjetij, na spodbujanju podjetništva, motivacije, inventivnosti in ustvarjalnosti;
- revidiranje socialnih programov in socialne politike kot sestavnega dela razvoja družbe;
- resnična delavska solidarnost v razreševanju njihovih razvojnih in existenčnih vprašanj in položaja delavcev.

Ne bomo dovolili, da bodo življenjski problemi delavcev še nadalje zamegljeni ali kakorkoli podrejeni drugim ciljem in da bodo delavci z različnimi oblikami in metodami delovanja odvrčani od svojih existenčnih in razvojnih problemov. Te odgovornosti se moramo zavedati vsi – od vodstva Zveze sindikatov Jugoslavije do vodstev republiških in pokrajinskih sindikatov.

Sintezo interesov sindikalnega članstva in sindikalne politike je možno graditi le na teh programskih izhodiščih. Zato se zavzemamo, da bi se o teh in na teh izhodiščih – seveda ob vsem spoštovanju drugačnih pogledov in mnenj – pogovarjali v strpnem, odprtem in argumentiranem dialogu z vodstvi republiških in pokrajinskimi vodstvi sindikata. Inicijativo za ta razgovor smo že dali vodstvu zveze sindikatov Srbije, danes pa jo ponujamo tudi drugim.

Samo v takšnem programu vidimo svoj in skupen interes. V kakršnem koli drugačnem pristopu in v kakršni koli drugačni politiki Zveze sindikatov Jugoslavije Zveza sindikatov Slovenije ne bo sodelovala. To od nas zahteva članstvo Zveze sindikatov Slovenije.

Nikomur se nimamo za nič opravičevati

To moramo danes reči še toliko bolj jasno in glasno, saj večina v predsedstvu Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije – kot izhaja iz gradiva za sejo Sveta ZSJ – na-

mesto da bi se usmerila v razvojno perspektivo delavcev in naše družbe, očitno vidi izhod iz krize v nenehnem ponovnem ocenjevanju političnih razmer na Kosovu, v ocenjevanju aktivnosti posameznih republiških in pokrajinskih vodstev sindikatov glede dogajanja na Kosovu, s ciljem, da bi nas na silo poenotili na eni resnici. Naj bo enkrat za vselej jasno! Danes in tudi jutri na seji Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije se kot Zveza sindikatov Slovenije nimamo za kaj in nikomur opravičevati zaradi naših načelnih izhodišč in politike. Nasprotno, slovenski sindikati še naprej v imenu svoje članstva vztrajamo pri teh načelnih izhodiščih, ki smo jih opredelili v skupni izjavi v Cankarjevem domu in v izjavah slovenskih sindikatov in ki jih kratko lahko strnemo v naslednjem:

- Za mir in sožitje na Kosovu in človeško solidarnost.
- Zmaga naj razum, hotenje ljudi, narodov in narodnosti Jugoslavije, ki želijo živeti v naši domovini v sožitju, pripravljenosti na dialog, strpnost in argumentirano soočanje in priznavanje različnih pogledov in mnenj kot edine realne možnosti razreševanja družbenoekonomskih in vseh drugih vprašanj naše družbe. Zato smo proti podpihovanju psihoze izrednega stanja in izvajanju represije, smo proti rožljanju z orožjem in tanki, pa naj gre za Kosovo ali za kateri koli drugi del Jugoslavije. Sila rojeva silo, s silo ni bilo narejenega nič, še posebej, če to silo zagovarjajo in izvajajo tisti, ki so tudi odgovorni za sedanje stanje. To se je pokazalo v svetovni zgodovini in v več let trajajoči agoniji Kosova. Od temeljnih sporočil skupne izjave proti uvedbi izrednih razmer ter zborovanja v Cankarjevem domu v sindikatu ne odstopamo.

Najostreje obsojamo vsakršno politiko, ki namesto krepitve sožitja in medsebojnega zaupanja ljudi v Jugoslaviji podžiga nacionalno nestrpnost in v bistvu ruši solidarnost ter s tem resno ogroža temelje avnojske Jugoslavije kot svobodne skupnosti narodov in narodnosti. Na takšno politiko Zveza sindikatov Slovenije ne pristaja in v njej ne želi sodelovati. V Zvezi sindikatov Slovenije smo za krepitev in priznavanje politične, ekonomske in kulturne avtonomnosti in enakopravnosti vseh narodov in narodnosti, za krepitev Jugoslavije kot svobodne pravne države, za spoštovanje temeljnih človekovih pravic in njegovega dostojanstva, za razvoj demokracije in socializma v Jugoslaviji.

Zavračamo neargumentirane napade, pritiske in obsojanje vodstva Zveze sindikatov Slovenije in političnega vodstva SR Slovenije, ki sta se zavzela za zdravje in življenje rudarjev in za

humano in človeško razreševanje njihovih stisk, ter poskuse, da s političnim manipuliranjem, polresnicami in potvarjanjem naših načelnih stališč in opredelitev poskuša ustvariti vtis o razdvojenosti med vodstvom Zveze sindikatov Slovenije in njegovim članstvom ter političnim vodstvom SR Slovenije in delavci in občani, ki živijo in delajo v SR Sloveniji. Smo za strpen, demokratičen dialog in razreševanje vseh vprašanj skupnega življenja v legitimnih institucijah političnega sistema, za krepitev človeških, gospodarskih, kulturnih in socialnih vezi, ki nas združujejo, ob vsem spoštovanju razlik, ki pa nas lahko le bogatijo.

V sindikatu nasploh obsojamo mitingaško politiko, tihi prevrat, ki podira legitimne institucije političnega sistema, še posebej, ker imajo nekateri dvojna merila, ko enim mitingom priznavajo revolucionarnost, drugim pa očitajo rušenje sistema in kontrarevolucionarnost ali pa separatizem.

Zato sporočamo tistim, ki načrtujejo mitinge v Sloveniji, naj k nam z mitingi ne prihajajo in da niso zaželeni. Razmišljajo naj o tem, kako bi v naši republiki živeli skupaj z vsemi narodi in narodnostmi, ki živijo in delajo v naši republiki, na pogorišču, ki bi ga takšen miting prav gotovo pustil za seboj. Pripravljeni pa smo za dialog in za izmenjavo mnenj, za argumente v legitimnih institucijah političnega sistema pri nas in povsod.

Za ZSS so interesi in stiske delavcev nad interesi vsakršne politike

Za slovenske sindikate so delavci, rudarji, njihovi interesi in stiske, v vsakem delu Jugoslavije nad interesi vsakršne politike. Zato ima Zveza sindikatov Slovenije enak odnos do vseh delavcev, ne glede na njihovo nacionalno, politično in drugo pripadnost. Sindikat kot najširša stanovska organizacija delavcev ne more imeti drugih višjih interesov in ciljev, kot je zaščita življenja in dostojanstva slehernega delavca, Črnogorca, Srba, Albanca... To je vedno bila politika Zveze sindikatov Slovenije in taka bo tudi v prihodnje.

Zato smo se človeško solidarizirali z ljudmi na Kosovu. Na teh opredelitvah je slonela tudi solidarnostna akcija zbiranja pomoči med delavci in občani v Sloveniji, ki jo bomo realizirali preko pokrajinskih sindikatov. To je prostovoljna akcija članstva sindikata, v katero se ne more vpletati nihče, najmanj pa taki človeški solidarnosti lahko nadenemo ime podpiranje kontrarevolucije ali iredente, ali ji to očitamo. Na našo solidarnostno akcijo je veliko napadov, češ da smo s tem še poglobili probleme Kosova.

Te napade odločno zavračamo, ker solidarnosti nismo gradili in je tudi nikdar ne bomo gradili na nacionalnem ključu. Sprašujemo se, kdo hoče in v čigavem imenu ne samo iz te akcije, temveč tudi iz našega besednega zaklada zbrisati delavsko solidarnost, ki je ena temeljnih načel delovanja sindikata.

To vse so temeljna sporočila slovenskega sindikata, zapisana v naših izjavah kot izraz interesov našega članstva. Niso podcenjevanje ali negiranje težkih političnih razmer na Kosovu, ki se kažejo predvsem v neznosnem socialnem položaju v tej pokrajini, v izseljevanju Srbov in Črnogorcev in drugih pod pritiskom ter v ekonomskih in družbenih problemih, temveč pomenijo izraz skupne odgovornosti za učinkovitejšo razreševanje kosovskih problemov. Do reševanja teh vprašanj smo v slovenskem prostoru zavzeli načelna in jasna stališča tudi glede opredelitve odgovornosti večinskega naroda za sožitje vseh na Kosovu živih narodov in narodnosti.

Takšnim načelnim stališčem sindikata danes nimamo več kaj dodati ali odvzeti. Če pa naj bi se pogovarjali o minulih dogodkih in odnosu sindikata do njih, pa se želimo in moramo jasno opredeliti, da smo za javnost našega dela in proti razpravam za zaprtimi vrati v Zvezi sindikatov Jugoslavije, proti uvajanju takšne prakse, ki z delavsko organizacijo in gibanjem nima nič skupnega, proti mlačnosti in omahovanju v opredeljevanju do interesov našega članstva v Zvezi sindikatov Jugoslavije, proti očitnemu postavljanju politike nad interese članstva. Še posebej pa ne želimo imeti nič skupnega z izjavo, izrečeno na seji predsedstva Sveta ZSJ: »Hvala Bogu, da je posredovala država.«

Prepričani smo, da je v nas vseh ob upoštevanju razuma in strpnosti toliko ustvarjalne energije, da je mogoče najti in ustvariti pozitivno jugoslovansko sintezo, ki bo jugoslovansko družbo pripeljala v mirnejše in ustvarjalnejše dneve.

K temu gotovo ne vodi nadaljevanje prakse, ko se na miting odgovarja z mitingom, na štrajk s štrajkom, ko se na izsiljevanje odgovorja z izsiljevanjem. K temu ne vodi politika trganja poslovnih in gospodarskih vezi, stikov in sodelovanja med podjetji in poslovnimi partnerji kot posledica politike in za njene cilje, čemur v sindikatu odločno nasprotujemo. Namesto tega moramo na Kosovu odpreti skupno fronto vseh prebivalcev Kosova za sožitje med narodi in narodnostmi, za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj te pokrajine in za učinkovitejšo delovanje institucij sistema. Perspektivo vidimo v delu, v ustvarjanju pogojev za boljše delo, v krepitvi človeških, gospodarskih, kulturnih in socialnih vezi, ki nas združujejo.

Zato je sporočilo naše današnje seje apel za umiritev vseh strasti, za usmeritev skupne akcije v takšno izvajanje družbene reforme, ustvarjanje pogojev novi vladi – in ne samo njej –, da se bomo usmerili k temeljnemu družbenim in gospodarskim vprašanjem. Od tega je odvisna usoda in prihodnost delavcev v Jugoslaviji.

Slika: Sašo Bernardi

Iz razprave na seji

DELAVSKA SOLIDARNOST NIMA ZVEZE S POLITIKANTSVOM

Ko bodo celovito razčlenjevali medsebojne odnose v jugoslovanski zvezi sindikatov, analitiki ne bodo mogli mimo februarjskih in marčevskih dogodkov na Kosovu. Bržkone bodo prišli do sklepa, da so marčevske seje sindikalnih forumov prve v povojni zgodovi-

ni sindikalnega gibanja, ko sta se na javni sceni spopadla dva pogleda na delavsko solidarnost. Prvi, za katerega je početje starotrških rudarjev na Kosovu pravzaprav zmanipulirana množica rudarjev in delavcev, podpihjena s skrivnimi vetrovi albanskega separatizma in

iredente, in drugi, ki vidi najprej rudarje in delavce, potrebne pomoči, in katerih življenje je treba rešiti tudi za ceno odstopov nekaterih politikov. Obstaja seveda tudi nekaj, kar je »vmes« med obema pogledoma, vendar v ozadju, in nosilci te vmesne različice za zdaj bržkone

čakajo, da prevlada en ali drugi pogled. Lahko bi rekli, da gre za znano jugoslovansko delitev v politiki – znano tako v odnosu do sprememb v gospodarskem in političnem sistemu – žal pa se je ta delitev pokazala na tistem področju, na katerem je doslej v zgodovini še ne pomnimo – v delavski solidarnosti. Preveč, da bi ne bili ogorčeni!

Predsedstvo RS ZSS je na torkovi seji – na njej je sodelovala tudi Marija Todorovič, članica predsedstva zveznega sindikalnega vodstva – podprlo vsa dosedanja stališča slovenskih sindikatov in slovenskega političnega vodstva glede razmer na Kosovu. Že uvodničar Miha Ravnik je razširil spekter vprašanj, ki ta čas obremenjujejo jugoslovansko sindikalno organizacijo in družbo v celoti ter stališča slovenskih sindikatov v primerjavi s prejšnjimi celo zaostri. Člani predsedstva so se z njimi popolnoma strinjali in v mozaik marčevskih dogodkov na jugoslovanski politični sceni se posebej dodali svoja razmišljanja. Ni bilo tistega znanega refrena iz južnih delov države, češ »delavski razred misli, narod zahteva«, temveč je bila to trezna in prizadeta razprava hkrati. Kot zanimivost velja omeniti tudi dejstvo, da profesionalni člani predsedstva tokrat niso imeli glavne besede, pač pa so spregovorili ljudje iz baze, na osnovi poznavanja razmer in občutenja ljudi.

Razprava je potekala v dveh smereh. Ostro kritiko je doživelo gradivo zveznega vodstva o delavskih stankih na Kosovu in drugih oblikah demonstracij v državi, in tudi stališča, ki jih je zvezno vodstvo pripravilo za sejo Sveta ZSJ. Obe gradivi so na predsedstvu RS ZSS zavrnili. Druga smer razprave pa je bila namenjena aktualnim vprašanjem in ocenam

kosovskih dogodkov ter odzivom nanje, pa seveda tudi na zbor v Cankarjevem domu.

Za razpravo je začel rudar Franc Druks. Najprej se je povprašal, kdo bo plačal velikansko škodo, ki sta jo prtrpela gospodarstvo in družba zaradi politike, da »cilj posvečuje vsa sredstva« in dodal, da so cilji, s katerimi v Jugoslaviji opravčujejo mitinge, vendarle predimenzionirani. Poudaril je, da so ljudje dobro razumeli temeljno sporočilo iz Cankarjevega doma – solidarnost z rudarji zaradi ogroženosti njihovega življenja in protest zoper izredne razmere – vendar je nekaj ljudi ta dogodek izkoristilo v politične namene in za lastno promocijo. Skrbi ga nizka kulturna raven medsebojnega komuniciranja v državi in slovensko vodstvo je pozval, naj se drži in še naprej ohrani dostojanstvo, s katerim se je odlikovalo že doslej. Druks je še posebej kritično spregovoril o zveznem sindikalnem vodstvu, ki se ni bilo sposobno takoj odzvati na dogodke med rudarji in je ostalo v senci državnega in partijskega predsedstva. Tudi predsedniku Marjanu Orožnu je zameril, da se ni takoj vrnil z obiska v tujini, ko je izvedel za dogodke. Sicer pa Druks meni, da bi morali najprej storiti vse, da bi medsebojno razpravljanje v Jugoslaviji dvignili na človeka dostojno in kulturno raven, se usmerili na krepitev socialne in gmotne varnosti delavcev, sprožili akcijo za znižanje stroškov povsod, za zaposlovanje in stori vse za optimalizacijo proizvodnje, za kakovost in za izvoz. Če za takšen program ni mogoče pridobiti vseh v Zvezi sindikatov Jugoslavije, potlej je s to organizacijo nekaj hudo narobe.

Jože Sketa je predsedstvo seznanil s tem, da je ljubljanski mestni svet dobil iz mestne organizacije sindika-

ta Beograda in novosadskega občinskega sveta pismi. Zlasti slednje kliče po pogromaštvu, po novi revoluciji, zato se je zavzel za konstruktiven dialog z vsemi v državi. Franc Sikošek je dejal, da ima Kamnik zelo razvite sindikalne in delavske stike z nekaterimi mesti iz vseh republik in pokrajin in da so se na zadnjem delavskem srečanju v Kamniku lahko vsi prepričali, kakšne so razmere v Sloveniji, pa čeprav so nekateri, zato ker so napačno informirani, prišli s strahom. Dodal je, da tega, kar danes buri duhove v državi, ne počenja jo delavci. Srečko Cater je opozoril, da sta nastopa Slavka Uršiča in Jožeta Stegnetna na zveznem sindikalnem predsedstvu sindikatov povzročila hudo škodo, saj se po njegovem mnenju nista ravnala po sprejetih usmeritvah, ki so bile verificirane tudi na posvetu na Brdu. Člani sindikata na terenu zahtevajo odgovornost za ta tovariša, saj je sporočilo iz Cankarjevega doma s svojimi podpisi podprlo več kot pol milijona ljudi. Cater se z nekaterimi govorniki v Cankarjevem domu nistrinjal, vendar pa je dodal, da se od njih ne bo ograževal, kajti tudi srbski sindikati se ne ogražujejo od izjav jurišnika Solevića, Svabića in nekaterih Miloševićevih izjav.

Mira Marko, sicer članica sveta ZSJ iz Slovenije, se je uprla ocenjevanju drugih političnih vodstev in se povprašala, do kdaj bo Črna gora ocenjevala nas? Takšne politike in prakse ne moremo vzeti v zakup. Po njenem mnenju je skrajni čas, da začnemo delati vsak v svojem okolju, kar je edino zagotovilo za izhod iz krize, zaposlovanje mladih in višji osebni dohodek, ne pa za sedanjih 300 mark. Glede Cankarjevega doma in dogajanja v njem je razumela vsotvar kot podporo delavcem kot protest zoper bedo ljudine glede na nacionalnost, in kot protest proti brezumnosti tistih, ki so kar teden gledali rudarje v jami, namesto da bi se z njimi človeško pogovorili. Ivan Hrzič se je uprl dvojnemu merilu pri ocenjevanju kosovskih dogodkov. To dvojnost je po njegovo nazorno moč opaziti v gradivu Sveta ZSJ; to namreč obsoja proteste pripadnikov albanske narodnosti, nikjer pa ne omenja vrste mitingov Srbov in Črnogorcev, torej je gradivo zelo enostransko. Opozoril je tudi na posledice dogodkov na Kosovu in v Jugoslaviji v svetu. Branko Pintar pa se je obregnil ob sklicevanje zveznega vodstva sindikata na partijske dokumente, kar kaže na to, da to vodstvo nima svojega stališča. Pintar se je bržkone obregnil ob to tudi zategadelj, ker stališča, ki naj bi jih sprejeli zvezni svet, podpirajo Rahmana Morino, Alijo Shukrija in Adema Azemija. To je prav gotovo stvar partijske organizacije, ne pa sindikata, in Pintarju to upravičeno ni všeč. Franc Berginc je opozoril, da so delavci zgroženi nad zapiranjem trgov pri nas in to zaradi reakcije slovenskega delavstva o tragediji starotrških rudarjev. Miroslav Podbevšek pa je opozoril na poskuse razdvajanja delavcev tudi v Sloveniji, in sicer z različnimi pozivi in telegramskimi sporočili.

Marija Todorovič je v go-stobesedni, precej čustveni obarvani razpravi opisovala svoje doumevanje razmer na Kosovu. Dejala je, da je podpora Morini, Shukriji in Aze-

Jože Stegne: sporočam vam, da nimam zlomljene hrbtenice

Upam, da je današnja seja, razprava na današnji seji in uvodna beseda predsednika Ravnika, odgovorila na vse obtožbe, ki so bile v zadnjem tednu dni kot tempirana bomba naslovljene na slovenski sindikat in name osebno. Prepričan sem, da so vsi dobronamerni in zlonamerni pisci ves čas poznali naša načelna stališča. Zato bi lahko, če bi bil naš cilj, da prispevamo k afirmaciji sindikata, slovensko javnost obvestili, da sem se na seji predsedstva ZSJ ogradil od izjave slovenskih zvez in interesnih združenj, kar so nekatera sredstva javnega obveščanja v drugih delih Jugoslavije, vključno z listom Politika, zapisala celovito takoj po seji ZSJ. Če pa je cilj vsebine vseh dosedanjih informacij očrtniti in še naprej jemati ugled sindikatu Slovenije, potem bi bilo pošteno, da se ta namen pove, da ne bi po nepotrebnem begali članstva zveze sindikatov Slovenije, kaj je rekel in kaj ni rekel Stegne. Jasno je še celo več, in sicer to, da imajo nekateri polna usta demokracije, obenem pa me hočejo skozi sredstva javnega obveščanja prisiliti, da bom zagovarjal in podpiral izjavo slovenskih zvez in drugih interesnih združenj, ki se sklicujejo na stališča Zveze sindikatov Slovenije, brez vednosti sindikata. Ta izjava je bila namreč objavljena v Ninu in v Delu. V tej izjavi sindikat ni sodeloval. Sporočam vam, da sem se s seje predsedstva ZSJ vrnil z nezlomljeno hrbtenico. Zlomljeno bi imel, če bi odstopil od načelne politike sindikata in skupne izjave v Cankarjevem domu, in ne tako, kot mi poskušajo v sredstvih javnega obveščanja lomi-

ti hrbtenico na vsebini stališč drugih zvez. Vse to natolcevanje odločno zavračam in se ne želim spuščati na nizko raven polemiziranja s sredstvi javnega obveščanja. Prvič, nisem član nobene od teh zvez, niti nobenega interesnega združenja, ker sem član zveze komunistov in Zveze sindikatov Slovenije. Drugič, upam, da imam kot občan demokratično pravico misliti s svojo glavo in se ograditi od izjave, pri kateri nisem sodeloval niti sam niti organi in organizacije Zveze sindikatov Slovenije. Tretjič, sem član zveze komunistov in moram imeti kritičen odnos do vseh pojavov v družbi, zato zavračam žaljivo obsodbo, ki mi jo podtikajo kot petokolonaštvo. V vsebino te izjave slovenskih zvez, kar nekateri pričakujejo od mene, da bi se lahko spustili z menoj v nadaljno polemiko, se ne bom spuščal, niti je ne bom javno ocenjeval. Vsebinsko izjave slovenskih zvez in interesnih združenj naj vsakdo presodi sam, predvsem pa menim, da je ta ocena stvar republiške konference SZDL, kamor vse te zveze spadajo. Torej, javno lahko povem, da se Jože Stegne nisem distanciral od skupne izjave v Cankarjevem domu, niti od izjav, sprejetih v Zvezi sindikatov Slovenije.

Ne pristajam na prakso, da postane v Sloveniji resnica deset objavljenih laži. Če zahtevamo, da tudi jutri na seji Zveze sindikatov Jugoslavije privedemo stvari h koncu, potem zahtevam, glede na pobudo, ki je bila danes izrečena tu, da se predsedstvo danes izreče o moji morebitni odgovornosti.

Po seji sveta ZSJ o reševanju kosovske krize

ŽIVETI IN DELATI Z RAZLIČNIMI POGLEDI

miju reakcija na poziv ZS Hrvaške, naj odstopijo, ter se med drugim zavzela za enotno informiranje o Kosovu. Zakaj ne bi sestavili novinarskega poola (pod čigavo taktirko?), saj je na dopustu v Hrvaški videla vse razlike v informiranju. Ugovarjala je tistim, ki so zahtevali razpravo o Uršičevi odgovornosti češ »da se je prepričal, da je skrb med ljudmi (z uveljavitvijo izrednih razmer na Kosovu, op. pisca) prerasla v upanje, da je Jugoslavija kot država sposobna braniti svojo integriteto in da zna braniti avnojske pridobitve. Tako so člani predsedstva ZSJ razumeli Uršiča«, je dejala. Omenila je tudi, da je Stojče Stojčevski, sekretar predsedstva ZSJ, takoj po začetku stavke v rudniku Stari trg odšel v Trepčo, vendar ga niso spustili v jamo. Zavzela se je za enotno reševanje kosovskega vozla, pri čemer bi menda Slovenci lahko mnogo storili, kajti Slovenec laže pride v Đakovico in tam pove, kaj misli, kot nekdo iz Srbije, ker so predsedki da preveliki. Menila je tudi, da je razumevanje vloge ZK na Kosovu drugačno kot marsikje druge in zato vztrajala pri tem, da v sindikalnih stališčih ostane sklicevanje na sklepe ZKJ.

Ivan Bradac je po razpravi Marije Todorović najprej povprašal sebe in druge, kako se lahko zgodi, da delavci, ki stavkajo, ne pustijo medse sindikalnega funkcionarja. Tudi Mira Marko ni bila zadovoljna z odgovori Todorovićeve ter se je uprla njeni tezi, da je podpora omenjenim kosovskim funkcionarjem odgovor na zahteve iz Hrvaške (tako smo vsaj razumeli), kajti ta politika, ki gradi samo na razmerju stališče proti stališču, lahko pripelje do znane prakse zob za zob. Markova je še enkrat opozorila na pritiske Šolevičevega kova, ki nimajo pravice, da bi se nam vsiljevali. Po ponovnem razlaganju Todorovićeve se je oglašil tudi Jože Hartman in med drugim dejal, da je bilo dogajanje v Cankarjevem domu odziv slovenskega naroda na poziv slovenskih sindikatov, češ, pogledite, kaj se dogaja s temi ljudmi. Ta poziv je sledil zato, ker je televizija, ki se ji je posrečilo priti v rudnik, avtentično prikazala razmere. Vse, kar se danes po državi dogaja glede »Cankarjevega doma«, nima namena razjasniti osnovne-

ga postulata, ampak ga celo zamegljuje. »Rekao je to i to, taj i taj, to i to«. Miting v Beogradu ni bil v naglici sklican zaradi stavke rudarjev, ampak zaradi Cankarjevega doma. Drago Seliger je pribral, da je bila izjava pisana na najbolj odgovornih političnih mestih; tisto, kar so govorili posamezniki, je seveda nekaj drugega, vendar pa nismo komisariat, da bi vnaprej pregledali vse govore. Zdaj pa želijo nekateri izrabiti podrobnosti, ne govorijo pa o izjavi. Tudi Albert Vodovnik je povedal, da se ne strinja z vsemi govori v Cankarjevem domu in se zavzel za »umiritev žoge« na jugoslovanski politični sceni. Pribral pa je, da ga ne skrbi Šolevič, pač pa to, da naša največja podjetja dobivajo pisma, naj se izjasnijo o razmerah na Kosovu in še o čem. Danes »Radiovoje Dakić« (podjetje iz Titograda) nadaljuje politiko, ki jo je pred časom vodila Rakovića. Mi nimamo časa organizirati mitingov, pa tudi drugod bi se morali bolj posvetiti svojim tovarnam. Besedam članov predsedstva je pritrldilo še nekaj razpravljalcev.

Miha Ravnik je na koncu seje, na kateri so se v celoti strinjali z njegovim uvodom, povedal, da je razprava potrdila vse dosedanje opredelitve v ZSS in v Cankarjevem domu – kar zadeva skupno izjavo – glede Kosova. Opozoril je, da se je v pluralistični demokraciji znotraj SZDL treba navaditi tudi na različne poglede, vendar pa je treba nameniti več pozornosti predvsem dogovorjenemu, ne pa temu, kaj in kako je kdo rekel. Nato je spregovoril o nekaterih konkretnih odzivih na stališča ZSS in poudaril, da je solidarnostna sredstva za rudarje in njihove družine moč uporabiti le v te namene, sicer jih je treba vrniti tistim, ki so jih dali. To je bila solidarnost, ki je močno vtkana v srca naših ljudi. Glede tega se ne da politizirati, kajti če bomo to počeli, nam bo jutri močno škodovalo. Solidarnost bomo v tej družbi še potrebovali, zato je kakršnokoli manipuliranje s temi sredstvi in nameni solidarnosti nevarno.

Miha Ravnik je tudi povedal, da je Jože Stegne v razpravi na predsedstvu dobil zaupanje članov, kar so člani tudi potrdili, s Slavkom Uršičem pa se bodo pogovorili, ko bo navzoč na seji.

Marjan Horvat

Svet ZSJ, ki se je po kar resnih, večinoma nenačelnih obmetavanjih sindikalnih organizacij in funkcionarjev ta teden le sestel, seveda ni mogel popraviti in spremeniti vsega tistega, kar je zamudil od začetka osemdnevne stavke rudarjev v Starem trgu. Gre predvsem za v javnosti nerazpoznavno vlogo zveznega sindikalnega vodstva in za diametralno nasprotna stališča hrvaških in slovenskih sindikatov na eni ter drugih sindikalnih organizacij na drugi strani. Pred sejo sveta ZSJ so se republiška in pokrajinska sindikalna vodstva znova sestala. Večina je zahtevala spremembo stališč slovenskih in hrvaških sindikatov, ti dve organizaciji pa sta le dodatno utemeljili in poglobili to, kar sta sklenili in javno povedali že ob začetku februarске krize na Kosovu, ki jo je izzvala stavka rudarjev v Trepči. Novo podlago za sklepanje in spreminjanje stališč pa so (brez uradnih in javno znanih podatkov organov za notranje zadeve in službe državne varnosti) začeli ustvarjati nekateri novinarji in javni delavci. Ti so začeli trditi, da v rudniku Stari trg ni stavkalo 1300, temveč največ 300 rudarjev, upokojenec in študentov in da so vsi tisti, ki so bili občasno v rudniku, dobivali dobro hrano, banane in celo plačilo. Ta javna dokazovanja, ki so bila ničkolikokrat ponovljena in nikjer zanikana, pa so postala »resnica« in s tem dokaz zgrešenosti politike in ukrepov hrvaških in slovenskih sindikatov, zlasti glede zbiranja pomoči za stavkajoče rudarje. Če je resnica to, kar zdaj sporočajo ti novinarji in kar je dan po seji sveta ZSJ povedal tudi predsednik kosovskih sindikatov, rudarji pomoči sploh niso potrebovali. Tako pridemo do ugotovitve, da so slovenski in hrvaški sindikalisti zaradi svoje neobveščenosti ali celo zavedenosti pomagali albanskim kontrarevolucionarjem, medtem ko so vse druge sindikalne organizaci-

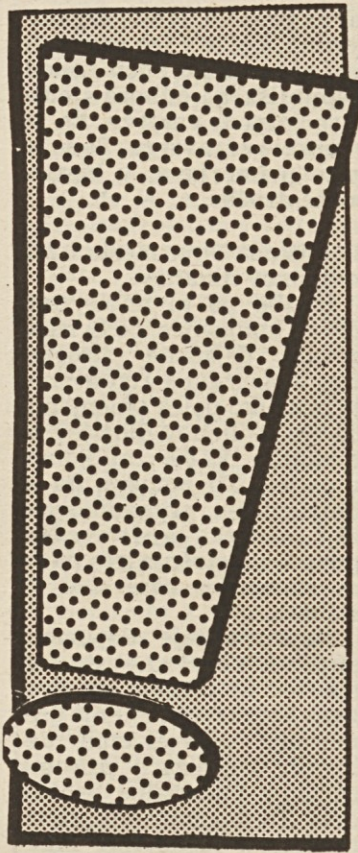
je že prej poznale resnico in zato ravnale drugače kot omenjeni sindikalni organizaciji. Resnica je torej postala to, kar nekdo razglasi za resnico, in nobenih jamstev nimamo, da se lahko z nepristranskimi opazovalci sami dokopljemo do nje.

Zvezno sindikalno vodstvo, ki je moralo braniti svojo premajhno aktivnost in tudi politična vprašanja, ki so nastala zaradi različnih stališč republiških in pokrajinskih organizacij, in je zato lahko v uvodnem govoru, ki ga je na seji sveta ZSJ imel Marjan Orožen, le poskusilo zgladiti nasprotja in velike razlike ter jih začelo zblíževati. Marjan Orožen je povedal, da se je predsedstvo zveznih sindikatov, kot smo že vedeli, sestalo za zaprtimi vrati zaradi različnih stališč sindikalnih organizacij. Kritično je ocenil kolektivno delo in odgovornost članov predsedstva v času krize in povedal, da predstavniki sveta ZSJ, ki so bili na Kosovu, niso uspeli priti v stik s stavkajočimi rudarji. Pribral je, da so različne informacije vzrok za različno politiko in ravnanje sindikalnih organizacij v republikah in pokrajinah. Verjetno je to resnica hotel še bolj dokazati predsednik srbskih sindikatov, ki se je potožil, da je hotel – vendar ni uspel – sporočiti predsedniku hrvaških sindikatov resnice o rudarski stavki in da je verjetno zato prišlo do spornega stališča, zavzetega na izredni seji predsedstva hrvaških sindikatov.

V ljubljanskem televizijskem dnevniku smo v sredo zvečer videli poročilo Televizije Beograd. Sodeč po tem sporočilu, je bil v ospredju seje sveta ZSJ spor med Milenkovičem in Jurlinom, torej med Srbijo in Hrvaško. V resnici pa so se člani sveta ZSJ veliko bolj ukvarjali s kritiko sporočil iz Cankarjevega doma, z novimi zvezami v SR Sloveniji in tudi z zemljevidom iz Mladine, ki bralcem predstavlja državo združenih republik zahodne Jugoslavije (Slovenija, Hrvaška, BiH), vendar z odgovorom na vprašanje ob tem spornem zemljevidu izrecno nasprotuje vsem tistim, ki zdaj razbijajo Jugoslavijo. Mladina namreč piše, da je treba izrjavati plevel, ki seje kal razdora in vnaša ljuško razprtje med jugoslovanske narode. Očitno je, da so vsi v Jugoslaviji in tudi sindikalci zvedeli za sporni zemljevid, nihče pa ni videl cilja, ki ga je Mladina želela doseči s to objavo.

Kot poročamo na drugem mestu, so slovenski sindikati na razširjeni seji predsedstva kar krepko potrdili in prisegli na skupno izjavo, ki jo je podpisalo 700.000 občanov SR Slovenije. Zavrnilo so obtožbe na svoj račun, ki so se razširile po znani seji predsedstva sveta ZSJ, s katere smo v zvezi z izjavami Stegneteta, Uršiča in Orožna pisali v prejšnji številki našega glasila.

Miha Ravnik, s katerim sem se pogovarjal dan po seji sveta ZSJ in potem, ko sem prečital različna novinarska poročila in magnetofonski zapis, je ocenil, da so člani sveta ZSJ iz Slovenije na se-

ji v Beogradu povedali prav vse, kar so sklenili na razširjeni seji predsedstva RS ZSS. O tem so poleg predsednika govorili še Mira Marko, Srečko Meh, Franc Sikošek, Lojze Fortuna in Miro Podbevšek. Srečko Meh, ki dela med rudarji v Titovem Velenju, je razpravo, ki je obtoževala Slovenijo in Slovence, najprej skušal preusmeriti, tako da je vprašal, ali so na dnevnem redu sporočila iz Cankarjevega doma ali akcije in dosežki pri reševanju kosovske krize in za izboljšanje položaja delavcev v tej pokrajini. V razpravi pa je skušal povedati, da sprejeta ocena, da so rudarje zapeljali kontrarevolucionarji, pomeni, da je bil odsoten tako kosovski, srbski in zvezni sindikat. Miha Ravnik, ki je zaradi časovne omejitve razprav odstopil od namere čitanja uvoda in ocene s seje predsedstva RS ZSS, je ugovarjal vsem nesprejemljivim tonom v razpravi, v kateri so prednjačili zlasti delegati iz Vojvodine. Povedal je, da je solidarnost med rudarji in delavci prvinska in da je slovenski sindikat moral zahtevati in podpreti humano reševanje rudarske stavke in življenj rudarjev, ki so se zaprl v rudnik. Govoril je tudi o tem, da so različna stališča in ocene sindikalnih organizacij pravzaprav ločilen in edini možen izraz delovanja sindikatov.

Svet ZSJ je v bistvu sprejel stališča, ki jih je uvodoma predlagal predsednik Marjan Orožen. Očitno je, da kljub pritiskom na seji in v širši javnosti ni sprejel zahteve, da obsodi politiko in akcije slovenskih in hrvaških sindikatov. Miha Ravnik meni, da lahko to razumemo kot zblížanje nasprotnih stališč in uspeh prepričevanja oziroma spoznanja, da je treba različna stališča vsaj poskusiti razumeti. Mogoče je k temu prispevala svoj delež tudi članica predsedstva Marija Todorović, ki je bila dan pred sejo sveta ZSJ na seji slovenskih sindikatov in tam ni dobila nobene opore in pritrditve za razmišljanja o obsodbah slovenskih sindikatov. Svet

ZSJ tudi ni sprejel zahtevo o posebni delovni skupini, ki naj bi ugotovila odgovornost sindikalnih vodstev in funkcionarjev za nereševanje kosovske krize. Namesto tega je sklenil, da mora sleherna sindikalna organizacija oceniti, kaj je naredila v zvezi s sindikalnimi stališči do rešitve kosovskih vprašanj. Vse to nedvomno kaže, da se je svet ZSJ bolj ukvarjal z gašenjem požara, ki je nastal po rudarski stavki, kot s tem, kako trajno rešiti vprašanja, ki že desetletje povzročajo kosovsko krizo in ki vedno bolj poslabšujejo položaj kosovskih delavcev. Zvezni sindikalni svet je mogoče tudi zato sklenil, da je treba končati nenačelno javno obtoževanje in začeti graditi jugoslovansko sintezo in integriteto zvezne države. Svet ZSJ je tudi menil, da je treba čimprej pripraviti zvezno sindikalno listino o ključnih vprašanjih razvoja Jugoslavije, ki mora temeljiti na položaju in interesih delavcev v Jugoslaviji. Mogoče pa bo izpolnitev teh nalog šele prava podlaga za spreminjanje in izboljšanje razmer na Kosovu.

Četudi je Marjan Orožen v uvodni razpravi obsodil tiste sile, ki so rudarje zapeljale v eno od v svetu in naši domovini še neznanih barbarskih metod žrtvovanja rudarskih življenj, in čeprav bi morali krivice kazensko preganjati, se nam zdijo pomembnejši njegovi pozivi, da nas politična vprašanja ne smejo odvrtiti od perečih gospodarskih in socialnih težav. Predsednik sveta ZSJ se je na neki način pridružil tudi stališčem slovenskih sindikatov, saj je tudi on menil, naj sindikat uveljavlja le svojo politiko in svoje akcije in torej naj ne bo več trebilo drugih (nedelavskih) organizacij.

Sejo sveta ZSJ, ki je bila na neki način primerljiva v javnosti bolj znanimi sejami zveznega CK, je torej bilo treba preživeti in – kot vse kaže – se je to tudi zgodilo brez odstopov. Kako pa bo po njej, bomo šele videli. Sindikat je podobno kot zveza komunistov odprl in podprl pot za neposredno izmenjavo informacij in mnenj republiških in pokrajinskih organizacij in ni uveljavil večine nad manjšino. Zvezni sindikat pa seveda še ni nič dokončno premaknil in je torej možno, da se bodo takšna nenačelna obtoževanja kljub načelnim sklepom kmalu ponovila in povzročila še večji razdor v politični organizaciji, ki uradno predstavlja vse zaposlene v Jugoslaviji in bi lahko bila njihova najmočnejša politična sila. Solidarnost delavcev, ki smo jo kot nekakšno usledno pisali v programske listine sindikatov in pravzaprav pozabili na njen zgodovinski pomen, pa lahko v razmerah, ki so nastale po kosovskih dogodkih, in ob odpravljanju slabosti politično dogovornega gospodarstva postane tisto novo geslo, ki bo omogočalo jugoslovansko sintezo ob polnem priznavanju samostojnosti in enakopravnosti sindikalnih organizacij v zdaj razdvojeni in sprti Jugoslaviji.

Franček Kavčič

Ko smo sklenili eno, recimo dokaj strnjeno obdobje Delavske enotnosti tam od leta 1942 pa do teh dni, smo povabili ljudi, ki so kakorkoli že prispevali k njenemu razvoju. Pepca Kardelj nas je obiskala in nam ob »zgodovinskem spominu« dobesedno zabičala: »Brez boja na tem svetu še nič ni šlo naprej. Zamislite se, zakaj ste se pravzaprav znašli na tako neljubi prelomnici, kaj oziroma kdo je kriv za to – in potem naprej! Obračunati s krivci in ne vreči puške v koruzo, sicer boste težko pokončno in z dvignjeno glavo živeli naprej. Delavski enotnosti želim to in čim več novih zmag!«

Sindikati delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu

ZDRAVSTVO NA URGENTNEM ODDELKU

»Zdaj, ko smo predelali stavkovna pravila, lahko organiziramo štrajk in v praksi preverimo, kaj je v teh pravilih narobe,« je napol za šalo, napol zares dejal eden izmed razpravljalcev na zadnji seji republiškega odbora sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu, ko je tekla beseda o razmerah v slovenskem zdravstvu. To se je namreč, če uporabimo slikovito primerjavo, v bistvu znašalo na urgentnem oddelku naše družbe.

Razmere v zdravstvenih delovnih organizacijah širom po Sloveniji so tako zelo kritične, da je dolenska regija že predlagala, naj bi za svetovni dan zdravja, to je 7. aprila, sklicali generalni štrajk v slovenskem zdravstvu – če se do tedaj razmere ne bi spremenile na bolje. Grožnja je obvisela v zraku in priča o hudi stiski, ki jo preživljajo naše zdravstvene organizacije.

Za 35 milijard izgube

Navkljub zmanjševanju materialnih stroškov in amortizacije so posamezne slovenske zdravstvene organizacije prikazale v zaključnih računih za leto 1988 izgubo v višini približno 35.000 milijonov dinarjev. Od tega se je največ izgube, to je 33.000 milijonov dinarjev, nabralo v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani, Splošna bolnišnica Maribor si je nabrala 893 milijonov dinarjev izgube, zdravstveni center Velenje – tozd Naravno zdravišče Topolšica 29 milijonov dinarjev in zdravstveni center Dolenjske, tozd Splošna

bolnišnica Novo mesto 1.292 milijonov dinarjev.

Izgubo pa bi imele tudi druge bolnišnice, če bi izkazovale dejanske stroške. Resnična izguba v zdravstvu je bila tako poleg omenjenih 35.000 milijonov dinarjev še dodatnih 99.800 milijonov dinarjev. To pomeni, da je bolnišnicam primanjkovalo 21,7 odstotka sredstev. Napovedi za letošnje leto pa so za slovensko zdravstvo še slabše.

Nepriznavanje dejanskih stroškov in ceni zdravstvenih storitev ne pomeni nič drugega kot razvrednotenje premoženja zdravstvenih delovnih organizacij oziroma znižanje materialne osnove dela. To povzroča visoko izrabljenost osnovnih sredstev, ki jih ne bo mogoče nadomeščati, in tako tudi ne bo mogoče več kakovostno opravljati zdravstvenega dela. Predstavnica sindikata iz Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani je povedala, da njihov center že dva meseca ni dobil denarja za opravljene storitve, tako da zdravniki ne morejo več kakovostno opravljati svojega dela.

Za povrh pa zdravstvene

delovne organizacije pesti še huda nelikvidnost, saj so samoupravne interesne skupnosti s svojimi tekočimi prilivi sredstev v letu 1989 poravnale še obveznosti za lansko leto. Zdravstvene delovne organizacije so morale za tekoče poslovanje v letošnjem letu najeti posojila, za katera plačujejo tako visoke obresti, da z njimi vračajo gospodarstvu velik del sredstev, ki jih dobivajo za opravljeno delo. Takšen način poslovanja pa bo v nekaj mesecih pripeljal vse zdravstvene delovne organizacije v popolno nelikvidnost. To pa pomeni popoln finančni zlom zdravstvenega varstva v naši republiki, saj ga v bistvu ne bo mogoče več uresničevati.

Kam je šel denar?

Zdajšnje kritične razmere v slovenskem zdravstvu so med drugim tudi posledica večletnega padanja deleža družbenega proizvoda za to dejavnost. Prav tako pa je svoje prispevala tudi intervencijska zakonodaja.

V tej zvezi je Marija Burnik iz Celja ogorčeno vprašala, kam so šla sredstva, omejena z limitom intervencijske zakonodaje, ki jih zdravstvo ni dobilo, združeno delo pa tudi ne. »To že tretjič sprašujem, pa še vedno nisem dobila odgovora,« je poudarila. »Imamo pravico izvedeti, kam je šel denar, ki smo ga delavci prispevali od bruto osebnih dohodkov za zdravstvo.«

Svoj delež krivde za nastale razmere pa nosi tudi zdravstvo samo. Izvirni greh je v negospodarnih zdravstvenih zmogljivostih in neurejeni medsebojni delitvi dela. Toda vse to niso težave od danes ali od včeraj. Kot je rekel Henrik Pušnik, govornik o pretiranih zdravstvenih zmogljivostih že dobrih deset let, vendar pa se doslej še nismo mogli reorganizirati. Očitno zadev nismo pripravljeno reševati, vse dokler razmer v zdravstvu ne pripeljemo do absurda.

Ko bi se vsega tega lotili prej, bi lahko to opravili neboleče, medtem ko bo zdaj – če bodo sprejeti posebni intervencijski ukrepi za zdravstvo, ki jih bo predla-

gal republiški izvršni svet – vse skupaj zelo boleče. O razmerah v zdravstvu bodo ob koncu meseca razpravljali tudi v slovenski skupščini. Na seji sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu so grajali »zdravstvene« delegate v republiški skupščini, ker njihovega glasu doslej skorajda ni bilo slišati.

Zmanjšano število receptov

Lani se je za tri do sedem odstotkov zmanjšalo število receptov in izdanih zdravil – to pa je še več, kot je bilo predpisano. Najhujša težava, ki zdaj pesti lekarne, pa je usihanje zalog z zdravili, kar bi lahko imelo za naprej zelo resne posledice.

Medtem ko je bil obseg zalog zdravil leta 1987 še za 54 dni, lani, ob koncu leta pa za 40 dni, so se ta trenutek zaloge z zdravili tako zmanjšale, da zadostujejo le za nekaj dni do največ 15 ali 16 dni. Tako je predvsem zato, ker so zdravstvene skupnosti dolžne lekarnam veliko denarja. »Če zdravstvene skupnosti ne bodo mogle za-

gotoviti plačevanja za vsa petnajstdnevno zalogo zdravil, bomo lekarnah lahko zaprli,« je dejal predstavnik slovenskih lekarn.

Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu je pripravil posebno pismo, naslovljeno na slovensko javnost o kritičnih razmerah v zdravstvu – kot nekakšen zadnji klic v sili (to javno pismo objavljamo v celoti). Če se razmere ne bodo izboljšale, bodo slovenski zdravstveni delavci primorani stavkati. »V bistvu že štrajkam«, je dejal eden izmed zdravnikov, »ker s svojim znanjem in sredstvi, ki jim daje na voljo sodobna medicina, bolniku ne morem pomagati.«

Predstavniki sindikata predvsem zahtevajo plačilo dogovorjenih programov, realno ceno zdravstvenih storitev in pa to, da se programi in ukrepi v zdravstvu finančno pokrijejo. S tem slovensko zdravstvo spravi z urgentnega oddelka – dokončno ozdravljenje bo treba še nekaj časa.

Marija Frančeska

Republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu Slovenije je na 13. seji dne 15. marca 1989 sprejel sklep, da posreduje naslednji

POZIV SLOVENSKI JAVNOSTI

Zdravstveni delavci, člani sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu, ponovno obveščamo slovensko javnost, da se je naša dejavnost znašla v tako kritičnem položaju, da je ogroženo naše delo – izvajanje zdravstvene dejavnosti in s tem zdravstvena varnost delavcev in občanov. Zavedamo se svojega poslanstva, svojih obveznosti in dolžnosti, toda v tem trenutku ne prevzemamo odgovornosti za nastale razmere in zahtevamo od odgovornih, da takoj pričnejo z ustreznimi ukrepi, ki bo zagotovila zadovoljivo financiranje sistema zdravstvenega varstva in s tem tudi ekonomskega položaja delavcev – izvajalcev dejavnosti.

Rezultati poslovanja v zdravstvenih delovnih organizacijah in zdravstvenih skupnostih dokazujejo, da so se naše napovedi uresničile. (Odprto pismo Republiškega odbora sindikata marca 1988). Kljub temu, da smo prek vseh institucij sistema samoupravljanja (Zdravstvena skupnost Slovenije, Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo Slovenije, skupščina SR Slovenije – zbor združenega dela, družbenopolitični zbor, predsedstvo RS ZSS) prikazali razmere slovenskega zdravstva in zahtevali odgovornost republike pri zagotavljanju pogojev za nemoteno delovanje dejavnosti po opredelitvah v veljavnem Zakonu o zdravstvenem varstvu – samoupravnih sporazumih, so bila naša prizadevanja zaman. Zaman smo tudi postavljali vprašanja blokade in zaseganja sredstev zbranih iz bruto osebnih dohodkov vseh delavcev v naši republiki. Do danes nam ni še nihče odgovoril.

Ponovno bi poudarili, da se sredstva za slovensko zdravstvo zbirajo s prispevno stopnjo iz BOD delavcev, namensko za financiranje slovenskega zdravstva. Zato ne razumemo izvajanja intervencijskega zakona o začasni omejitvi razpolaganja z delom družbenih sredstev DPS in samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti za porabo tudi nad temi sredstvi, saj je jasno, da to ni skupna poraba, saj smo edina republika v SFRJ, ki ima neproračunski način financiranja zdravstva, zato zahtevamo odpravo zveznega intervencijskega zakona.

Težak ekonomski položaj zdravstvenih delovnih organizacij zahteva takojšnje vsestransko reševanje, saj sedanje stanje že danes grozi z mnogimi napredvidljivimi in nezaželenimi posledicami. Zato v Republiškem odboru sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu zahtevamo od skupščine SR Slovenije in izvršnega sveta SR Slovenije takojšen odgovor, kam so bila preusmerjena blokirana sredstva, ki so jih delavci združenega dela skozi prispevno stopnjo namenili za delovanje slovenskega zdravstva. Od delegatov slovenske skupščine pa zahtevamo, da z vso odgovornostjo odločijo, kolikšen delež družbenega proizvoda bodo namenili zdravstveni dejavnosti za nemoteno delovanje, ki bo omogočal nemoteno izvajanje dogovorjenega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, saj ocena kaže, da je v primerjavi z letom 1986, ko je ta delež znašal 4,63, v letu 1988 padel na 3,92 in posledice tega danes občutimo vsi uporabniki in izvajalci.

Prav tako v Republiškem odboru sindikata zahtevamo, da se naš družbenoekonomski položaj delavcev v zdravstvu in socialnem skrbstvu obravnava enakopravno z drugimi delavci v združenem delu z realno ceno dela.

Predsednik RO: prim. dr. Jože Arzenšek

Marjan Orožen v Šentjurju

KO BI VELIKO ENERGIJO ŠTRAJKOV IN MITINGOV USMERILI V DELO

Sindikati bodo podpirali novi izvršni svet, če se bo ta zavezal za takšno gospodarsko politiko, ki bo nagrajevala delo in gradila na delu. Sindikat kot organizacija delavcev se mora osvoboditi vsega, kar ga še sili v odvisnost, postati mora organizacija za kontrolo nad družbo in ne, kot nekateri še mislijo, za kontrolo nad delavci!

Minuli petek se je Marjan Orožen, predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije, v šentjurskem Alposu sestal z najodgovornejšimi aktivisti sindikatov celjske regije. V uvodnem delu je Ivan Kramar, predsednik medobčinskega sveta sindikatov celjske regije, Marjana Orožna seznanil z dejavnostjo sindikatov v regiji, ki imajo okrog sto tisoč članov. Ob tem je poudaril, da nikjer v regiji, tudi tam ne, kjer ima delovna organizacija več kot polovico delavcev iz druge republike (Rogaška) ali skoraj polovico (velenjski rudnik), ni bilo niti v teh najkrižnejših časih nikakršnih nacionalnih razprtij.

»Sindikati so tako naš, kolikor mi sami hočemo,« je med drugim poudaril I. Kramar, »vprašanje pa je, če se pravi čas opredeljujemo za tista vprašanja, s katerimi se teho tisoč delavcev celjske regije ali osemsto tisoč delavcev v Sloveniji ubada! Vzemimo 9258 delavcev celjske regije, ki so zaposleni v tistih delovnih organizacijah, katerih lanski izkupiček prinaša 94 milijard izgub. Ne samo v regiji in ne le v Sloveniji, na območju celotne države mora sindikat uresničevati načelo, da dela-

vec dobi takšen osebni dohodek, ki bo vreden samoupravne socialistične države!« V nadaljevanju je I. Kramar poudaril, da ocena o tem, kako se prenova v sindikatih ne uresničuje, ne drži. »Vendar moramo prenovi izvršiti najprej v naših glavah, da dojamemo bistvo. Sindikat se mora obnašati tako, da bo imel isto stališče od Gevgelije do Triglava, in delavcu izboriti osebni dohodek za njegov prispevek, trud in znanje. Izhod iz krize je možen samo s poštnim delom in dobrim gospodarjenjem in ne z neskončnim kreditiranjem ali nenehno pomočjo. To se ni obneslo ne na Kozjanskem in se ne bo niti na Kosovu.«

Marjan Orožen je pritegnil Kramarjevi misli in poudaril, da z nenehnim kreditiranjem ni mogoče doseči kvalitetnega razvoja. »Zato je nujno preseči nenehne politične konfrontacije in se končno lotiti dela. Veliko upanje ponuja novi izvršni svet. Sindikati ga bodo podpirali, če se bo zavezal za takšno gospodarsko politiko, ki bo nagrajevala delo in gradila na delu. Tudi zdajšnja krizo bi omilili, ko bi veliko energijo štrajkov in mitingov usmerili v delo; v pozitivno

ekonomijo, ki bo dala večje učinke.

S prenovi sindikata smo zdaj v tisti fazi, ko moramo najti toliko moči v sebi, da se lahko dokopljemo do stališča, ki bo obveljalo za vso državo.

Nadaljevati moramo pot v smeri samostojnosti sindikata glede samoupravljanja in zaščite delavca, politike cene dela in nagrajevanja po delu, glede vprašanj zaposlovanja, socialne politike in socialne varnosti ter socialne zaščite. Vprašanje osebne svobode je namreč tesno povezano z vprašanjem materialne svobode.

Razvoj sindikalnih gibanj v svetu utemeljuje nove sindikate, ki združujejo delavce ožjih dejavnosti. Zato ni razlogov, da tudi pri nas ne bi sledili tem stremljenjem, tako kot je bil to primer s strojevodji. Osnovno vprašanje je v tem, kako vse sile usmeriti tja, kjer se bo jutri odločalo o zaposlovanju, o pogojih dela, kako spremeniti pozicije forumov, da bodo ti služili bazi in interesom članstva. To nam bo uspelo s samostojno kadrovsko politiko, s še več izobraževanja naših sindikalnih kadrov, ki se bodo kalili znotraj organizacije. Zato pa je predpogoj že v odpravi omejitve mandatov, ki so zdaj onemogočili veliko število izredno dobrih in sposobnih sindikalnih aktivistov predvsem v osnovnih organizacijah.

Ena izmed glavnih nalog sindikata danes je v tem, kako zagotoviti učinkovit sistem samoupravljanja in zaščite delavca. Sindikati podpirajo dobra poslovna vodstva, ker so ta potrebna za boljše gospodarjenje, toda delavcem mora ostati odločanje o ciljnih tega gospodarjenja in razvoja. Torej, delavci morajo preko delavskih svetov postati dejanska kontrola poslovodnim delavcem pri uresničevanju skupaj dogovorjene politike in ciljev.

Pred nami je zakon o delovnih razmerjih. Za nas je ta zakon pomemben zato, da bi z njim odpravili proces tržišča dela in istočasno zagotovili skupne instrumente za zaščito delavca v primeru zmanjševanja njegovih pravic.

Po srečanju s sindikalnimi aktivisti je Marjan Orožen obiskal delavca Alposa in delavke celjskega Topra, ki so zaposlene v šentjurskem obratu. Kot je znano, so te delavke še vedno obremenjene z nerazumno razvojno politiko nekdanjega vodstva, ki je Toper pripeljalo na rob bankrota. Kot zdaj pravijo delavke in novo vodstvo Topra, so najhujše s pomočjo sozda Merx prebrodili. To se pozna že tudi v plačilnih kuvertah, ki so bile več kot leto dni med najtanjšimi v občini, regiji in republiki. Edino, kar so sanatorji Topra podedovali vrednega, so bili prav – delu predani delavci.

Janez Sever

Dr. Gojko Stanič: Procesi industrializacije družbe in vloge sindikatov (2)

BOJ ZA NARODNOSTNO SAMOBITNOST

Na nedavnem posvetu za vodstva občinskih, medobčinskih in mestnih sindikalnih organizacij ter RO sindikatov na Brdu pri Kranju je dr. Gojko Stanič predaval o procesih industrializacije družbe in vloge sindikatov pri tem. V uvodnem delu, povzeli smo ga v prejšnji številki DE, je govoril o glavnih razvojnih zakonitostih za prehod v poindustrijsko družbo. Poudaril je, da moramo upoštevati objektivne razvojne zakonitosti, da pa smo sposobni izkoristiti svetovne izkušnje za bližnjico razvojitosti. Opisal je glavne tehnološke vzvode za hitrejši razvoj ter osnovne značilnosti uspešnih in neuspešnih družb. V današnjem nadaljevanju povzemamo njegova opazovanja, kako majhni narodi razvijajo in branijo svojo nacionalno identiteto in kulturno, politično ter ekonomsko samostojnost.

Od Švedov, Nizozemcev, Dancev, Fincev, Norvežanov se lahko marsikaj koristnega naučimo. Na primer, kako kljubovati spremenjenim pogojem za kulturno bivanje naroda spriče prodora angleščine kot univerzalnega jezika, »bombardiranja« ljudi z vsemi mogočimi podatki, novicami, spriče razvoja svetovnih komunikacij. In ne samo kljubovati, ampak novo nastali položaj celo izkoristiti sebi v prid. Švedi so to znali narediti. Čeprav so izjemno, celo morda pretirano ponosni na svojo narodno pripadnost, jih nič ne moti, da uporabljajo angleščino v znanosti in celo v kulturi. Celotno spodbujajo pisanje znanstvenih razprav v tem jeziku. Hkrati posvečajo ohranjanje avtentične kulture izjemno pozornost.

Slovenec, ki hoče braniti narodne interese v svetovni

skupnosti, bi moral govoriti več jezikov, je poudaril Stanič.

Švedska je za nas zanimiva še iz drugih vidikov. Pokazala nam je, da naše načelo organiziranja finansiranja znanstveno raziskovalnega dela skozi dogovor med znanstveniki (izvajalci) ter uporabniki ni zastarelo, ampak zelo sodobno načelo in ga torej ne kaže zametavati.

Zelo veliko pa bi lahko povzeli iz švedskega modela vpetosti znanosti v politično odločanje. Vlada na veliko uporabljala znanstvene raziskave, ima tudi svoj znanstveni svet, raziskovalna politika pa je vsa vpeta v doseganje temeljnih družbenih ciljev: stalne polne zaposlenosti, varnega življenja in dela zdravega okolja, humana družba. Vendar se na Švedskem zelo trudijo, da bi pri sprejemanju najpomembnejših političnih odločitev dosegli soglasje naroda.

Prejšnja generacija slovenskih politikov, s Kardeljem vred, je dodal Stanič, je bila veliko bolj povezana z znanostjo, kot je sedanja. Danes so preveč vplivni samo ekonomisti, ki pa nekaterih problemov s svojim miselnim obzorjem sploh niso sposobni rešiti. Z vidika vključevanja v svetovne gospodarske tokove so za nas zelo poučni Finci in Danci. Po svoje je vredno spoznati tudi Norvežane, in sicer zato, ker ti zaradi svoje naložbene usmeritve v energetiko (naftne ploščadi, železarne in ker imajo veliko monopolov etatističnega kova), razvojno zastajajo, medtem ko drugi, zlasti Finci in Danci, v zadnjih desetih letih napredujejo z velikimi koraki (malce manj hitro teče razvoj na Švedskem). Te države so sicer precej obremenjene z etatizmom,

paternalizmom države nad ljudmi in z monopoli. Toda po drugi strani so vse tržno odprte v svet. Odprta vprašanja pri njih so deatizem mnogih družbenih dejavnosti, načelo tržnosti njihovega delovanja, cenosti delovanja in pa – kot osrednja in ključna tema – vprašanje delavske samoprave.

Glede razmerja delo in kapital, razredni boj in sožitje, velja povedati, da se v teh deželah že od tridesetih let tega stoletja sindikati z delodajalci pogajajo glede vpeljave tehnološkega napredka. Že takrat so sprejeli kolektivne pogodbe med delodajalci in sindikati, v katerih je bilo določeno, da mora kapitalist obvestiti delavce o nameri, da bo to ali ono posodobil. Skupaj potem ugotavljajo, kaj pomeni posodobljanje za delavce – ali se morajo došolati ali bo treba katerega delavca odpustiti itd.

Sindikati se sicer bojujejo za vsako delovno mesto, vendar ne slepo, saj se zavedajo, da je najslabša tehnologija zastarela tehnologija. Vedo, da je bolje danes odpraviti denimo tri delovna mesta, če tako pokaže ekonomski račun, zato, da bo podjetje zdravo in da bo kasneje v pospešenem razvoju ponudilo več dela kot brez posodobitve.

Seveda imajo tudi nezaposlenost, vendar se z njo ubada država s socialnimi programi in s programi prekvalifikacije.

Sindikati se trudijo, da probleme rešujejo in spodbujajo odpiranje novih dejavnosti. Živo nasprotje takemu ravnanju je ravnanje angleških sindikatov z njihovo ludistično politiko. Zato ni naključje, da je danes Anglija ena najbolj nerazvitih dežel (razvite, op. R. B.) Evrope.

To je, kot pravi Stanič, veli-

ka tema tudi za nas, zlasti v povezavi s tako imenovanimi »divjimi« sindikati, ki se pojavljajo in ki v bistvu prav tako zagovarjajo ludistično teorijo (odpor proti posodabljanju, da ne bi zaradi tega delavci izgubljali delovnih mest). Takšna miselnost je lahko »smrt« za razvoj družbe v celoti.

Kako v kratkem času rešiti naše nakopičene težave, denimo tehnološke presežke, je eden najtežjih razvojnih problemov. Tega so se v svetu lotili na več načinov. V ZDA delodajalec neusmiljeno odpušča odvečne delavce, ne da bi ga bolela glava za njihovo nadaljnjo usodo. V Skandinaviji, kot smo slišali, tečejo stalna pogajanja med delodajalci in sindikati. Na Japonskem so delavci, ki so zaposleni v tako imenovani elitni, izvozni industriji, socialno varni. Toda pokojnin ne poznajo, temveč le odpravine v višini nekoliko plač. V drugi japonski industriji, zlasti majhnih podjetjih, pa ni praktično nikakršne socialne varnosti.

Pri nas pa ljudi obdržimo, čeprav vpeljemo nove bolj zmogljive stroje. V Sloveniji smo se šele lani začeli vesti bolj kruto in tako je nezaposlenost pri nas porasla za tretjino. Nezaposlenost (oziroma prezaproslenost) je naš prvi problem. Nekateri bi ga radi reševali tako, da bi odpustili kar povprek in vrgli na cesto na tisoče ljudi. Iz nekaterih krogov prihajajo teoretski signali, ki pomenijo vrnitev v star klasičen kapitalizem. Nekateri ljudje na odgovornih položajih pa niti sodobnega podružbljenega kapitalizma ne poznajo. (Nikjer v svetu, zlasti pa v Evropi ne, kjer je delavsko gibanje močno, delodajalec ne more kar tako odpustiti delavca). »Sam si prizadevam za sintezo podružbljenega kapitalizma in podružbljenega socializma. Mislim, da bi to morala biti naša doktrina, naš cilj,« je sklenil sprehod po izkušnjah drugih majhnih narodov dr. Gojko Stanič. V nadaljevanju pa je govoril o Jugoslaviji v njeni krizi in o bistvu socialistične ureditve družbe v poindustrijski dobi.

Privedil: Boris Rugelj

Kozerija

Slovinci rešujemo revolucijo

Revolucionarnim defetistom in črnogledom je odzvonilo. Nedvomno je bitka za jugoslovansko revolucionarno perspektivo (spet) dobljena. Obenem so ovrženi vse pogoščeji dvomi o smiselnosti jubilejnih dogodkov. Po mojem mnenju namreč ni nobeno naključje, da se to dogaja ravno ob sedemdesetletnici jugoslovanske komunistične organizacije!

Nihče ne more zanikati, da je bilo za naše revolucionarne razmere vselej najboljšo, kadar smo imeli največ sovražnikov. Spomnimo se 2. svetovne vojne, kulakov, tujih agentur, zahodnih imperialistov, vzhodnih hegemonistov in informbirojevcev, nato anarholiberalov, birokratskih etatistov itd.! Paradoks je ravno ta, da se morajo revolucionarne sile boriti proti sovražnikom in jih iztrebljati, a ker revolucija vselej zmaguje, nujno pride čas, ko sovražnikov zmanjka. Ta nevedčnost se je dogodila tudi pri nas in revolucija se je nenadoma počutila kot prazna vreča. Kar vase je lezla in postajala bolj in bolj neznanstvena. Zmeraj bolj so nas cenili, spoštovali, podpirali, posnemali in povzdigovali zunaj, znotraj pa smo vsi postali moralno-politično neoporečni. Revolucija je jela pešati in se obotavljati kot lokomotiva, ki ji zmanjka premoga.

Seveda je treba vedeti, da sta poleg sovražnikov revolucije njena glavna pogonska sila bratstvo in enotnost narodov. Vendar je to enako dvorezno kot sovražniki revolucije. Pokazalo se je namreč, da se je del sovražnikov revolucije zvito skrival pod plaščen bratstva in enotnosti. Da bi ta maska uspešneje služila namenu, so brezobzirni sovražniki z izdatnimi judeževimi denarji bratstvo in enotnost umetno ohranjali pri življenju. V resnici so s temi imperialistično zasluženimi novci ustvarjali nove in nove kontrarevolucionarne postojanke. Ko pa so jih revolucionarne sile po logiki stvari končno razkrile, so se bratsko prikriti sovražniki sami razgalili.

V nenasičnem pohlepu zanje ni bilo sprejemljivo, da bi z uničenjem njihovih protirevolucionarnih ekspozitur šel po zlu tako pretkano naloženi denar. Zato so se odkrito postavili v bran teh zloglasnih agentur in ekspozitur in se pri tem (kakor to meščanski reakcionarji vselej počno) sklicevali zgolj na človekove pravice in svobode.

Samo dan pozneje je prišel dostojanstven odgovor na to razbijaško rovarjenje. Milijonska revolucionarna množica je rekla svoj ne lažni demokraciji, zatem pa še lažnim izdelkom tega lažnega gospodarstva, ki se je vpreglo v nizkotno protidemokratsko in protiustavno harango. Vnovič se je pokazalo, da revolucija nima cene in da opravičuje vsa sredstva; tudi to, da z milijoni delovnih ur na bojišču revolucije odgovori na nekaj tisoč izgubljenih delovnih ur na bojišču kontrarevolucije. Pa saj je popolnoma jasno, da morajo stroške revolucionarnih dejanj poravnati protirevolucionarji!

Naposled je pomembno samo to, da je revolucija spet naša svojega sovražnika, da je torej lokomotiva vnovič zakurjena. Tako nas bo lahko še naprej zanesljivo »šlepala« v 19. stoletje, da dotolčemo kapitalizem tam, kjer je bil spočet. Zadevo je treba vselej zagrabiti spodaj, med koreninami. In kakorkoli je že paradoksalno: Slovenci smo s svojo sovražno dejavnostjo (vnovič) rešili jugoslovansko revolucijo. Vrag si ga vedi, če nam bodo znali biti potomci hvaležni!

Martin Ivanič

SOCIALISTIČNA TRANSVERZALA

Transverzala je nekakšna prečna premica, ki seka dve ali več površin. Katere bo sekala tale naša, je bolj ali manj jasno. Od kod pa bo tekla, se še ne ve. Za zdaj še iz hiše na Celovški 43. Torej nas Delo še ni postavilo pod kap.

Ob polni mizi je bilo več gostov

In upamo, da nas tudi ne bo, vsaj trudili se bomo za to. Saj poznate tisto »moja hišica moja svoboda.« No, ko že toliko o lastnem pragu, povejmo še, da je prejšnji petek kolektiv Delavska enotnosti zapil lastno sedmino. Nanjo je kajpak povabil tako grobarje kot vse, ki so mu v dolgih letih obstoja kakorkoli pomagali. Tako na prvem kot na drugem delu spiska vabljenih se je znašlo kar nekaj uglednih imen. Večina se je zvrstila na skoraj vseh naših proslavah in zabavah, ki smo jih prirajali v lepših časih. V časih, ko smo delili priznanja, diplome, kakšno darilce in zraven gostili s široko roko. Takrat je bila udeležba vzorna.

S sedmino je bilo drugače. Od več kot 30 vabljenih uglednikov je na sindikalno klobaso in liter rujnega prišla le trojica pogumnih – Pepca Kardelj, Leopold Krese in Andrej Cimerman. Menda ni treba pojasnjevati, da so vsi trije s tiste svetle strani spiska in da se jim tudi po tej poti od srca zahvaljujemo.

Z lumpi na plan

Ko smo Pepci Kardelj razložili, zakaj sploh sedmina, nam je na srce položila tole: »Delavska enotnost je gibanje, je časopis z dolgo in večinoma svetlo tradicijo.

Ne pustite, da jo vzame hudič; Ne dajte časopisa, ne dajte hiše, ne pustite, da se lumpi skrijejo v mišje luknje in to še na vaš račun. Sicer boste sami miši in podgane. Za tako sramotno polomijo je krivice treba najti in tudi odgovarjati morajo.«

Milošević je čuden tič

Oprostite, da je že štart transverzale vzela toliko prostora. Je že tako, da se človek praska tam, kjer ga skrbi. Naša skupna srbečica pa kot zakleto ne morejo in ne morejo postati bistveni problemi. Kaj bi s svetom, Evropo, človeka vrednim delom in življenjem. Mi se gremo svoje igrice. Glavni igralec je kajpak Slobodan Milošević. Janez Stanovnik je sicer naivno predlagal, naj dela na svojem (?), kar hoče, njemu pa naj pusti biti gospodar v svoji hiši. Ob tem sem se spomnil stare pravljice o železnem prstanu: Mladec frči čez sedem morij po svojo princesko in ponese ga kajpak čuden tič, kateremu je storil uslugo. Tič to ceni in ga posvari, češ, sedem dni te bom nosil in vsak dan mi moraš dati v kljun kos mesa. Sicer zgrmiva navdžol ali pa bom moral pohrustati tebe.

Fer, ni kaj. Mladec pa je bil menda preveč zaljubljen in pozabil je kos mesa. Tako je šlo le šest dni, potem pa... Ja, potem pa kruto, a resnično. Moral si je odrezati kos mesa s stegna in tič je svojo nalogo opravil.

Ste opazili, v čem, je »štos?« Vsi namreč ugibamo, kje bodo Miloševićeve meje. Se bo ustavil za svojimi, bo res do konca izvažal revolucijo? Stanovniku predlagamo, naj si prebere omenjeno pravljico in spoznal bo, kako s takšnimi tiči. Ko enkrat sfrčijo, morajo paž žreti.

Ali nanj sploh ne sedeš ali pa ga boš krmil, pa čeprav s svojega stegna.

Puščice že letijo

Meso je za zdaj še čisto nacionalnega vonja; na videz. O tem, Vjesnik takole razmišlja: »... Puščice so sicer nacionalne, cilj pa je drug. Kaj pomeni to, če se (v politiki) napada nov politični sistem v Sloveniji – ali je tu tarča (samo) Slovenija ali (veliko bolj) neke nove koncepcije socializma?« Kaj pomeni aforizem, v katerem tudi Politička piše: Trojna os Alpe-Jadran-Kosovo? Trojna os? Ali se prek naših dveh republik ne cilja v odpiranje Jugoslavije, da ne rečemo delov Jugoslavije v Evropo in svet. Da, cilja se, cilja! Samo tako naprej, pa se bo zgodilo, da vsi, ki mislijo po svoje ali drugače od tistega, ki cilja, nekega dne ne bodo samo »manjšina«, ampak bodo postali tudi sovražniki ljudstva in veleizdajalci, kot so bili mnogi Nemci pod Hitlerjem in mnogi Sovjeti pod Stalinom. Ali je zdaj jasno, za kaj gre?

Sova pa naj bi bila modra tica

Ko smo že začeli s tiči, nam je padla v oči še ena ptičjeslovna prisposoda iz Novosti 8:

»Zakaj se Lazarju Mojsovu dovoljuje, da kot sova modrosti »poleti« samo v somraku? Moral je priti do kontrarevolucije 1981, da je sporočil, kako gre za organizacijo in strategijo albanskih nacionalistov. Moral je priti do zadnje rudarske maškarade, da je sporočil, kako je praktično vsa Jugoslavija že preživela prvo fazo peklenskega načrta albanskih separatistov. Ali bo Mojsov interpretator še druge in tretje faze, ali pa bodo tisto, kar ve Mojsov, končno upoštevale vse jugoslovanske koalicije?«

Pa res, le zakaj in kdaj se Lazarju Mojsovu dovoljuje in koliko si dovoljuje sam, kdo bi to vedel? Tudi tega ne vem, kakor naj vse naše koalicije upoštevajo tisto, kar ve Mojsov. Kar ve Mojsov, lahko pač upošteva le Mojsov.

Eden ve, drugemu je jasno

Uh, ti ptičji navdih. Poznate pesmico: Srakoper je čuden tič, spredaj perje, zadaj nič. »Pesmice so le pesmice, nič pa pojem, ki je očitno relatiiven kot vse drugo na tem svetu. Recimo, da za navadno provokacijo ni nič. Kaj pa, če kdo za njo kaj poišče? Potem ga z ničem konec, le relativnost se vleče naprej – kdo je zdaj pravzaprav provokator?«

Za Politiko kajpak Mladina, ki je »prekrojila Jugoslavijo«: »Tako Bosanci niso več južnjaki, ampak zapadnjaki. Sicer pa sporočilo Mladininega zemljevida tako ni zemljepisno, ampak aktualno politično. Spreminjanje Jugoslavije se je tako že začelo.«

Fenomen Politike zdaj sploh raziskujemo in razčlenjujemo na dolgo in široko. Pa bi ne bilo treba, saj svojo logiko pojasnjuje sama: »Kaj vse to natančno pomeni, verjetno vedo samo avtorji. Jasno pa je, da v vsem tem ne more biti nič drugega.« Da se ve!

Relativnostno teorijo gojijo tudi Večernje novosti in menijo, da bi zemljevid v Mladini lahko nedavno tega imeli za šalo, danes pa je neokusna politična provokacija.

Toliko o resnih, velpomembnih stvarih. O omembe nevednih malenkostih, kot je gospodarski bojkot, zapiranje Albancev, izredno stanje, pa kdaj drugič.

Ciril Bajec

Polemike o revalorizaciji se nadaljujejo

ŽIVETI NA RAČUN INFLACIJE - DA ALI NE

Vse kaže, da se bomo o računovodskem zakonu in predlagani revalorizaciji različnih oblik kapitala prepirali še precej časa in da se celo izvedenci ne morejo zediniti, kaj nam je storiti. To je po svoje koristno, saj alternativna razmišljanja o ustvarjanju, delitvi in knjigovodskem izkazovanju dohodka lahko čez čas le pripeljejo do bolj ali manj idealne rešitve in večinskega poenotenja, kako naprej. Po drugi strani pa je upravičena bojazen, da se bo spet tresla gora, rodila pa miš, kot radi s prispodobno okaramo že običajno neučinkovitost jugoslovanskega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja.

Kot smo pisali pred kratkim, se avtor računovodskega zakona dr. Jovan Ranković v bistvu ne strinja s politiko realno pozitivnih obrestnih mer in je ne sprejema. Prepričan je namreč, da veliko naših podjetij popolne revalorizacije nakopičenih obveznosti ne bi preneslo in da bi realno pozitivne obrestne mere delovale inflacijsko. Mag. Andrej Cetinski pa je eden tistih, ki mu ugovarjajo, češ da lahko neučinkovito gospodarstvo zdravimo s prikritimi dotacijami v obliki posojil z realno negativnimi obrestmi, ali pa na bolj običajen način. Prepričan je, da so dotacije najslabša rešitev, kajti podjetja bi z njimi spodbujali k neučinkovitemu gospodarjenju, namesto da bi jih prisilili k dejanski sanaciji.

Izkušnje potrjujejo, da se z dotacijami lahko začasno olajša bolezen (nelikvidnost, poslovanje z izgubami itd.), praviloma pa se na ta način poslabša, vsaj na daljši rok. Na ta način pravzaprav resnično »koljemo vola zaradi enega zrezka«, saj onemogočamo delovanje trga. Ekonomska znanost ugotavlja, da je politika realno pozitivnih obrestnih mer eno ključnih sredstev zmanjševanja inflacije. Ta politika je bila in je še zlasti v razvitih državah zelo učinkovita. Po mnenju dr. Rankovića naj bi bilo ravno narobe. Mag. Cetinski se strinja, da realno pozitivne obresti delujejo inflacijsko, če jih štejemo za prvino bilance uspeha, to je za stroške oziroma prihodke. Ravno takšno rešitev pa v raču-

novodskem zakonu predlagajo, s čimer bodo verjetno uspešno onemogočili politiko realno pozitivne obrestne mere. V novo bilanco uspeha bodo, na primer, vključeni tekoči dobiček, neto stroški financiranja in neto izredni prihodki (odhodki). Podjetja bodo v tekoči dobiček štela tudi učinke revalo-

neto strošek financiranja, bo celotna operacija »ustvarjanja dobička« tehnično izpeljana tako perfidno, da bo bistvo stvari ostalo skrito celo mnogim s širšim ekonomskim znanjem; kot pravi Andrej Cetinski, bo takšen način ugotavljanja uspeha poslovanja omogočal, da bodo podjetja z izgubo prikazovala tekoči dobiček. Slednjega bodo tudi imela, če jim ne bo treba revalorizirati svojih obveznosti. Ob majhni inflaciji teh učinkov seveda ne bo. Zakon o računovodstvu torej na »enkrat način« ureja učinkovitost gospodarjenja s kapitalom. Večja bo inflacija, večja bo učinkovitost gospodarjenja z družbenim kapitalom, zlasti če bodo posojila cenejša.

In kaj predlaga Andrej Cetinski? Vse finančne odnose naj bi v polni meri le valori-

Kaj predlaga Vojvodina

Večina vojvodinskega gospodarstva ustvarja zelo malo akumulacije in razpolaga le z 10 do 12 odstotki lastnih obratnih sredstev. Zato gospodarstveniki menijo, da obresti ne bi smele presežati stopnje akumulativnosti.

Neporavnavni dolgovi Črne gore

Tudi Črna gora ima zelo malo lastnega kapitala. Kljub veliki zadolženosti v tujini pa so podjetja prisiljena najemati nova kratkoročna posojila. Samo pri Združeni banki-Investicijski banki Titograd se je nakopičilo za več kot 400 milijard dinarjev neporavnanih dolgov, pri čemer odpade na revalorizacijske in realne obresti več kot 50 odstotkov.

Jabolko spora

Polemika zastran zakona o računovodstvu in revalorizaciji sredstev se je razplamtela zaradi predlaganega določila, da za vse kratkoročne denarne obveznosti do enega leta lahko obračunavamo tudi tako imenovano dogovorjeno ali »tržno« revalorizacijsko in s tem tudi nižjo obrestno mero.

Dolgoročna strategija razvoja mariborskega gospodarstva »Maribor 2000«: uresničevanje posameznih programov

ZDAJ SE ZAČENJA ZARES

Ko so mestni veljaki pred šestimi leti v Mariboru predstavljali novinarjem strateški razvojni program »Maribor 2000«, so obljubili, da bodo informacije o uresničevanju zamisli o strateških razvojnih vprašanjih, tako proizvodnih kot družbenih, sproti dajali na vpogled javnosti. Ne moremo trditi, da so požrli besedo, toda novice o tem programu so v kasnejših letih le curljale, in še to predvsem na pobudo posameznih novinarjev. Zdaj je program sredi tako imenovane tretje faze – projekti, ki so jih v drugi fazi na podlagi strokovne analize izbrali za nosilce razvoja, se že uresničujejo – in zdelo se nam je prav, da po dolgem presledku ponovno pokukamo med platnice »Maribora 2000«. Pri tem nam je pomagal Ivan Čuk, predsednik izvršnega sveta skupščine mesta Maribor.

Na vprašanje, ali ni – glede na rokovnik izpred šestih let, projekt »Maribor 2000« v zaostanku, je Ivan Čuk odgovoril: »Je v zaostanku – pri zbiranju sredstev. Seveda pa pomanjkanje investicijskega denarja ni samo mariborski problem, prav tako kot zid začetnega nerazumevanja, ki smo ga morali prebijati, ni samo značilnost našega najožjega okolja. Res bi bil najbolj zadovoljen, če

bi projekti že dajali rezultate. Zadovoljen pa sem tudi, ker se razvijajo, ker niso obstali. Navsezadnje: kdo se še ukvarja s planiranjem? Naš projekt pa je le prodril in obstal kot jedro dolgoročnega, strateškega razvoja mariborskega »bazena«. Treba je dodati, da so tudi družbene dejavnosti začele izpolnjevati svoje dolgoročne razvojne projekte.«

Za osvežitev spomina: namen projekta »Maribor 2000« je ožvitev gospodarstva. V podporo temu cilju je bila izdelana dolgoročna strategija gospodarskega razvoja, v kateri so izbrali nekaj nosilnih proizvodnih programov – s tem da se lahko vključijo tudi drugi – če seveda najdejo dovolj močno in dolgoročno možnost razvoja. To se je tudi zgodilo, agroživilstvo, na primer, je tudi uspelo oblikovati svoja razvojna jedra. Dolgoročna strategija razvoja mariborskega gospodarstva sloni na strojogradnji, programu vozil, elektroindustriji, programu montažnih objektov, na inženiringu, elektroniki in avtomatiki. Se pravi – na Metalni, Tamu, organizacijah za inženiring, Marlesu, Elektrokrovini. Krog sodelujočih je odprt za vsakogar, ki se čuti sposoben za razvojno in tržno dirko.

O uresničevanju tretje

stopnje projekta, se pravi o strateških razvojnih zamislih v posameznih razvojnih jedrih (od leta 1987 naprej), pravi Ivan Čuk naslednje: »Kljub težavam, ki niso le finančne narave – mnogi projekti, njegovega namena in pomena še danes ne razumejo – v delovnih organizacijah sorazmerno dobro napredujejo. Obdelovalni sistemi Metalne in Tama so velik dosežek, zato ker so v teh podjetjih spremenili poslovno miselnost in začeli nastopati na trgu tudi s celovitimi izdelki. Metalna je že prej izdelovala posamezne dele procesne opreme, zdaj so »odkrili«, da je njihova možnost pravzaprav v celoviti ponudbi. Na začetku so se vsi čudili, da bi bil Marles eden od nosilcev razvoja. V tistih letih je bil v velikih težavah. Toda marlesovci so šli v projekt, ugotovili, da je njihova priložnost nov tip hiše, tako imenovana rastoča hiša. Prototip je že končan, v pripravi je gradnja tovarne panelnih plošč v Lovrencu na Pohorju. Tudi Tamov motor 515 je pomembna zadeva. Ali projekt toplotne tehnike sonoterm: projekt je končan in zdaj so na potezi investitorji. Opravljene so nekatere naloge v infrastrukturi – na primer mali sistemi kot partnerji razvojnim jedrom. Narejena je tudi analiza izvajanja pre-

strukturiranja, prav tako naloga Inženiring kot razvojno jedro. Precej se trudimo za pridobivanje kadrov, njihovo šolanje, ustanavljanje sklada za izobraževanje. Pripravili pa smo tudi program ustanavljanja svetovalnega in inovacijskega centra, tu pa je za zdaj problem še denar za zagon.«

Dosedanji trud Mariborčanov pri pripravi dolgoročnega razvojnega gospodarskega programa bo morda že letos doživel prvo potrditev – če se bo seveda gospodarski sistem tržno preusmeril. V tem primeru bodo podjetja (povsod po državi, ne le v Mariboru) vržena v »areno tržnega gospodarstva« brez ustreznih strokovnih, kadrovskih, organizacijskih in drugih priprav, razen redkih izjem. Najtežje naj bi bilo prav največjim podjetjem, velikim sistemom, predvsem zaradi organske togosti in težje prilagodljivosti tako v poslovnem kot proizvodnem pogledu. Tu se bo pokazalo, ali je bil projekt Maribor 2000 izdelan na dovolj sodobnih načelih gospodarjenja, da bo ublažil šok trga, ali pa se bodo pokazale posledice časa, v katerem je nastajal, obdobja dogovorne ekonomije. No, avtorji o uspešnosti ne dvomijo.

Boris Rugelj

Ubogi varčevalci . . .

Jugoslavlani imamo v bankah 56.368,6 milijarde dinarjev (od tega je 80 odstotkov deviznih hranilnih vlog), to pa je 40 odstotkov jugoslovanskega bančnega kapitala. Ker so banke pred časom protizakonito za polovico zmanjšale doslej veljavne obrestne mere za devizno varčevanje, se ne smemo čuditi vse večjemu begu deviznih prihrankov iz domačih v tuje banke ali v »nogavice«.

Funkcionarji ne marajo relanih obresti

V Bosni in Hercegovini so v preteklih letih sklenili več kot sto tisoč posojilnih pogodb, med njimi precej nezakonito za gradnjo počitniških hišic in vil, in sicer z obrazložitvijo, da gre za »družinske objekte«. Ko pa se je pred dvema letoma začela razprava o možnosti revalorizacije posojil, so funkcionarji hitro plačali celotne zneske posojil . . .

pravljali korektna poročila o uspešnosti poslovanja in preprečili inflacijsko delovanje revalorizacije finančnih odnosov.

Ni malo takih, ki ugovarjajo logiki Andreja Cetinskega. Po njihovem mnenju je imel ZIS v minulih letih povsem zgrešeno politiko obrestnih mer, tako da so morala podjetja namenjati za najemanje posojil tretjino ali celo polovico neto prodajne vrednosti proizvoda. V devetih mesecih leta 1987 se je na osnovi obresti prelilo iz gospodarstva v banke 3.750 milijard dinarjev, kot trdi Miodrag K. Skulić v predzadnji številki Ekonomske politike. Istočasno je bilo za neto osebne dohodke izplačano 7.250 milijard dinarjev. Banke naj bi torej na račun gospodarstva pokrile lastne izgube in »skrile« napačne naložbene odločitve.

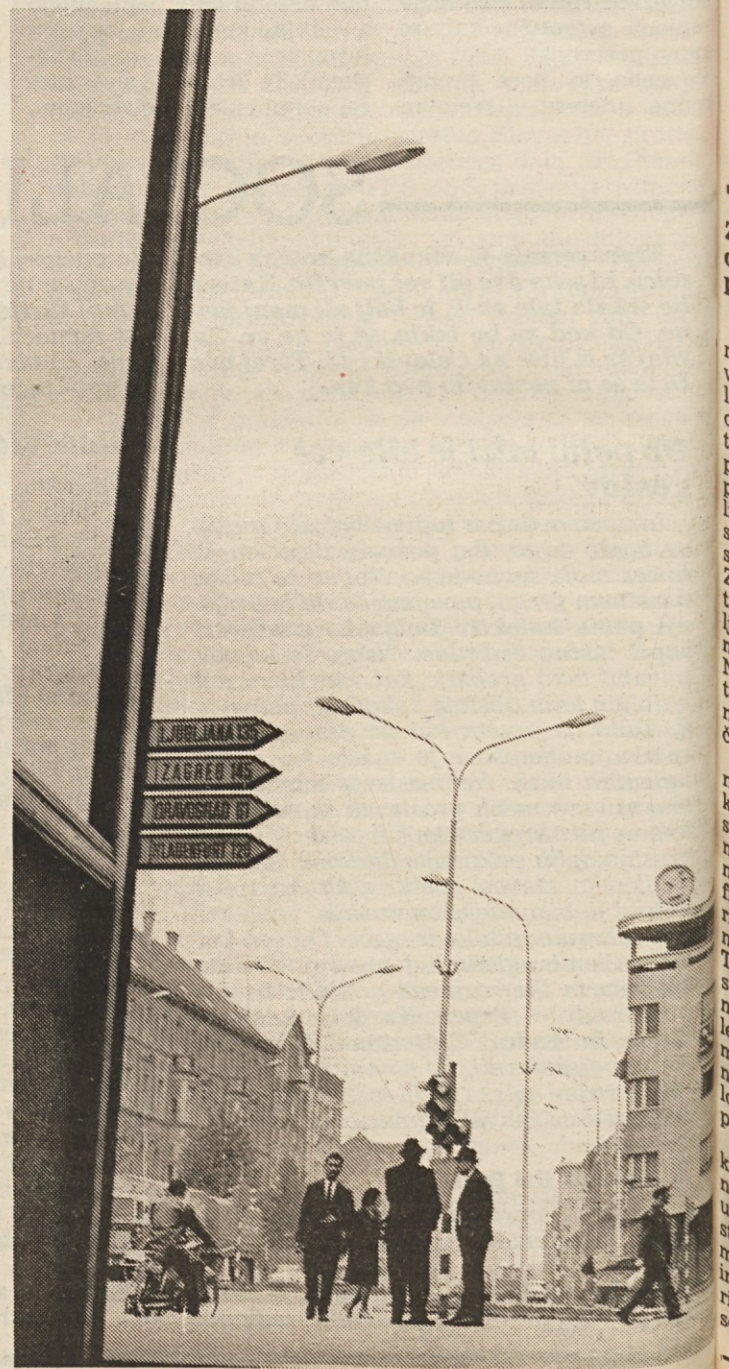
Gotovo drži, da se zvezna vlada s svojimi metodami določanja obrestnih mer do-

slej ni proslavila in enak oči tek lahko naslovimo tudi na poslovne banke. Prav tako drži, da morajo podjetja namenjati za odplačevanje vse dražjih posojil vse več in več denarja. Vendar je težko sprejeti poenostavljeno razlago, češ da so za likvidnostne težave podjetij krive banke, ki so podražile denar. Ne kaže si zatiskati oči pred dejstvom, da tudi banke slabo gospodarijo z denarjem (dinarji in devizami), ker cenba kapitala doslej ni bila pomembna niti zanje niti z podjetja. Toda izvirni greh naših težav verjetno vendarle tiči v podjetjih kot temelj

nih gospodarskih celicah, ki bi morale ustvariti več denarja, kot ga porabijo. Vzemimo za primer sedemdeseta leta, ko smo imeli politiko precejšenega tečaja dinarja in ko smo se močno zadolževali v tujini. Tedaj se je zdelo, da je vse v najlepšem redu in da naš gospodarski mehanizem odlično deluje.

V resnici pa je bilo tako le do trenutka, ko smo dobili mizno račun za najeta tuja posojila. Skratka, odločiti se moramo, ali bomo še naprej živeli na račun vse večje inflacije, dokler bo pač še slučajno ali pa bomo svoje razmišljanje in delo korenito spremenili in začeli živeti na račun dejanske produktivnosti dela in kapitala. Prva možnost je najbolj koristi delavski birokraciji, najmanj pa delavskemu razredu. Bo koncept vendarle zmagal številčnejši in vse siromašnejši sloj Jugoslovanov?

Emil Laš

Jugoslavija danes in ...

ŽAREK UPANJA NAD BRATSTVOM VSESPLOŠNEGA PONIŽANJA

Danes, v sredo, 15. marca, naj bi mandatar za novi ZIS inž. Ante Marković objavil imena članov nove vlade. V kakšnih okoliščinah poteka ta procedura, bržda v Jugoslaviji nikomur ni treba posebej pojasnjevati. Še noben predsednik vlade v socialistični Jugoslaviji ni prijel gospodarskega krmila v svoje roke v tako neugodnih in zapletenih političnih in gospodarskih razmerah, kot bo Ante Marković. Z gotovostjo je namreč mogoče reči, da je prav (ne)uspešnost novega predsednika zvezne vlade tista točka, na kateri se začne graditi nova (predvsem pa zdrava) jugoslovanska sinteza, o kateri (in z njim lastnimi pomenskimi odtenki) govorijo partijski funkcionarji, ali pa se še poglobi rušilni proces njenega razgrajevanja. S tem seveda nečemo omalovaževati pomembnosti, ki jo imajo na tem razpotju ključni politični močniki nacionalnih birokracij, vsekakor pa se možnosti za sintezo lahko uresničijo samo v primeru, če bodo tem v tej usodni igri pripadle stranske vloge. Hočemo reči, da Jugoslavija lahko ohrani in ji zagotovi novo stabilno prihodnost samo tržno usmerjena ekonomija, ki ji bo politika podrejena. Odkod takšno prepričanje?

Pri odgovoru na to vprašanje se najprej za hip ustavimo pri srbski blokadi slovenskih izdelkov oziroma na domače povedano pri srbski ekonomski vojni proti Sloveniji. Ta vojna je v očeh prenekaterega analitika popoln polom sistema socialističnega samoupravljanja, ki ga je ustvarila in si v njem rezervirala posebno vodilno vlogo zveza komunistov. To je dokaz njegove konceptualne zgrešenosti, ki je z neko imaginarno družbeno lastništvom omogočil popolno preučevanje politike nad gospodarstvom, kar je nazadnje pripeljalo do njene fevdalizacije. Pašaluki z vsemi njihovimi članovi, ki jim načeljujejo,

temveč objektivni izdelek ozroma posledico sistema. Prof. Dragan Veselinov, ki je v »poenoteni« in »zdiferencirani« Srbiji še eden rekdih mislecev, ki si niso pustili vzeti tako imenovane pravice do intelektualne distance, gleda podobno na sedanji gospodarskopolični položaj v Jugoslaviji in pravi: »Notranjepolitične carinske vojne v Jugoslaviji so ena od manifestacij razporeditve politične oblasti v Jugoslaviji in njenega notranjega značaja. Politična oblast v Jugoslaviji je strogo etnično usmerjena, znotraj pa se usmerja na nacionalno uravnilovko, saj nima druge možnosti, kot da se ohrani z vzdrževanjem polne zapo-

Ob rob napovedim, da si od letošnje turistične sezone ne smemo preveč obetati

VSE SKUPAJ ŠE VEDNO MAČEK V ŽAKLJU

Z gotovostjo lahko zapišemo le to, da predvidenim cenam, vsaj domači turisti, v glavnem ne bomo kos. Za polpenzion 150000 in več dinarjev.

Na pragu je velika noč, s katero vsako leto priletijo k nam prve turistične lastovke. Kako velika bo letos ta »lastovičja« jata, od katere si naše gospodarstvo toliko obeta? Napovedi niso kaj prida obetavne. Obe za nas zelo pomembni turistični borzi, berlinska in sarajevska, sta namreč samo potrdili, da bo letos boj za slehernega gosta izredno trd. Zato bo presneto težko napolniti in izkoristiti turistične zmogljivosti. Ne obračajo nam namreč hrbta le cenjeni gostje iz Nemčije, ki so po številu tujih turistov vsako leto na prvem mestu; vse manj hodijo na počitnice tudi Jugoslavlani.

Kljub začetku turistične sezone so torej sleherne napovedi, kolikšna bo letos bera od te gospodarske dejavnosti, zelo nezanesljive. Poskrbeli smo sicer za nove zmogljivosti, za boljše infrastrukturno, kakovostnejše storitve in podobno, veliko vprašanje pa je, kako bo z obiskom. Tega se še najbolj zavedajo gostinstski in turistični delavci sami, ki lahko o prihajajočem pomletju le ugibajo. Le redki se namreč lahko pohvalijo s sklenjenimi pogodabami in zagotovili, da bodo imeli sredi sezone polne roke dela.

Podobnega mnenja je tudi Nikola Ban, predsednik Turistične zveze Jugoslavije, ki se je udeležil 15. jugoslovanske turistične borze v Sarajevu in 20. mednarodnega sejma turizma in športa. Med drugim je poudaril, da je, oziroma bo letošnja sezona dobesedno »maček

v žaklju«, še posebno za domačega gosta. Na tiskovni konferenci v okviru sarajevske turistične borze namreč predstavnik turističnega gospodarstva še vedno niso vedeli, po čem bodo letos letovali tisti, ki si bodo to sploh lahko privoščili! Kakšna borza je pravzaprav to? Je moč sklepati kupčije, če potencialni kupec ne ve, po čem je to ali ono?

Med izjemami, ki se v Sarajevu niso pogovarjali s figami v žepih, je bil vsekakor Montenegro ekspres. Pogumno je namreč pokazal svoje karte. In kaj je bilo iz njih razbrati? Predvsem to, da bo veljalo bivanje v enem izmed hotelov v Kotorju, Tivatu, Budvi ali katerem drugem kraju v Črnogorskem promorju sredi poletja dobesedno kos glave. Za teden dni počitnic bo treba odrediti od 835.000 do 1.200.000 dinarjev. Pa ne za polni, temveč za polpenzion! Štiričlanska družina bo torej plačala za teden dni najmanj pet milijonov dinarjev. Pa brez slehernega zapravljanja.

Nekoliko nižje cene bodo pri zasebnikih. Sedemdnevni penzion bo od 742.000 do 1.000.000 dinarjev. No, če k tem cenam dodamo še druge izdatke, brez katerih na počitnicah pač ne gre, potlej je na dlani, pri čem smo oziroma kako bomo letos dopustovali. Na morju očitno bolj malo.

Turistična agencija iz Beograda, ki skrbi za dopustovanje 45.000-članskega kmetijskega kombinata, je doslej zakupila le

četrtino od predvidenih 8000 ležišč. Za celodnevno oskrbo bodo morali delavci odšteti od 100.000 do 140.000 dinarjev, kar seveda močno presega možnosti njihovih družinskih proračunov. Ni kaj, če letos ne bo na našem lepem Jadranu dovolj tujcev, ki imajo še vedno vsaj nekaj pod palcem, potlej bo našim hotelirjem bolj slaba predla. Kakšne bodo šele cene na severnem delu naše obale, če bo treba že v Črni gori odriniti za polpenzion 150.000 dinarjev in več?

Zal tudi upravljalci delavskih počitniških domov ob tem cenovnem kaosu niso v zavidljivem položaju. Posamezne izdatke bodo že lahko tako ali drugače »skrili«, toda končna cena penziona bo kljub vsem regresom gotovo močno zasoljena, zelo verjetno tako, da bodo mnogi prav na račun cen letos ostali brez sonca in morja. Tako je bilo tudi letos pozimi, ko ni bilo težko dobiti proste sobe v tem ali onem počitniškem domu. Težko je bilo predvsem zbrati denar za nekajdnevni odih. Tako tudi dopustovanje pod lastno streho postaja za mnoge izmed nas predrago.

Zato bo letos politika regresiranja letnega oddiha še toliko bolj pomembna. Jasno je namreč, da se bo potrebno pošteno potruditi in kar najbolj namensko izkoristiti denarce za regres, če želimo, da bi si vsaj vsak drugi zaposlen privoščil nekaj dni počitnic. Večje želje bi bile vsekakor nerealne, saj smo tudi v precej boljših časih ugotavljali, da polovica delavcev, predvsem zaradi bornih plač, ne more na dopust.

A. U.

slenosti na svojem teritoriju. Tako so medsebojni trgovski spori jugoslovanskih teritorijev (ne samo republik, temveč tudi občin) v bistvu izraz neke refedvalne oblasti, ki ni sposobna rešiti svojih problemov in se odpreti. Sodobni bojkoti, ki jih doživljamo, so samo s protekcionizmom dosežen skrajni rezultat politične samozadostnosti jugoslovanskih političnih provinc...«

Po domače povedano: sistem je ustvaril gnojišče, ki je idealno za razraščanje samomorilskih mahov. Kako nevarno pa se takšne okoliščine v psihološkem pogledu približujejo najmračnejši dobi v novejši politični zgodovini človeštva, smo pred kratkim lahko prebrali v Dnevnikovi prilogi, ki je objavila nekaj odlomkov iz študije Theodorja W. Adorna Freudovska teorija in struktura fašistične propagande, in jih naslovila s prav indikativnim naslovom: Fašizem in psihologija množic. Adorn v odlomku o egalitarizmu med drugim pravi: »... Ena izmed komponent fašistične propagande in fašizma sploh je podton ciničnega egalitarizma, bratstva vsesplošnega ponižanja; simbolizira jo slovita Hitlerjeva Entopfergericht, enolončnica. Manj kot si želijo spremeniti družbi inherentno strukturo, več besedičijo o socialni pravnosti, katere smisel je, da se ne sme noben član ljudske skupnosti vdajati individualnemu užitku. Represivni egalitarizem namesto udejanjanja resnične enakosti z odpravo zatiranja je ena izmed bistvenih sestavin fašistične miselnosti, izraza pa se v agitatorjevih besedah, ko bi le vedeli...«, besedah, ki obljublajo maščevalno razkritje vseh mogočih prepovedanih užikov, ki si jih privoščijo drugi.«

Vas to na kaj spominja? Če ne, ostanimo pri naši razli-

čici »represivnega egalitarizma«, ki ga zganjajo njegovi protagonisti znotraj posameznih jugoslovanskih teritorijev in ki ga na vsak način poskušajo izvzeti tudi na tiste teritorije, na katerih so si člani »ljudske skupnosti« mukoma izbojevali vsaj kanec možnosti za »vdajanje individualnemu užitku«. Konkretne manifestacije tega »izvoza« se še zdalec ne kažejo samo v boleznih mitinških ambicijah Šolevičevega, Kertesovega in njima podobnega kova, temveč tudi v (vsaj na videz) čisto »običajnih rečeh, kot so na primer: »kapitalistične ocene slovenačkih proizvodov« ali pa »visoke slovenačke plate« itd. Da bi bili v primeru, če bi bil ta »izvoz« uspešen, bolj ali manj vsi obsojeni na samomor, tako izvozniki kot tisti, ki bi na tak uvoz pristali, seveda ni težko predvideti. O tej svojevrstni različici kolektivnega samomora razmišlja tudi pronicljiva in vse bolj utemeljena pesimistična Mladina, ki v članku z naslovom Od blokade do ekonomskega samomora med drugim piše: »... Ob dejstvu, da nerealizirana prodaja nekega slovenskega izdelka ne pomeni samo izpad dohodka slovenskega proizvajalca, pač pa predvsem izpad dohodka slovenskega proizvajalca, pač pa predvsem izpad dohodka reproduktivnega materiala iz vse države, ki ob bojkotu 'lastnega' izdelka sodelujejo, pa najnovejše srbske gonje ne moremo imenovati drugače kot pljuvanje v lastno skledo. Za takšno umazano politiko pa stojijo srbski politični krogi, ki javnosti seveda ne morejo pozivati na sveto vojno, zato pa to počnejo prek svojih časopisnih utrd vsaj posredno. Že Clausewitz je namreč vedel, da je vojna golo nadaljevanje politike z drugimi sredstvi... Vendar pa je tudi že Clausewitz postavil pravilo,

da mora biti vojna zasnovana na politiki in da se ne sme spremeniti v orodje nacionalnega in družbenega samomora. Zdi se, da politično vodstvo Srbije s temi akti ekonomske blokade prestopa to razumno in samohranitveno črto.«

Na tej točki se nam samo po sebi zastavlja vprašanje: kdo lahko ustavi to brezumje? Uspešen izid (za golo ohranitev seveda) spopada »nenačelne« z »načelno« koalicio na izrednem oziroma predčasem kongresu ZKJ? Gotovo ne, saj postaja vse bolj jasno, da ti spopadi ne vodijo nikamor in da pomenijo le kontinuiteto prav tiste politike, ki bo, kot končuje svoj spis Mladina, pred Slovenijo čedalje ostreje postavljala vprašanje ne opravi srbski nacionalsocialistični gospodi, pač pa sodelovanju ali izstopu iz zveze narodov, ki jim zaradi njihovih plemenskih zaslepljenosti ne moreš prodajati niti toaletnega papirja, kaj šele, da bi se lahko pogovarjal ali celo politiziral z njimi. Rešitve torej objektivno ni pričakovati s takšnih ali drugačnih partijskih sestankovanj, to nam lahko ponudi samo takšna družbena praksa, ki bo to sejanje postavila tja, kamor spada – na rob družbenega dogajanja. Da ne bi bili videti alkimisti, pa bi veljalo reči, da se lahko takšna praksa generira prav iz strahu pred kolektivnim samomorom, ki utegne privreti na dan prav v zadnjem trenutku. Se pravi v tistem trenutku, ko bosta nujno trčila Marković in Milošević. Markovičev program tržne prenovne jugoslovanskega gospodarstva in izhoda iz krize se namreč že v temeljih ne ujema z Miloševićevo doktrino partijskega monizma in iz njega izviraajoče »refedvalne oblasti«, o kateri v intelektualnih šifrah govori dr. Veselinov. Kajti tako kot mnogi drugi tudi Veselinov verjetno že čisto iz samohranitvenega nagona vidi izhod iz tega samomorilskega labirinta v »odprti ureditvi, ki bi se sklicevala na svobodno trgovino, večpartijsko demokracijo, na privpraženo družbeno lastnino in svobodo gibanja ljudi...« Tako pojmovana ureditev pa se, roko na srce precej razlikuje od tiste, ki so jo zahtevali na nedavnem milijonskem mitingu na ustju Save in Donave, na katerem je bilo iz ust Slobodana Miloševića čutiti tisto »demokracijo«, ki teži in sodi obenem. Da so stara gesla o »bratstvu in enotnosti«, o »enakopravnosti narodov in narodnosti« itd. brez njihove organske povezave s temeljno družbeno bitjo, se pravi ekonomijo, bolj prazna marnja kot ne, pa nam po svoje govori oddaljeni ameriški monetarist Milton Friedman, ki misli: »... Svobodni zasebni trg je edina pot, da Jugoslavija postane družba blaginje. Poleg tega je to nedvomno najučinkovitejše sredstvo za premostitev političnega razdora med sestavnimi deli države. Če greš v trgovino, da bi kupil pšenico ali kilogram kruha, ne boš vedel, ali je pridelan v Vojvodini – ali je zasebni. Drugače pa je, če si državni funkcionar, ki razporeja pšenico za različne potrebe. Če bi imeli zasebni trg, bi izginilo 90 odstotkov etničnih antagonizmov. Ali imamo v Jugoslaviji sploh še kakšno drugo izbiro? Na vprašanje več kot zgovorno odgovarja sedanji gospodarski in politični položaj v državi, ki grozi z njenim razsulumom.

Ivo Kuljaj

Jugoslovanski tekstilci so se znašli v velikih težavah

»TRADICIONALNA« POTRPEŽLJIVOST POČASI POJENJUJE

Jugoslovanski tekstilci so na robu obupa, zato tudi ni čudno, da so že pred časom zagrozili z vsesplošno stavko. Zdaj je ta videti še odmaknjena in negotova, razlogov zanjo pa je še na pretek. Plače, ki ne zagotavljajo niti najskromnejšega preživljanja, poslovni rezultati v prevladujoči rdeči barvi (zaključnih računov še ni, pričakujejo pa, da bo imela samo slovenska tekstilna industrija za okoli 86 milijard dinarjev izgub!), vse slabša konkurenčnost na tujih trgih – vse to predvsem zaradi nepravilnega odnosa do te panoge. Tako pravijo tekstilci.

Čeprav pravijo, da je statistika kot bikini, ki mnogo odkriva, bistvo pa vendarle zakriva, moramo za lažje razumevanje težav, s katerimi se naši tekstilci srečujejo praktično vsak dan, dati na svetlo vsaj nekaj bistvenih podatkov. V jugoslovanskih tekstilnih tovarnah služi kruh okroglo 469.000 delavcev, kar pomeni, da je vsak šesti zaposlen v industriji in rudarstvu po poklicu tekstilec. Največ med njimi – prek 70 odstotkov – je žensk. In tu že prihaja do prvih težav. Ženske po šihu namreč ne podpirajo samo treh hišnih vogalov, temveč nosijo na svojih plečih še skrb za otroke in družino. Zavoljo nosečnosti, rojstev in nege družinskih članov jih je vsak dan na bolniški od 20 do 25 odstotkov. Da bi bila proizvodnja v takšnih razmerah kolikor toliko normalna, je pač zaposlenih več, kot naj bi jih bilo za tekoče potekanje proizvodnega procesa, to pa seveda vpliva na večje stroške.

Na drugo težavo opozarjajo poslovni rezultati. Do konca leta 1986 so bili še kar ugodni, potem pa so se kazali uspešnosti obrnili navzdol, zlasti naglo v zadnjem četrtletju lanskega leta, ko je vidno upadala proizvodnja predv in tkanin ter so nastale doslej še neslutene težave pri preskrbi z nepogrešljivimi surovinami in drugim reprodukcijskim materialom iz uvoza. Za ilustracijo: kar 38 odstotkov anketiranih proizvajalcev preje in tkanin je imelo lani moteno poslovanje, čeprav so hkrati svoje proizvodne zmogljivosti še povečali. Ob vsem tem pa morajo uvoziti kar 95 odstotkov osnovnih surovin, ki so vrh vsega še t. i. borzno in sezonsko blago in se praviloma kupujejo za celoletno proizvodnjo takrat, ko so najcenejši. Zaradi nerešene posojilne politike je tekstilna industrija prisiljena najemati draga posojila in kupovati surovine vse leto, torej tudi tedaj, ko so dražje, zato je v primerjavi z drugimi državami že na samem začetku za 30 do 40 odstotkov bolj obremenjena kot svetovna konkurenca. Poleg tega pa jo pri nabavi surovin in reprodukcijskega materiala s konvertibilnega področja tiščijo k tlom še naslednje carinske in druge dajatve: za bombaž 27,8-odstotne, za volno 30,8, za česano volno 32,8, za sintetična vlakna 44,8, za barve 27,8 in za kemikalije 37,8. Kako je to v ZDA, s katerimi se tako radi primerjamo? Za uvoz volne nad 35 mikroni tamkajšnji tekstilci ne plačujejo nobenih dajatev, za kakovostne pa odmerijo od 20 do 26 centov takse po kilogramu ali povprečno picle 3 odstotke!

Da bi bil problem še težji, so lahko naši tekstilci kar 60 odstotkov surovin za celoletno proizvodnjo nabavili šele v zadnjem četrtletju, ko je konec avgusta ZIS le odobril intervencijski uvoz v vrednosti 100 milijonov dolarjev. Resni-

ci na ljubo jih je tedaj tudi oprostil dela carinskih dajatev, tako da so bile za 8,8 do 17,8 odstotka cenejše kot sicer. Vendar taka enkratna pomoč ni zadostovala za reševanje težav, ki so se nakopičile nad tekstilno industrijo. Iz tega kupa štrlijo še velikanska dinarska nelikvidnost, izražena v pogostih blokadah žiro računov, zastoji v proizvodnji, rahljanje vezi znotraj tekstilnega reprodukcijskega kompleksa itd. Ker mnoge predilnice in tkalnice niso imele dovolj surovin, so prešle na »lohn« posle...

Na dinar bruto OD kar 1,85 dinarja obresti

Vsem tem težavam navkljub pa so se iz meseca v mesec povečevale zaloge končnih izdelkov. Čudno? Samo na prvi pogled. Dejstvo je namreč, da se nam je življenjska raven tako znižala, da se čedalje redkeje odločamo za nakup novih tekstilnih izdelkov, trgovci pa zaradi padca kupne moči naših državljanov nečisto več prevzemati skupnega tveganja s tekstilci. Če bi bilo blago cenejše, bi nekako še šlo. Toda poslovnih stroškov se ne da kar tako zmanjšati, ker so proizvodne zmogljivosti zelo zastarele, saj je njihova povprečna odpisanost kar 70-odstotna, v proizvodnji predv in tkanin pa je celo več kot 90-odstotna. Pa še ti »pamtivečni« stroji tečejo od zore do mraka, od mraka do dne: izoriščeni so 83, spredilni in tkalni celo 90-odstotno, kar je precej nad povprečjem v industriji.

Bi se lahko rešili zalog z večjim izvozom? Teško. Lani so prodali na tuje za 918.895 milijonov dolarjev svojih izdelkov. To je sicer za 2 odstotka več kot leto poprej, toda skupni jugoslovanski izvoz se je v tem obdobju povečal za 9 odstotkov. To je gotovo znak

za preplah za našo tekstilno industrijo, ki je tehnično-tehnološko že tako na psu, da se čedalje teže meri s svetovno konkurenco. Vrh vsega je v tem okviru narasel izvoz t. i. veje 125 (preja in tkanine), kar je vse prej kot spodbudno, saj so šli na tuje trge izdelki nižje stopnje obdelave. In če to dvoidstotno rast izvoza razčlenimo še bolj podrobno, pridemo do tehle zgovornih števil: izvoz končnih tekstilnih izdelkov je padel za 3%, izvoz predv in tkanin pa se je povečal za 14%, kar se doslej še ni zgodilo. Hkrati so se povečali tudi »lohn« posli, in sicer za 15 odstotkov. S tem so zaslužili 405 milijonov dolarjev; 30 milijonov na klirinškem, 375 milijonov pa na konvertibilnem področju (od tega 77,2 odstotka na zahodnonemškem trgu.)

Po vsem tem torej ni čudno, da so bili tudi finančni pokazatelji poslovanja jugoslovanskih tekstilcev po lanskim devetih mesecih (zaključnega računa '88 še ni) vse prej kot zavidanja vredni. Neugodni odnosi v strukturi in dinamiki skupnega prihodka in porabljenih sredstev so botrovali takemu dohodku, ki je bil v proizvodnji preje in tkanin za 53 indeksnih točk manjši od povprečja v industriji, proizvodnji končnih tekstilnih izdelkov pa za 25. Delež ozdov se je v primerjavi z enakim obdobjem leto poprej v proizvodnji preje in tkanin znižal za 16, v proizvodnji končnih izdelkov pa za 10 odstotkov. Na zmanjševanje razploščivega dohodka za skoraj polovico so vplivale še realne obrestne mere, ki so bile mnogo večje od kosmatih osebnih dohodkov zaposlenih: za plače so namreč namenili samo 572.017 milijonov za obresti pa so dali kar 707.134 milijonov dinarjev. Koefficient (1,24) se je med julijem in septembrom povečal na 1,85, kar z drugimi besedami pomeni, da je prišlo na 1 dinar bruto OD kar 1,85 dinarja obresti! Po vseh teh krutih dejstvih so se seveda ravnali tudi osebni dohodki zaposlenih; stopnja njihove rasti je bila v obeh vejah tekstilne industrije precej za ustvarjeno rastjo v industriji in rudarstvu. Nizkim plačam navkljub pa se poslovni in rezervni skladi niso povečali. Nasprotno: v proizvodnji

preje in tkanin se je stopnja akumulativnosti zmanjšala za kar 46, v proizvodnji končnih tekstilnih izdelkov pa za 7 odstotkov, medtem ko se je v industriji povečala za 14 odstotkov.

Ce zdaj pod vsemi temi dejstvi potegnemo črto, se bomo do vratu znašli v rdečih številkah. Predilke in tkalke so od januarja do septembra 1988 »pridelale« za 46.678 milijonov dinarjev izgub, kar je za natančno 71,3 odstotka več kot v prvih devetih mesecih leta 1987 ali kar za desetkrat v primerjavi še z letom poprej! Konfekarji so se v lanskem tričetrtletju »potopili« za 38 odstotkov ali za 36.603 milijonov dinarjev. Nič bolj rožnato se ni godilo tudi delavcem usnjarsko-predelovalne industrije, ki prav tako spadajo v sindikat te panoge, vendar o njihovem položaju kdaj drugič.

Tuje pošte sicer ni lepo brati, toda...

Po »zloglasnem« zborovanju v Cankarjevem domu so prejeli poslovodeči možje slovenskih tekstilnih ozdov od svojih »bratskih« kolegov na kupe pisem s takšno ali podobno vsebino.

Jugosexport

BEOGRAD
KOLARJEVA B. 1
POSTANSKI FAKS BR.
TRUČIŠKI PRACUN KOD 808

BEOGRAD
TELEGRAM: JUGOEXPORT
T. 1.1.1.1.1.1.1.
ČIFRA 388.311 ex 388.311
TELEFON: 1188-1188

Beograd, 2. mart 1989.

Pišem Vam danas pismo, jer sam Vaše očekivao juče. Očekivao sam Vašu reakciju povodom sramnog zbora u Cankarjevom domu. Zbora mržnje prema srpskom narodu i zbora solidarnosti sa albanskim nacionalistima i separatistima koji razbijaju našu zajedničku otadžbinu, Jugoslaviju.

Znam da je meni lakše da Vam prvi pišem, jer se ta sramota nije dogodila ovde, te nemam čega da se stidim. To što se desilo uvredljivo je i ponižavajuće za oba naša naroda, te je neprihvatljivo za radnike našeg i vašeg kolektiva da se prečutno od toga ograđuju.

Kao dugogodišnji partneri uspešno smo saradivali i nastojali da tu saradnju razvijamo i unapređujemo u obostranom interesu. Svaki naš kontakt bio je prošet srdačnošću i iskrenom željom za stalnim proširivanjem i obogaćivanjem naših međusobnih poslovnih odnosa.

Brine me što opravdano reagovanje radnika "Jugosexporta" i naših kupaca može dovesti do bitnog smanjenja naših zajedničkih poslova na šta, ako se blagovremeno ne reaguje, nećemo moći da utičemo.

Stoga bi javni stav svakog poštenog Slovenca i radnika vašeg kolektiva, u koje verujemo, značio da se takav događaj smatra nedozvoljenim i neponovljivim incidentom.

Ovoga puta, srdačan pozdrav, što za Vas iskreno osećam, odlažem do odgovora na ovo pismo.

Stalobur
Slobodan Andić
generalni direktor

Predicam in tkalkam se obeta lepša pomlad

O beneficirani delovni dobi za predice in tkalke so na zveznem odboru sindikata delavcev tekstila, kože in obutve na dolgo in široko govorili že pred leti. Razprave so se končale tako, da so jim v južnih republikah in avtonomnih pokrajinah spili priznani bonus, Slovenija in Hrvaška pa sta takrat potegnili krajši konec. »To je nonsens; če zaradi drugega ne, že zavoljo dejstva, da so osnovna sredstva pri nas bolj odpisana kot v »spodnjih« krajih,« pravi sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije Branka Novak, in v isti sapi doda, da je bil to tudi eden od razlogov za lanski štrajk mariborskih tekstilcev.

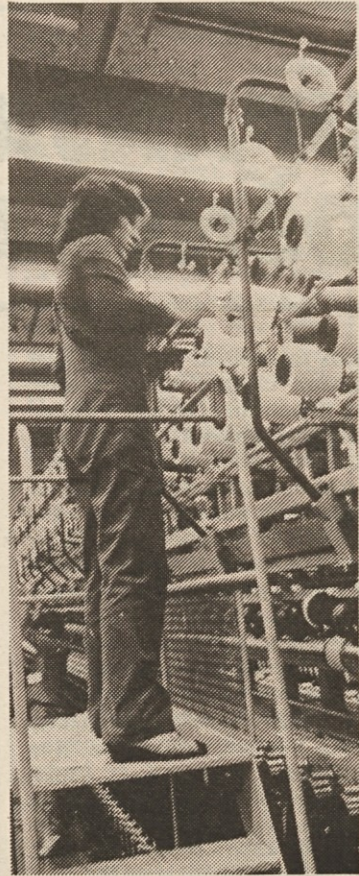
Kaj nameravajo storiti, da bi bile tudi slovenske predice in tkalke enakovedne »južnim sestram«?

»Ker je Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja zahtevala dopolnitev k prejšnjemu zahtevku za beneficirano delovno dobo, smo se po poletnih počitnicah pospešeno in še bolj poglobljeno lotili tega postopka. K sodelovanju smo pritegnili inštitut za medicino dela, prometa in športa; če bo vse po načrtih, bomo maja delo končali,« je pojasnila Branka Novak in dodala, da jih bodo samo te dopolnitve stale 30 milijard starih dinarjev; 10 odstotkov vseh stroškov bo poravnal republiški svet ZSS, preostalih 90 pa splošno združenje tekstilne industrije oziroma njegove članice. Solidarnostno tudi nekateri konfekarji.

Vremena kranjskim tkalkam in predicam se torej jasni...

Ne! za generalni štrajk...

Vsa ta dejstva in položaj, ki jim sledi, med jugoslovanskimi tekstilci dvigujejo temperaturo. V zrenjaninski tovarni preprog Proleter se je dvignila že skoraj do vrelišča, saj so svojim kolegom po vsej širši domovini predlagali, naj se jim marca pridružijo v generalnem štrajku. Z njim naj bi dosegli, da bi se zmanjšalo število naših predstavništev v tujini, oprostitev carine na uvoz surovin in opreme in še nekaj drugih »popustov«, med njimi tudi tega, da tekstilna industrija državi ne bi plačevala več kot 30 odstotkov obveznih dajatev. Zraven pa so navrgli še nekaj cvetk mi-

SE JE DRŽAVA SLEDNJIČ OVEDLA NJENE POMEMBOSTI? – Tekstilna industrija je narodno-gospodarsko zelo pomembna dejavnost, saj predstavlja 10,7% fizičnega obsega industrijske proizvodnje SR Slovenije; v njej služi kruh 50.000 delavcev, od tega 80 odstotkov žensk.

ben, ker problematiko tekstilne industrije in v njej zaposlenih delavcev pospešeno rešujejo po pravilih, sistemskih kanalih. Toda »proleterji« se niso dali; njihova sindikalna konferenca je za 10. marec povabila v »svobodoljubni« Zrenjanin vse predsednike sindikata in direktorje jugoslovanskih tekstilnih delovnih organizacij, kjer bi se podrobno dogovorili o generalnem štrajku. Seveda je moral predsednica Musa pritrgeti obisk v Sloveniji in odhitela je v Zrenjanin pričevati »Proleterje«, da težaven položaj že rešujejo za pristojne institucije. Tako informacijo so sprejeli tudi na hitro sklicani (13.) seji – s polnoštevilno udeležbo – republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije.

... da za legalne poti

In katere so te pristojne institucije? Z vso že opisano problematiko, ki jo je na podlagi ugotovitev republiških in pokrajinskih odborov sindikata spravil skupni imenovalec zveznega odbora, se je seznanilo predsedstvo sveta ZSJ in poslalo skupščini SFRJ naslednje zahteve: uvoz surovin in reprodukcijskega materiala za izvozne izdelke naj bo oproščen carinskih dajatev in uvoznih taks; zagotoviti je treba sredstva za nemoten uvoz surovin, za tiste, ki jih dobivamo od SZ, pa naj veljajo enaki pogoji kot za kreditiranje energetskih surovin; prevetriti je treba sedanjo obrestno politiko zmanjšati je treba dajatve iz dohodka in osebnih dohodkov, s čimer bi omogočili, da bi se osebni dohodki zaposlenih v tej panogi, ki zdaj zaostajajo za 17 do 25 odstotkov, izenačili z dohodki delavcev drugih industrijskih vej; dajatve tekstilcev za splošno in skupno porabo naj bodo za 10 odstotkov manjše kot doslej; pospešiti je treba izdajanje dovoljenj za uvoz opreme, ki je pri nas ne izdelujemo in za katero so potrjene carinske olajšave. O tem bo torej odločala skupščina SFRJ.

Na Slovenskem pa je to problematiko republiški izvršni svet v sodelovanju s sindikatom in splošnim združenjem tekstilne industrije že obravnaval. Na seji 10. marca je naložil svojemu komiteju za industrijo in gradbeništvo, naj pozornost spremeni gibanja v tej panogi in tekoče poroča IS, v sodelovanju z republiškim komitejem za mednarodno sodelovanje pa spremlja uresničevanju pobud, ki jih je s tem v zvezi RIS že 12. januarja poslal ZIS. Najpomembnejše se nanašajo na spremembo politike uvoza osnovnih surovin in na znižanje uvoznih kontingentov tkanin po meddržavnih sporazumih, pa tudi na proučitev možnosti organiziranja konsignacije v naši državi, katere bi sukcesivno v ugodnejšem časovnem razporedu jemala bombaž v ustreznih količinah.

»Z naše strani je torej narajeno vse,« pravi sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije Branka Novak. »Zdaj pa čakamo. Naš predsednik Alojz Omejd je pristojne opozoril, da tradicionalna potrpežljivost našega članstva pojenjuje. Zato torej pričakujemo čimprej prejšnje ukrepe, jim je sicer se utegnejo tekstilci res postaviti v prve vrste.«

Damjan Kržišnik

Racionalizacija splošne in skupne porabe

TOLIKO OBDAVČENEGA GOSPODARSTVA PAČ NI

Potrebno je korenito spremeniti in racionalizirati organizacijo državne uprave, zmanjšati administracijo, diplomacijo, stroške obrambe (vojske) in državne reprezentance. Na vseh teh področjih sta najboljše in bolj ali manj edino zdravilo javnost dela in demokratizacija nadzora teh dejavnosti.

Sklad za nerazvite je potrebno spremeniti v razvojnega, ki bi subvencioniral in spodbujal na lastniški logiki temelječe naložbe v nerazvite predele Jugoslavije ali posameznih republik. S tem bi prispevali pomemben delež tudi k nastajajoči večnacionalni podjetij, ki bi lahko pomenila enega od vzvodov preseganja nacionalno-republiških meja in pravo priložnost nerazvitih za hitrejši razvoj.

Vse te spremembe so nujne, kajti jugoslovansko gospodarstvo sodi med najbolj obdav-

čena na svetu. Če upoštevamo samo relativni obseg fiskalnih in prafiskalnih obremenitev našega gospodarstva (okoli 45%) zavzemamo mesto v skupini držav, ki izločajo največ sredstev za skupno in splošno (državno) porabo. Vendar so vse to države, ki si to bolj ali manj lahko privoščijo, kajti njihov družbeni proizvod na prebivalca je prek deset tisoč dolarjev (skandinavske države, Benelux, Avstrija, Francija). Toda tudi med najbolj razvitimi državami je nekaj takih, ki so se odločile za bolj skromna izločanja (in obenem za drugačen družbenogospodarski razvoj) in tako izločajo samo 30% dohodka za te namene (ZDA, Švica). Države OECD, ki imajo nekaj višjo stopnjo razvitosti kot Jugoslavija (Grčija, Portugalska, Španija, Turčija), porabljajo za te namene skoraj še enkrat manj (okoli 25%).

Kaj je mogoče storiti? Omenili smo že nekaj nujnih rešitev za racionalizacijo splošne porabe, ki pa je potrebna tudi pri skupni porabi (četudi manj). Na tem področju vidimo tudi dve možnosti, ki jih ni možno uporabiti pri splošni porabi, namreč uvajanje in razvijanje tržnih prvin in alternativen načinov njenega financiranja.

Družbene dejavnosti skupne porabe s svojimi proizvodnim storitvami delno povečujejo kakovost človeških in materialnih produkcijskih tovarcev in tako povečujejo globalno produktivnost družbe, delno pa gre tudi za proizvodno porabo. Njihove storitve so dolgotrajne, obstaja pa tudi majhna povezanost med vlaganji in rezultati (kar še bolj vodi v njihovo pomanjkanje kot porabe). Njihove proizvode razdeljujemo brez nepo-

srednega plačila ali po hudo neekonomskih cenah.

Možnost racionalizacije na tem področju vidimo v postopnem substituiranju družbenega financiranja skupne porabe s tržno alokacijo resursov, seveda tam kjer je možno. To pomeni, da morajo uporabniki bolj plačevati delno ali polno ceno njihovih storitev. Ze danes obstaja niz dejavnosti zdravstvene zaščite, medicinskih in paramedicinskih storitev pa tudi določene dejavnosti na področju izobraževanja in socialnih dejavnosti, ki bi jih lahko takoj pričeli valorizirati na trgu in s tem manj obremenjevali gospodarstvo.

Pri uvajanju tržnosti v skupno porabo je potrebno upoštevati tudi naravo dejavnosti namreč koliko pomeni investiranje v kakovost človeških resursov, koliko pa neproizvodna poraba. Zato je potrebno redefinirati oziroma odpraviti celo vrsto pravic pri zadovoljevanju skupnih potreb in uvesti (neprijeto in osvojevano) plačila bolj ali manj polne ekonomske cene. V določeni meri je potrebno dozirati tržnost tudi pri ponudbi storitev, kot veleva koncept pluralizacije Welfarea na zahodu v smislu simbole in tekmovalne več subjektov, ki ponujajo storitve (na

zasebnem in družbenem področju ter med njima).

Druga takšna možna specifična racionalizacija pri skupni porabi je redefiniranje načina družbenega financiranja te porabe. Ekonomski status delavcev v ozid na tem področju je normativno enak statusu in pravicam gospodarskih subjektov. V tem smislu se oblikujeta tudi prihodek ozodov družbenih dejavnosti skupne porabe in osebni dohodek v njih zaposlenih delavcev. Gospodarstvo mora tako financirati samoupravne interesne skupnosti zavoljo zagotavljanja oz. oblikovanja celotnega prihodka ozodov, teh dejavnosti, ki seveda obsega tudi amortizacijske stroške in akumulacijo (brez amortizacije bi negospodarski subjekti imeli izgubo). Takšno financiranje je v nekem smislu neracionalno, kajti družbene dejavnosti je potrebno razumeti in obravnavati kot javne, neprofitne ustanove. Razširjena reprodukcija teh dejavnosti ne bi smela biti avtomatična, temveč plod dogovora s financerji, kar bi med drugim racionalizirali širjenje teh dejavnosti in povečalo vpliv javnosti.

Prav tako je nesmiselna obveznost amortiziranja negospodarskih subjektov, ki je enaka amortiziranju podjetij.

Amortizacijska sredstva so do nedavnega praviloma uporabljali kot obrestnosni kapital, ki so ga posojali nazaj gospodarstvu in tako povečevali osebne dohodke in družbeni standard zaposlenih v družbenih dejavnostih. V drugih, tržnih državah takšni subjekti iz proračuna seveda ne dobivajo amortizacijskih sredstev, marveč se jim le zmanjšuje vrednost osnovnih sredstev ali kapitala.

Glavna prednost takšnega načina ni popolno zmanjšanje stroškov teh dejavnosti, temveč je hitro odzivanje na gospodarske rezultate. V gospodarsko slabših letih tako ne bi povečevali zmogljivosti družbenih dejavnosti (kar nam nikakor ne uspe doseči z zakoni in predpisi), v obdobju boljše gospodarjenja pa bi se širile tudi družbene dejavnosti. Na ta način bi znatno povečali tudi tržni pritisk na subjekte v družbenih dejavnostih, kar ti seveda dobro vedo, zato na vse mogoče načine onemogočajo tovrstne spremembe. S tem je dosežena veliko večja resonantnost gospodarstva in negospodarska kot pa z našimi dosedanjimi rešitvami (administrativne linearne omejitve, neplačilo prispevka za družbene dejavnosti ozodov iz izgubo itd.).

Bogomil Ferfila

Zakaj (in kako) do prenove zveze komunistov (8)

TRIJER NAŠI TEMELJI: CIVILNA DRUŽBA, PRAVNA DRŽAVA, SAMOUPRAVLJANJE

Z nerazjasnjnimi pojmi se srečujemo tudi, ko govorimo o vrednotah civilne družbe, pravne države in samoupravljanja in o vlogi zveze komunistov ene ali druge oblike družbene organiziranosti. Zakaj in odkod takšno nerazumevanje?

Kriza kapitalistične socialne države in real-socializma ter etatiistične vloge in vsebine socialističnega samoupravljanja, ki je razkrojila vrednostno, teoretično in politično soglasje zastran poti razvoja naše družbe (ter do bolečega slovesa od iluzij realnega socialističnega samoupravljanja), je v svetu vzbudila veliko zanimanje. S posebno strastjo in ognjem je tudi pri nas, in to na povsem nov način, opozorila na prakso in teorijo civilne družbe v primerjavi s ponesrečenim in zato tudi teoretično vse manj utemeljenim pokušom odmiranja države s podružabljanjem politike ter z uveljavljanjem političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Civilna družba sprošča pobude ljudi

Teoretično, politično in praktično iskanje novih socialističnih poti nam je nazorno dokazalo, da se moramo poslovliti od poenostavljene sklicevanja na delavski, od prepovedovanja svobodnega političnega in družbenega organiziranja in združevanja, od zatiranja nastajanja demokratične politične kulture, od onemogočanja pravne zaščite javnega političnega delovanja, predvsem pa od premajhnosti odgovornosti političnih vodstev za razvoj.

Toda s tem se zdalec nismo odgovorili na vprašanja, ali je (bo) socialistična pravna država resnično tako organizirana in nadzorovana, da si bi lahko naložila pristojnosti in odgovornosti civilne družbe. Iz do-

sedanjih razprav o perspektivah našega razvoja je razvidno, da si brez teoretične in politične uveljavitve civilne družbe in pravne države ni mogoče zamisliti korenite, protietatiistične, moralne, intelektualne, gospodarske in politične prenove kakršnega koli že socializma pa tudi na varovanje ustavnosti in zakonitosti človeških pravic in svoboščin. Tega se ZK v vse večji meri zaveda, zato se zavzema za civilno družbo kot celoto samoupravnih odnosov in ustanov na področju dela, celotno delovno, gospodarsko in socialno sestavo družbe. V pojem civilna družba sodi tudi prostovoljno združevanje občanov in delovnih ljudi v najrazličnejše zveze, združenja, društva, skratka tudi politično neorganizirano prebivalstvo.

ZK v civilno družbo všteva tudi spontane pobude občanov in delovnih ljudi, kot so družbena gibanja - ekološka, mirovna, feministična, duhovna (ki so tudi legitimna, če izhajajo iz splošne, skupne podlage za delovanje socialistične zveze delovnih ljudi). V civilno družbo je treba vštetiti javno mnenje in državne subjekte njegovega oblikovanja, torej časopise in založništvo. Civilno družbo tvorijo tudi posamezne oblike meddržavnih in mednarodnih stikov (nevladne organizacije). Vanjo sodijo klasične in samoupravne pravice in svoboščine človeka in državljan in ne nazadnje je treba vanjo vključiti tudi družbenopolitične organizacije, socialistično zvezo, sindikat, mladinsko organizacijo, zvezo borcev in zvezo komunistov. Delovati morajo samostojno - glede na državo - in razmeroma neodvisno v medsebojnih odnosih. Njihov civilno-družbeni pomen je (lahko) toliko bolj pveljen, kolikor večje vloge imajo njihove osnovne enote in kolikor bolj delujejo po načelu dejavne

udeleženi. Vedeti pa moramo, da se v naših razmerah pojem (in vpeljaja) civilna družba politizira. Ze dolgo vemo, da sporna proizvodnja ni več edino in temeljno področje obnavljanja socialnih naspotij. Zato se ti konflikti v novih oblikah prenašajo in razširijo na vsa področja civilne družbe in seveda tudi državne sestave. Če je civilna družba nedržavno področje, ki zajema različne družbene ustanove, ki so legalno in demokratsko organizirane, to za zvezo komunistov pomeni, da mora braniti avtonomnost javnega področja in s tem v bistvu civilni družbi pomagati odpirati prostor za pluralizem pobud, načinov življenja, ideologij in podobnega.

Pravna država pomeni predvsem pravno varnost

Zahteve po civilni družbi so po svojem bistvu predvsem zahteve po vseh civilizacijskih pridobitvah sodobnega človeštva. Terjajo poglobljanje socialistične demokracije in racionalizacijo družbenega odločanja skladno s sodobnimi načeli delovanja družbe in so torej uperjene proti družbenemu in političnemu voluntarizmu. Načelo civilne družbe zahteva torej preobrazbo politične družbe oziroma politične države, kar pa nikakor ne pomeni zanikanja teze o odmiranju države. Država bo seveda še dolgo potrebna in si zato ne moremo privoščiti, da bi ob upoštevanju odmiranja države (na poti v komunizem) otopela naša zavest predvsem o naslednjih vprašanjih:

- kako posodobiti in okrepiti moč državnega aparata na področjih, na katerih je to potrebno že zaradi narave stvari (zaščite zakonitosti, pravnosti, strokovnosti);
- kako nadzorovati državno oblast in zagraditi stvarni

odnos, odgovornosti državnih organov in funkcionarjev civilni družbi (in njenim ustanovam in predstavnikom torej delegatom);

- kako okrepiti socialistično državo kot demokratsko pravo državo;

- kako pospešiti izražanje in usklajevanje intresov, idej in znanja civilne družbe in jih prenašati v državno in kako povečati upravljalne sposobnosti države;

- kako, s kakšnimi oblikami zgraditi nove odnose med družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi, da bi se vse bolj uveljavljala njihova specifična subjektivnost in s tem razdržavila njihova vloga (se uresničevala v okviru političnega pluralizma).

Vrednote »vodilnosti« ZK

Vseh teh nalog nikakor ne bo mogoče izpeljati brez prenove zveze komunistov, in to od znotraj. Splošna družbena kriza terjaja prevrednotenje ZK kot subjekta razvoja. Neučinkovitost gospodarskega in političnega sistema je, kot je znano, povzročila ostro kritiko ZK in socialistične vizije.

Ze pred lanskimi konferencami zveze komunistov je bila diagnoza stanja v zvezi komunistov jasna. Njena združevalna, mobilizatorska, usmerjalna sposobnost, njena sposobnost sodelovati in voditi uspešno reševanje vse večjih notranjih protislovij jugoslovanskega socialističnega razvoja se je zmanjšala. Začelo se je odtujevanje zveze komunistov od znatnega dela družbe, prišlo pa je tudi do motenj v stikih med članstvom in vodstvi ZK.

To se izraža zlasti v vse manj ustrezni sestavi članov zveze komunistov, v vse manjši pripravljenosti mladih ustvarjalnih ljudi za vstopanje v naše vrste, v vse hujšem oprekanju vlogi zveze komunistov kot vodilne družbene sile. Spričo tega pa postaja vse bolj očitna tudi notranja kriza zveze komunistov. Razcepi med vodstvi in člani in slabitev medsebojnega zaupanja so postali bolj vidni kot pred leti. Na eni strani so postala - po številu sej - izjemno prizadevna vodstva, na drugi pa se v članstvu spričo neprenovljenih metod in organiziranosti množijo izredno ostre, pogosto tudi protislovne kritike vodstev pa tudi protestne oblike izražanja nezadovoljstva, kot so neplačevanje članarine, delovanje zunaj orga-

nizacije v javnosti, izstopi in celo kolektivni izstopi itd. V organizaciji ZK je prišlo do razcepov in odkritih razhajanj med vodstvi, do prikritega nastajanja avtoritarnih teženj v vseh delih Zveze komunistov Jugoslavije. V razjasnjevanju partijske krize so začeli nastajati sporedne organizacije, skupine za pritisk in druge skupine kot izraz množičnega izražanja delavskega in državljskega nezadovoljstva in občutkov nacionalne ogroženosti ljudi.

Vse to v naši družbi povzroča krizo zaupanja zvezi komunistov, v zvezi komunistov pa krizo zaupanja članstva vodstvu in v organizaciji kot celoti skoraj popolno krizo učinkovitosti ZK v sistemu in javnosti.

Na 13. konferenci Zveze komunistov Jugoslavije se je nedvomno izkazalo, da so v ZKJ najgloblje idejnoteoretične in idejnopolične razlike prav v razumevanju vodilne vloge ZKJ, njene avantgardnosti, idejne enotnosti, demokracije, načel organiziranja v sorazmerju do drugih političnih subjektov itd. Te razlike so se po konferenci še poglobljale. Politične polarizacije z vsemi prvimi politične manipulacije, demagogije, totalitarizma z vrha in od spodaj, vse večje vnašanje političnih čustev, s prvimi iracionalnostmi so v veliki meri potekali v Zvezi komunistov Jugoslavije.

Raziskave vzrokov družbene neučinkovitosti ZKJ opozarjajo na štiri pglavitne stvari:

- takšno (deklarativnost) splošno vsebino in množino političnih sklepov in stališč zveze komunistov (ki jih sicer družba večinsko sprejema), ki prikriva dejanske razlike v interesih in pogledih na poti do ciljev v ZK in družbi;

- neznanje in nasprotne interese od tistih, ki se zanje zavzema (v besedah) zveze komunistov, to je pri ljudeh, ki v sami zvezi komunistov organizirajo in vodijo politični proces;

- neorganiziranost članov zveze komunistov na ključnih točkah nastajanja in oblikovanja pluralizma družbenih interesov in neustrezne metode vodenja najožjih jeder v političnih, samoupravnih in oblastnih organih, ki z načinom svojega dela preprečujejo enakopravno sodelovanje vseh članov, samoupravljalcev, državljanov v ključnih dejavnostih političnega procesa;

- nedoslednosti pri oblikovanju končnih sklepov pri odločanju, uresničevanju, preverjanju in sankcioniranju odločitev.

Zadnji izmed naštetih vzrokov je odločilen, ker določa družbeni vpliv in naglico pri odpravljanju vseh drugih.

Iz teh ugotovitev izvrijo tudi naloge prenovljene ZK. Pomembno je vse člane usposabljalati za to, da se naučijo razčlenjevati razmerje sil, ki delujejo v njihovem okolju in družbi. Doslej so se učili predvsem, za kaj se je treba bojevati, niso pa se učili, kako priti do stvarne analize razmerja sil in kako doseči cilje, ki smo si jih postavili kot socialistična družba.

Potrebno se je usposabljalati za to, da bi vsi člani znali organizirati povezovanje v zvezi komunistov, in to ne le zategadelj, da bi vsak član sam kaj storil, ampak da bi vedel, da je možno v zvezi komunistov poskati in združiti tiste ljudi, ki lahko najbolj pomagajo rešiti konkretno vprašanje v svojem okolju.

Če ovrednotimo zvezo komunistov kot dejavnik naprednih socialistično usmerjenih družbenih sil in resno upoštevamo že na 6. kongresu KPJ izoblikovano stališče, ki pravi, da »zveza komunistov pri svojem delu ni in ne more biti neposredni operativni vođa in naredbodajalec niti v gospodarskem niti v državnem življenju, pač pa s svojo politično in idejno aktivnostjo, predvsem s prepričevanjem vpliva v vseh organizacijah, organih in ustanovah, da sprejmejo njeno linijo in stališče ali pa stališče posameznih njenih članov, potem je (mora biti) komunist sleherni aktivist, ki v katerem koli krogu pluralizma družbenih interesov zavestno poskuša in tudi uspe uveljavljati zvezo tega kroga interesov z interesom celote emancipacijskih prizadevanj delavskega razreda delovnih ljudi, mladine, žensk, narodov in narodnosti celotnega človeštva«. Tako opredeljeno kadrovsko merilo pa takoj pokaže, da je v zvezi komunistov (pre)malo komunistov in da je v družbi veliko takšnih komunistov, ki organizirano delujejo za osvoboditev ljudi od različnih vrst nesvobode, podrejenosti in zatiranja, ki pa vendarle niso organizirani v zvezi komunistov.

Priredil: Vinko Blatnik

Nadaljevanje prihodnjic

Turško gospodarstvo spet pestijo stare težave

INFLACIJA IN ZUNANJI DOLG SE POVEČUJETA

Turčija spada med tiste države, ki imajo za seboj zelo burno gospodarsko zgodovino in ki se na vse kriplje trudijo postati močan člen v verigi gospodarskih in političnih odnosov v Zahodni Evropi. Njena prizadevanja, da bi ta cilj dosegla, pa so zlasti ob koncu osemdesetih let ovirale številne gospodarske težave (rastoči plačilnobilančni in proračunski primanjkljaj, inflacija, nezaposlenost in drugo). Spomnimo se, da je bila Turčija takrat pred državljansko vojno, da so notranje politično ravnotežje kalili spopadi med različnimi političnimi partijami, na mednarodnem področju pa skrajno napeti odnosi z Grčijo. Vse to je seveda zelo oteževalo uresničevanje stabilizacijskega programa, ki so se ga lotili in ki naj bi pripeljal do nujnega strukturnega prilaganja gospodarstva.

Poleg gospodarske preneve so se v državi že takrat lotili tudi družbene, ki še vedno traja, saj se trudijo pospešiti privatizacijo kapitala, liberalizacijo, politično modernizacijo in demokratičacijo. Turčija želi namreč izbrabiti tisti politični in geografski položaj bližnjevzhodne in sredozemske države, ki se pripravlja na »srečanje z Evropo 1992«, hkrati pa želi ohraniti značaj stoletne države z islamsko identiteto.

Kakšne uspehe je pravzaprav Turčija dosegla pri uresničevanju stabilizacijskega programa v zadnjih osmih letih? V obdobju od 1980 do 1985 si je pod okriljem Mednarodnega denarnega sklada prizadevala predvsem znižati inflacijo, nezaposlenost, zmanjšati plačilnobilančni primanjkljaj in osvoboditi gospodarstvo pred pretiranim državnim intervencionizmom. Na

začetku stabilizacijskih prizadevanj je znašala stopnja inflacije 100 odstotkov, zato je razumljivo, da je bila pozornost vlade namenjena predvsem brzdanju splošne ravni cen. Ugotovili so, da se cene povečujejo predvsem zaradi izrazito ekspanzionistične denarne politike (rast domačih kreditov), povečevanja cen energije in vmešavanja države v politiko cen. Temu primerni so bili tudi stabilizacijski ukrepi vlade, saj je prišlo do hitrega padca realnih osebnih dohodkov. Natančneje, realni osebni dohodki so bili leta 1983 za 44 odstotkov nižji kot 1980. leta, tako da se je življenjska raven turškega prebivalstva občutno poslabšala. Gospodarska gibanja v tem obdobju pa so začela kazati pozitivne težnje: inflacije se je v treh letih zmanjšala s 130 odstotkov na 23, izvoz pa se je potrojil in povečal z dveh milijard na 6 milijard dolarjev. Tudi plačilnobilančni položaj se je izboljšal, saj se je primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance zmanjšal za 80 odstotkov. Stopnja rasti bruto družbenega proizvoda je znašala povprečno 4,5 odstotka, javni izdatki pa so se povečali le za skromnih 13 odstotkov.

Turška vlada je dosegla te uspehe predvsem z ostrimi ukrepi, ki jih je zagovarjal tvorec turških gospodarskih in širših prenov Turgut Ozal. Toda leta 1983 so začeli odstopati od načrtane stabilizacijske politike, saj so se vladni izdatki nepričakovano povečali za 38 odstotkov, rast bruto družbenega proizvoda se je zmanjšala z načrtovanih 4,8 na 2,9 odstotka, inflacija pa se je povečala. Da bi bili izvozniki konkurenčno bolj sposobni, se je vlada odločila razvrednotiti liro, zato se je začelo gospodarstvo bolj vključevati

v mednarodno trgovino. Odpiranje turškega gospodarstva svetu je bilo posebej

očitno v obdobju 1980-1984, ko se je delež zunanjetrgovinske menjave zelo poveče-

val in prispeval pomemben delež h gospodarski rasti. Povprečna letna rast izvoza blaga in storitev v omenjenem obdobju je bila 27,1-odstotna, uvoz pa je rasel za 8,3 odstotka. Precej pove podatek, da je leta 1980 delež izvoza v bruto družbenem proizvodu znašal slabih 6 odstotkov, štiri leta kasneje pa 19,6 odstotka (delež izvoza v bruto družbenem proizvodu je leta 1984 znašal 23,1 odstotka). V tem obdobju se je primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance zmanjšal, predvsem zavoljo večjih turističnih prihodkov.

Sploh je značilno, da se je primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance v obdobju 1979-1985 stalno spreminjal. Leta 1980 je dosegel rekordnih 3409 milijonov dolarjev, leta 1982 pa se je na podlagi delavskih nakazil zmanjšal na slabo milijardo dolarjev. Zmanjšanje teh nakazil prihodnje leto je seveda spet povečalo plačilnobilančni primanjkljaj. Da bi usmerili varčevanja turških delavcev v tujini na domače »ozemlje«, so sklenili z nemško »Dresdner Banke« spozrazum o vlogah turških delavcev v markah z 10-odstotno obrestno mero. Te vloge so v plačilni bilanci priliv kratkoročnega kapitala Turčije.

Turčija je do konca 1985 leta povečala svoj zunanji dolg. Njena zasnova razvoja v zadnjih treh letih temelji na povečevanju zunanjega dolga. Slednji je leta 1985. znašal 17.500 milijonov dolarjev, kar je bilo 34,7 odstotka - bruto družbenega proizvoda. Turčija je morala v istem letu izločiti za servisiranje zunanjega dolga okoli 40 odstotkov tekočega deviznega priliva.

V zadnjih nekaj letih se ta ko domača vlada kot Mednarodni denarni sklad ubada data spet s podražitvami tudi z rastočimi proračunskimi in drugimi izdatki. Večja inflacija in naraščanje zunanjega dolga sta lani vidno poslabšala splošne gospodarske razmere ozirom nista jasno opozorila na vselej večje notranje in zunanje neravnovesje gospodarskih tokov. Zato nas ne sme čuditi, da so se odnosi med Mednarodnim denarnim skladom in turško vlado poslabšali. MDS namreč meni, da Turčiji do leta 1990 ne bo uspelo obrzdati splošne ravni cen, kar bo odnose med EGS in Turčijo resno obremenilo. Inflacija bo letos okoli 49 odstotna. Izvedenci MDS so zaskrbljeni tudi zaradi manjšega izvoza v lanskem letu, zato je bilo lani okoli štiri milijarde dolarjev zunanjetrgovinskega primanjkljaja. Naverno se je povečal tudi proračunski primanjkljaj, in sicer kar za 66 odstotkov, letos pa naj bi si le za 25 odstotkov.

Delež držav OECD v izvozu Turčije se je od 46,8 odstotka leta 1981 povečal na 62,6 odstotka leta 1987. Hkrati se je delež države OECD v skupnem uvozu Turčije v omenjenem obdobju povečal od 47,5 na 70,8 odstotka. Skratka, gospodarska prihodnost Turčije je precej odvisna od tega, ali bo vlada še vztrajala pri strukturnem prilaganju in posodabljanju te države, ki želi postati polnopravna članica Evropske gospodarske skupnosti. Dolgoročno gledano, je evropski trg bistveno nena pomena za Turčijo, le ta pa za interese EGS, ki želi prek Turčije krepiti sodelovanje z Bližnjim vzhodom.

Priredil: Emil Lah

Marjan Orožen o obisku pri kitajskih in japonskih sindikatih

KORISTNA IZMENJAVA REFORMNIH IZKUŠENJ

Predsednik jugoslovanskih sindikatov Marjan Orožen je pred časom obiskal Kitajsko in Japonsko, kjer se je pogovarjal z najvidnejšimi sindikalnimi funkcionarji. Kot je povedal ob vrnitvi, je bil obisk zelo koristen za obe strani. Kitajski gostitelji so ga seznanili predvsem z desetletnimi izkušnjami z reformami. Beseda je tudi tokrat tekla o mednarodnem sindikalnem gibanju in možnostih za tesnejše gospodarsko sodelovanje.

Pogovori s Kitajci so pokazali, da socializem po njihovem mnenju lahko doseže napredek le s celovitimi reformami. Slednje so v tej državi že dale določene sadove, saj jim je uspelo narodni dohodek na prebivalca povečati od 200 na 400 dolarjev. Izboljšali so tudi življenjske in delovne razmere. Seveda so se precej zaostri vprašanja zaposlovanja, cen in socialne varnosti delavcev. Kljub temu pa kitajski sindikalni delavci v prenovi ne vidijo kakšne nevarnosti za delavski jutri. Slednje se pravzaprav lahko bojijo le tisti, ki niso sposobni živeti brez zaščite države, so dejali Marjanu Orožnu.

Nekatere kitajske izkušnje so zanimive tudi za nas. Kitajci so se odločili za stalen odstotek obremenitve

gospodarstva, in sicer za pet let. Za uspešno podjetje so odgovorni direktorji, odloča pa upravni odbor s soglasjem delavske konference. Bolj prizadevni delavci so bolj nagraceni.

Tudi kitajski sindikati se lotevajo svoje preneve. Postavili so si tri prednostne naloge: večjo neodvisnost, razvoj notranje demokracije in krepitev zaupanja delavskega razreda sindikatom. Ti naj bi nehali biti odvisni od partije, o delavskih interesih pa naj bi se stalno pogovarjali z državo. Notranjo

demokracijo naj bi poglobili predvsem z večjo samostojnostjo osnovnih sindikalnih organizacij, samostojnejšo kadrovsko politiko in bolj demokratičnimi volitvami vodilnih sindikalnih delavcev z več kandidati. Število profesionalnih sindikalnih funkcionarjev (47000) naj bi ustrezno zmanjšali.

Kitajski sindikat se sicer ubada predvsem z zaščito delavcev, ustrezno razvojno politiko države, sodelovanjem pri upravljanju podjetij in z izobraževanjem zaposlenih. Največ pozornosti namenja delavcem, katerih

socialna varnost in materialni standard postajata vse bolj odvisna od gospodarske učinkovitosti. Načelno naj bi bil vsak brezposleni delavec deležen socialne varnosti in med stavkami kitajski sindikati menda stojijo na strani delavcev, ki so pogosto žrtve birokratskega odnosa.

Po besedah Marjana Orožna je bil njegov obisk pri japonskih sindikatih namenjen oživitvi medsebojnih stikov, ki so manj pogosti in pestri, kot so bili pred leti. Kako povečati gospodarsko učinkovitost, je pravzaprav tisto vprašanje, na katerega lahko jugoslovanskim sindikatom najbolj izčrpno odgovorijo prav japonski sindikati. Njihove izkušnje so poučne tudi zato, ker se ne zavzemajo le za večje delavske plače, ampak predvsem za večjo kakovost življenja in dela. Našim sindikatom naj bi omogočili navezovati in krepiti stike z Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov, ki o Svetovni sindikalni konfederaciji meni, da ne predstavlja »svobodnih sindikatov«. Ne zadnje kaže omeniti, da naj bi japonski delavci odšli bolj pogosto obiskovali Jugoslavijo, saj jim bo letalska proga Tokio-Beograd vsakakor še bolj omogočala.

Slika: Nace Bizilj

Tudi huda gospodarska kriza slovenskim planincem ne more do živega

MIK NAD SIVINO VSAKDANJOSTI

Planinska zveza Slovenije je spet močnejša: združuje že 106.528 organiziranih planincev, to je 575 več kot pred letom dni

Po najnovejših podatkih Planinske zveze Slovenije je bilo konec minulega leta v naši republiki že 106.528 organiziranih planincev. To je 575 več kot ob koncu leta 1987.

Od kod ta neverjetna slaba pojoji v gorah, ki planincu jemlje sapo in energijo, po drugi strani pa vliva novih življenjskih moči in veselje do jutrišnjega dne? Kaj tako množično žene v breg mlado in staro, vesele družbe in po-

sameznike, zaljubljene parčke, slepe, invalide, preproste ljudi in intelektualce, tako in drugače razmišljajoče, gospodo in ljudi z žulji na rokah? V čem je ta nepremagljivi mik, da se ljudje hočejo približati soncu in se povzpeti nad sivino vsakdanjosti?

S skromno popotnico zahajajo svetlobi in pričakovanjem naproti iz najrazličnejših razlogov. Nekateri kar tekmujejo v modrovanju,

kaj vse doživljajo v gorah in kaj jim le-te pomenijo. Velika večina planincev pa o tem ne razglablja; preprosto pravi, da to počne zato, ker je v hribih – lepo. In v tem je pravzaprav tudi vsa modrost. Če to ne bi bilo tako, planinarjenje v Sloveniji, pa tudi drugod po svetu, prav gotovo ne bi bilo med tistimi športi, ki množično navdušujejo staro in mlado. V hribih je pač lepo, neprijetno bolj kot v najšodobnejšem športnem parku ali kakršnikoli dvorani.

Zato ni naključje, da je v Sloveniji organizacija z največjim številom organiziranih športnikov Planinska zveza Slovenije. Kar zadeva množičnost, slovenski planinci nimajo tekmeča.

Pred vsemi: Ravne, Jesenice, Hrastnik, Radovljica

Delež prebivalcev Slovenije, včlanjenih v planinsko organizacijo, se je od 5,32 odstotka v letu 1987 povzpela na 5,33 odstotka v letu 1988. Občine z največjim številom planincev so še vedno Ravne na Koroškem, Jesenice, Hrastnik in Radovljica. Tu domujejo ljudje, ki sta jim hoja in izletništvo očitno najljubši šport. Peta po številu planincev je po najnovejših podatkih občina Mozirje, ki je s tem Trbovlje spodrinila za stopničko navzdol.

Podatki o članstvu in razširjenosti planinarjenja v naši republiki kažejo, da se ljudje kljub nižjemu življenjskemu standardu hoji v gore niso odpovedali. Nasprotno: planinstvo se je še bolj utrdilo. Postalo je ena najpomembnejših oblik telesnokulturne dejavnosti oziroma športne rekreacije delovnih ljudi in drugih občanov.

Pri tem je razveseljivo, da je število organiziranih planincev najbolj poraslo v majhnih društvih in v manjših krajih, tudi takih, ki so precej oddaljeni od naših lepih vršacev in je zato v njih obiskovanje gora šele v povojih. Najbolj so se v minulem letu okrepila planinska društva Šentvid pri Stični (za 159%), Metlika (150%), Borovnica (118%), Črnomelj (112%), Blagajana Polhov Gradec (85%), Snežnik Loška dolina (65%), Podnanos (45%), Tesnila Trebnje

(40%), Aero Celje (39%), Macesen Tolmin in Gradis Ljubljana (30%), Brežice (28%), Sloga Rogatec in Mariborski tisk – Večer (27%), Dolga pot Ljubljana (26%), Maks Meško Ormož (25%), Lesnina Ljubljana (24%).

Ob tem pa je precej planinskih društev postalo siromašnejših, tudi v velikih krajih in v močnih delovnih organizacijah. Članstvo je najbolj upadlo prav v izrazito močnih društvih. Nekatera so v letošnje leto zajadrala le še s polovično posadko. Vzrokov za to gotovo ne gre iskati v manjši ljubezni do gora in v upadajočem življenjskem standardu. Vzroki so verjetneje subjektivni kot objektivni. Če ni prave aktivnosti, če animatorji počivajo, če ni dovolj spodbude, potlej za društvo, razumljivo, tudi ni pravega zanimanja.

Gore so zrcalo naše revščine in bogastva

Če smo imeli v Sloveniji na začetku leta 1989 le malo manj kot 107 tisoč organiziranih planincev, moramo k temu dodati, da bolj ali manj redno zahaja v gore še nekajkrat toliko ljudi. Kdove koliko? Vsekakor zelo veliko. Več sto tisoč. Podatek pa bi bil še bolj razveseljiv, če bi slovenskim planincem, ki opravljajo nadvse pomembno poslanstvo, nudili potrebno podporo. Ta je namreč razmeroma skromna oziroma mnogo manjša, kot bi človek pričakoval.

Še vedno namreč ne spoštujemo že nekaj let starega dogovora, da bodo najmočnejši delovni kolektivi, to je tisti, ki imajo največ pod palcem, priskočili na pomoč našim gorskim postojankam. Teh imamo na srečo veliko, toda razen redkih izjem se same ne morejo preživljati. Potrebujemo podporo. Predvsem zato, da bi bile kar najbolj izkoriščene in za goste odprte čim več mesecev na leto. S tem bi privabile v naš prelepi planinski svet še več ljudi.

Sicer pa si, podobno kot v dolini, tudi v gorah krojimo usodo sami. Tudi naše planine so zrcalo, ki vsakomur pokaže svojo revščino in obenem tudi svoje bogastvo.

Andrej Ulaga

Sklenjene delavske športne igre Maribora za leto 1988

DVANAJST TISOČ UDELEŽENCEV

V restavraciji Tovarne avtomobilov Maribor je svet za športno rekreacijo in oddih pri mestnem svetu ZSS Maribor pripravil slovesen zaključek sindikalnih športnih tekmovanj za preteklo leto. Najboljši so ob tej priložnosti prejeli zaslužena priznanja.

Številnim udeležencem je spregovoril Milan Holc, predsednik sveta za organizirani letni oddih, šport in rekreacijo pri mestnem svetu ZSS Maribor. Med drugim je dejal: »Z zadovoljstvom ugotavljam, da je telesnokulturna dejavnost napravila v mariborskih delovnih kolektivih korak naprej. Število sodelujočih je večje, športnih objektov imamo več in tudi na področju izobraževanja strokovnih kadrov ne držimo križem rok. Na minulih delovnih športnih igrah je v 19 panogah nastopilo 623 ekip in več kot 12.000 športnikov in športnic iz 126 delovnih organizacij. Po podatkih kolektivov pa je na internih srečanjih sodelovalo kar 23.000 zaposlenih.«

Ob koncu slovesnosti je predsednik Milan Holc podelil najuspešnejšim ekipam in posameznikom 156

pokalov in 254 zlatih, srebrnih in bronastih kolajn. Za posebne zasluge pri razvoju športne rekreacije pa so prejeli plakete Ivanka Frešer (zlato, iz Surovine), Branko Rokavec (srebrno, UNZ) in Srečko Lipovnik (bronasto, Zlatorog). Prijetno srečanje mariborskih športnikov je povezoval Zvone Lebar, za vedro razpoloženje pa je poskrbela pevka Andreja Makoter.

Uvrstitev delovnih organizacij – moški:

Do 500 zaposlenih: 1. Swaty, 2. Feromoto, 3. Elektro, 4. SOZ, 5. Avtotrgovina TAM, 6. Birostroj, itd.

Do 1500 zaposlenih: 1. Zlatorog, 2. ČGP Večer, 3. KB Maribor, 4. Primat, 5. PTT, 6. Svila, itd.

Do 2500 zaposlenih: 1. Konstruktor, 2. Jeklotehna, 3. Mariborska livarna, 4. Bolnica, 5. Gradis, 6. Tovarna dušika Ruše, itd.

Nad 2500 zaposlenih: 1. Metalna, 2. TAM, 3. TVT Boris Kidrič, 4. Elektrokovina, 5. Hidromontaža, 6. ŽTO, itd.

Skupna uvrstitev ženskih ekip: 1. TVT Boris Kidrič, 2. PTT, 3. Bolnica, 4. Metalna, 5. KB Maribor, 6. TAM, itd.

D. Zagorac

Borza sindikalnega turizma

Vsakoletne težave pri zagotavljanju organiziranega oddiha za delavce in njihove družine so nas v Zvezi sindikatov Slovenije spodbudile k organiziranju informativne borze sindikalnega turizma. Z njo naj bi zagotovili več možnosti za oddih tudi tistim okoljem, ki nimajo lastnih počitniških kapacitet oziroma bi bili pripravljene za zamenjavo.

Borzo sindikalnega turizma si v zvezi sindikatov predstavljamo kot informativni pripomoček vsem tistim, ki so pripravljene del svojih kapacitet ponuditi tudi drugim uporabnikom kakor tudi tistim, ki počitniške kapacitete iščejo za svoje delavce. Zainteresirane delovne organizacije in osnovne organizacije ZSS vabimo, da nam objavljeno borzno sporočilo izpolnijo v skladu s svojimi potrebami in ga posredujejo **Komisiji za športno rekreacijo in oddih delavcev** – Zveza sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana.

Borzno sporočilo

Naslov DO
Nosilec nalog na področju oddiha delavcev – ime in priimek

A. Počitniške kapacitete, ki smo jih pripravljene ponuditi drugim

1. Počitniški dom v (kraj) št. ležišč v času od do
cena nočitve
cena penziona
cena po pogodbi
2. Počitniške hiše v št. hišic št. ležišč v času od do
cena nočitve
cena penziona
cena po pogodbi
3. Počitniške prikolice nameščene v št. prikolic skupno število ležišč v času od do
cena dnevnega pavšala
cena po pogodbi

B. Počitniške kapacitete, ki jih potrebujemo v sezoni 1989

1. Počitniški dom, št. ležišč v času od do
kraj ob morju
kraj v notranjosti Slovenije
drugje (npr. zdravilišča)
2. Število počitniških hišic s št. ležišč v času od do
kraj ob morju
kraj v notranjosti Slovenije
drugje (npr. zdravilišča)
3. Število prikolic skupno št. ležišč v času od do
kraj ob morju
kraj v notranjosti Slovenije
drugje (npr. zdravilišča)

C. Pripravljene bi bili zamenjati del kapacitet za oddih delavcev

1. Počitniški dom v (kraj) št. ležišč za enakovredna ležišča v kraju v času od do
2. Počitniške hišice v (kraj) št. hišic s skupaj ležišč za enakovredna ležišča v kraju v času od do
3. Počitniške prikolice v (kraj) št. prikolic skupno št. ležišč za enakovredna ležišča v kraju v času od do

Borzna sporočila bo obdelala strokovna služba RS ZSS ter potrebe in ponudbo objavila v časniku Delavska enotnost. Glede na dinamična dogajanja na področju sindikalnega turizma predlagamo, da sporočila za borzo sindikalnega turizma pošljete na naslov komisije do konca meseca maja.

Komisija za športno rekreacijo in oddih delavcev

Dr. France Kresal

KOLEKTIVNE POGODBE IN ZAKON O MINIMALNIH MEZDAH IZ LETA 1937

(2)

Sedmega maja 1933 so na delavskem shodu v Mariboru sprejeli ostro resolucijo proti brezposelnosti in nizkim mezdam; 21. junija pa je strokovna komisija naslovila na državo in javne ustanove poziv, naj sprejmejo izredne ukrepe za omiljenje brezposelnosti in socialne bede, zniževanje mezd pa naj se ustavi na eksistenčnem minimumu. Zadnji dan avgusta 1933 je dal pobudo za zakonsko določitev enotnih minimalnih mezd mariborski industrijalec Hutter. Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je izvedla anketo o tem problemu. Večina podjetnikov temu predlogu ni nasprotovala, pač pa so bila mnenja močno različna glede višine minimalnih mezd, skoraj vsi pa so zahtevali enotne minimalne meзде za vso državo.

Leta 1934 so delavske zbornice začele široko akcijo za določitev minimalnih mezd. Osmega julija so na seji odbora centralnega sekretariata delavskih zbornic Sarajevu sklenili začeti sistematično akcijo, da se izda zakon o minimalnih mezdah, ker so ugotavljali, da so meзде raznih poklicev tako različne in da so tako neenake, da delodajalci z njimi konkurirajo. Sklenili so sklicati javno anketo, v kateri bi o tem razpravljali. Ta anketa je bila 19. in 20. januarja 1935 v Beogradu. Delavske zbornice so izdale dve publikaciji o vprašanjih minimalnih mezd, ki sta jih napisala Bo-

gdan Krekić in Filip Uratnik. Uratnik je sestavil tudi načrt zakona o zavarovanju minimalnih zaslužkov in po-bijanju neoljalne konkurence z delavskimi mezdami, ki ga je delavska zbornica v Ljubljani oktobra leta 1934 poslala delavskim strokovnim orgnizacijam v raz-pravo.

Bitko za eksistenčni minimum izbojevati v obratih

V tem osnutku je delavska zbornica zastopala mnenje, naj bi urejanje mezd spadalo v pristojnost mezdnih inšpektoratov na sedežih delavskih zbornic, ki bi jih sestavljali trije stalni člani in zastopnika spornih strank. Predsednika inšpektorata bi imenoval minister za socialno politiko ali ban, druga dva stalna člana prav tako, le da enega na predlog zbornice za trgovino, obrt in industrijo, drugega pa na predlog delavske zbornice. Delavske strokovne organizacije in tudi politične so ta osnutek ostro zavrnile, nekatere načelno ves osnutek, druge samo nekatere določbe. Delavske strokovne organizacije, v katerih vodstva so se začeli v letih 1934 in 1935 že uspešno vključevati napredni delavci in komunisti, so videli v osnutku nevarnost, da bi bile ločene od sklepanja kolektivnih pogodb in urejanja mezdnih in-

drugih delavskih razmer delavstva.

Zveza delavskih žensk in deklet je na delavsko zbornico in vse strokovne organizacije naslovila resolucijo in kritiko osnutka, v kateri pravi, da je »že v principu napačno postavljati tak načrt, ki naj bo odvisen zgolj od države in akcije delavskih „zastopnikov“ z resolucijami in vlogami« in da se »reakcionarna vsebina predloga kaže že v razdelitvi višine minimalnih mezd po starosti in spolu delavstva«, da osnutek »ne predpisuje nikakršnih družinskih doklad, namreč le rast plač sorazmerno z delavčevim starostjo«. Nadzorovanje mezd po mezdni inšpektoratih, ki jih nastavlja in določa država, pa ne pomeni »nič več in nič manj kot negirati razredni boj«. »Podobno so organizirani inšpektorati v Hitlerjevi Nemčiji.

Pripisovali neki državni ustanovi sposobnost urejanja meznega razmerja v korist delavstva je sposoben samo tisti, ki je zaplaval v fašistične vode. Edino možen sistem inšpektoratov bi bil, če bi jih postavljali delavci, to pa je mogoče v čisto drugih epoha kakor pa danes.« In dalje ugotavlja, »ker so uredbe mezdni inšpektoratov obvezni sklepi za obe strani kot kolektivne pogodbe, to pomeni, da so prepovedane samostojne delavske akcije v borbi za delo in kruh«. Dalje zavrača osnu-

tek, ker »izloča delavsko borbo na obratu, ki je edina v stanju privedi do uspehov«, ker »kofidicira na fašistični način mezdno razmerje, v katerem ima besedo edinole kapitalist, ker se bo tudi eventualni najboljši zastopnik delavstva znašel vedno v razmerju 1 : 2« zato je treba »borbo za eksistenčni minimum prenesti izza zelenih miz na obrat in ga konkretno formulirati v paroli „za višje meзде“.

Delavske organizacije samo za spodnjo mejo

Delavske strokovne organizacije so zahtevale le zakonsko določitev minimalnih mezd; pod to mejo v nobenem primeru ne bi smele pasti, vso preostalo ureditev mezdni razmerij in zviševanje mezdni skal pa naj pre-puste močnim akcijam delavskih strokovnih organizacij, ker slabotne delavske organizacije ne bi mogle uveljavljati še tako dobre zakonodaje o minimalnih mezdah.

Odločno in dosledno so se predlogu za enotno zakonsko ureditev delovnih razmer upirali predstavniki industrije v industrijski zbornici v Beogradu. Ko je bil 20. in 21. decembra 1934 centralni zbor industrije v Beogradu, se je predsednik beograjske zbornice industrijalec Vlada Ilić izrekel proti

predlogu, prav tako sekretar dr. Stevan Popović. Vlada Ilić je zagovornikom zakonske določite minimalnih delavskih mezd naravnost očital neoljalnost, češ da ima industrija na severu države vse ugodnejše proizvodne razmere: cenen (največ tuji) kapital, poceni električno energijo, cenejši premog, urejene ceste in železnice ter izkušeno industrijsko delavstvo; deino ugodnost, ki jo ima industrija na jugu, namreč nižje delavske meзде, ki so v skladu z nizkimi cenami živeža in s skromnejšim standardom prebivalstva, hočejo zagovorniki enotnih minimalnih mezd tej industriji odvzeti, tako da bi popolnoma izgubila konkurenčno sposobnost.

To je bilo res. Po statistiki industrije krajevine Jugoslavije, ki pa ne vključuje rudarstva, monopola in državnih železnic, je bilo do leta 1938 v Sloveniji in na Hrvaškem investirano v eno delovno mesto okrog 35.000 din kapitala, vrednost proizvodnje tega delovnega mesta je znašala 65.000 dinarjev, v drugih predelih pa je bilo v eno delovno mesto investirano 48.000 din kapitala in je dajalo le 39.000 din vrednosti proizvodnje; v odstotkih izraženo, je prišlo na Slovenijo 17% vsega v to industrijo vloženega kapitala in 26,59% vrednosti proizvodnje, na Hrvaško 30% kapitala in 37,15% proizvodnje, na vse druge predele pa 53% v to industrijo investiranega kapitala in le 36,26% vrednosti jugoslovanske industrijske proizvodnje. In še drugače povedano, meзде so predstavljale na severu države neprimerno nižji odstotek proizvodnih stroškov kot na drugih območjih. Zato zanje večje meзде ne bi pomenile tolikšne obremenitve proizvodnih stroškov

kot za druge. Podjetniki so tako politični in mezdni boj za višje minimalne meзде spreminjali v konkurenčni boj.

Konkurenčni boj med podjetniki

Tako odločnemu nastopu beograjskih industrijalcev je prva popustila zagrebška trgovsko – industrijska zbornica. Avgusta 1935 je izdala publikacijo Anketa o radniškim nadnicama i zaradama u industriji, ki sta jo napisala zagrebški industrijalec Vladimir Arko in Benko Grado, statistik revije Indeks. Publikacija je vsebovala tudi načrt zakona o minimalnih mezdah in plačah, po katerem bi se minimalne meзде določale regionalno po banovinah, urejale pa bi jih paritetne komisije.

Edino industrija dravske banovine je zavzemala do načrta zakonske določite minimalnih mezd še vedno načelno stališče, da se morajo minimalne meзде določiti enotno za vso kraljevino.

Anketa o delavskih mezdah v Sloveniji, ki jo je leta 1935 izvedla delavska zbornica, pa je pokazala, da je bilo tudi v Sloveniji precej podjetij, ki so plačevala delavcem po 1,50 din na uro, in statistika osrednjega urada za zavarovanje delavcev kaže, da je leta 1934 prejemale 20.938 ali 26,51% zavarovanih delavcev v Sloveniji manj kot 1,50 din na uro ali 11,60 din na dan, vse leto 1935 in do srede leta 1936 pa so meзде še padale.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

št. 10

Delavska enotnost	ZVEZDO-SLOVJE	SLOV. PISATELJICA (APRIL)	PREBIVALEC ANTICNE LJUBLJANE	ST. SLOV. IGRALEC (JANEZ)	VELIKO FINSKO JEZERO	ČUHRAJ GRIGORIJ	KRLEŽEVA DRAMA	IZGUBA ZAVESTI	PISATELJ TORKAR	AVTOR R. NOČ	TOMAŽ RAVHEKAR	ORGAN VIDA	DOMAČE ŽEN. IME	ZDRAVILNA RASTLINA, JETIČNIK
PREBIVALEC NOVEGA SVETA									IT. FILM. KOMIK NENAČELNEŽ					
SLOV. PESNIK »GORIŠKI SLAVCEK«											PRITOK BALHASKEGA JEZERA	KAOLINSKA RUDA		
IVER, TRSKA						STAROGRŠKI BASNOPISEK								
RANOCELNIK						IGRA S KARTAMI POLAGALEC TERACA						KRAJEVNA SKUPNOST BRANKO RUDOLF		
OMEHCANJE								TRGOVSKI POPUST KOCBEK EDVARD						
LETOVIŠČE NA FRANC. RIVIERI (ORIG.)					IZMETAČ NABOJEV ŠAHISTKA MARICEVA							PSIČKA, KI JE PRVA POLETELA V VESOLJE	VZH. DEM. ŠAH. VELEMOJSTER (JOHANN)	
OSKAR HUDALEC		RIM. NARAVOSLOVEC NEM. IGRALKA (KARIN)				GL. MESTO J. KOREJE MOŠKI SUKNJIČ						LADKO KOROŠEC MOŠKI POTO-MEC		
STRD				SVOJINA EL. MER-SKA ENOTA (W)				MESEC ZID. KOLEDARJA AM. PISEC GROZLJIVK						
VRSTA ZEMLJE						SREDOZEM. BOR Z DEŽNIKASTO KROŠNJO								
ČEŠKI PISATELJ (ALDIS)							VRSTA PŠENICE							
ANTON CEHOV			REKA V ITALIJI, DESNI PRITOK PADA				NEM. SKLADATELJ IN ORGANIST (CASPAR)					ANTON KOLAR		

Rešitev nagradne križanke številka 10 pošljite do 28. marca na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Celovška 43, Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 10. Nagrade so knjižne: 1. Komplet I. Muster (1-4), 2. Monografija – Slana, 3. Alergija na hrano.

Rešitev nagradne križanke številka 8
STARA, TIRISTOR, TELESNA KULTURA, ELEKTOR, DIOLEN, NEMEA, ISAR, OLA, OPAT, EMU, KOV, TRN, RV, LLANERO, II, ORGLE, OCET, PNEVMONIJA, GO, ITERATIV, AMARO, SERENADA, REGAL, TROS, SAN, TATE

Izrebrani reševalci nagradne križanke številka 8
1. Poldi Šoberl, Ul. V. Kejžarja 21, 64270 Jesenice
2. Andrej Vidic, Simona Jenka 9, 61230 Domžale,
3. Jože Tomažin, Kidričeva 30/c, 65000 Nova Gorica

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČGP Delo – tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787
- Glavni urednik: Franček Kavčič
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca (tajnici).
- Vršilka dolžnosti direktorja tozda Alenka Mišič
- Telefoni: vršilka dolžnosti direktorja tozda in glavni urednik 322 778, odgovorni urednik 313 942
- Naročnine, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52
- Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651
- Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951
- Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923
- Žiro račun 50102-603-41502
- Založba 311 956, Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891
- Posamezna številka Delavske enotnosti 2.500 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Casopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janežkovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik.

Še dve leti do odločitve o olimpiadi treh dežel

CILJI SO ISTI, Z IGRAMI ALI BREZ NJIH

Križ je dandanašnji z množičnimi prireditvami. Kako se do njih opredeliti, še posebej pri nas, ko pa nismo bili naklonjeni še nobeni? Udrihali smo tako po manifestacijah tipa štafeta kot po olimpiadi v Sarajevu, kandidaturi Beograda, Univerziadi... Saj se spomnimo – časi niso primerni, zdravstvo je na psu, za olimpiado pa najdemo denar... najprej telesna kultura in šele potem takšni megalomanski zalogaji...

Nasprotniki takšne logike so nam kajpak najprej obesili pod nos malega duha, slovensko zaplankanost in celo pregovorno zavist. Mi pa nazaj – motijo nas velikanski stroški in nič manjše gospodarsko tveganje. Še bolj učinkovite in močne države niso znale vselej iztržiti vsaj za povračilo vložka, kako le bi to uspelo nam?

Toda nekaj gotovo drži: od tedaj nismo postali ne močnejši ne gospodarsko učinkovitejši. Kot družba v celoti smo pač korakali po rako. In naši ugovori niti niso bili zgolj ekonomsko obarvani. Pisali smo, da je filozofija olimpijskih iger, ki jo kandidati tako radi prištejejo med pluse, skoraj že pozabljena. Zmagal je ugled, boj za rekorde in vdor politike v šport. Zdad žene tekmovalce gmotna korist in motiv časti je odrinjen, pa še garaški treningi otrok, prodor kemije, elitizma...

S takšnimi posmisleki smo torej stopili do jeseniškega župana Jakoba Medje. Po tistem namreč, da se zarečenega kruha največ poje, samo zdaj Slovenci kandidati za zimске olimpijske igre in pobuda je prišla iz zgornje savske doline:

»Tokrat je stvar vendarle malce drugačna. S Trbižem in Podkloštrom tesno sodelujemo že dve desetletji. Vezí so mnogovrstne in številne, zlasti na kulturnem in športnem področju.

Spontana srečanja in prireditve so prerasle v pravcato organizacijo in veliko od tega je, kot pravimo, tradicionalno. Ob vseh teh stikih je zamisel o skupni olimpiadi gotovo logično nadaljevanje. Zakaj naj ne bi bil olimpijski duh nekakšna krona tega, v svetu svojevrstnega, sodelovanja treh dežel?

Tako smo se začeli leta 1984 o tem resno meniti, se pripravljati in leta 1985 smo dali uradno vlogo. Tedaj so imeli Italijani še enega kan-

je naša edina logična usmeritev. Še veliko objektov je potrebnih obnove, saj se izogibamo posegom v prostor. Poudarjam, ni nam do širjenja, ampak do kakovosti!

Olimpijske igre pa so, če drugega ne, prava marketinška bomba. Če je kraj znan, če zaslovi, je veliko lažje pridobivati goste tudi naprej. Takšne prireditve so velik magnet, najhitreje omogočijo prodor iz anonimnosti. Jeseni sem bil v Trentu, kjer je bila ustanovljena skupnost alpskih mest. Žal so udeleženci precej slabo poznali naše razmere in po predstavitvi jih je ta dolina prijetno presenetila. Torej bomo morali postati bolj prodorni. Naša soseda in sokandidata sta zagotavljala, da že sama

kandidatura na moč ugodno vpliva na dotok gostov.«

Pravite, da je že predstavitel v Trentu prijetno presenetila, da nas niso poznali... Torej je pot jasna tudi brez olimpijskih iger. Kandidatura in aktivnosti okoli nje le potrjujejo naše slabosti, ki se jih sicer zavedamo toda...

»Natančno tako, prav to sem hotel povedati. Gre za postopno, graditeljsko delo in ne za kampanjo. Cilji z igrami ali brez njih so zastavljeni in olimpiada treh dežel je le korak na poti do njih. Zavedamo se tudi možnosti našega gospodarstva, toda jasno je, da bo vlagalo sicer skromni kapital, če ga bo le moč kam pametno vložiti. In tak vložek se kaže kot pameten.«

Obetate torej ekonomsko upravičenost iger – če bodo?

»No, brez tega bi se stvari gotovo ne lotevali. Seveda Kranjska gora in dolina nasploh potrebuje vse že omenjeno, pa čistilno napravo, komunalno in drugo infrastrukturo. To bo tudi postorjeno, naj ponovim, z igrami ali brez njih. Tudi žičniške naprave bo treba v vsakem primeru obnoviti...«

Obnoviti ali res vleči tudi na Vršič? Ljubitelji narave se boje posegov v prostor,

skrunjenja Triglavskega narodnega parka.

»Ni se jim treba bati. Saj vsi živimo v tem prostoru in če kdo, se mi zavedamo njegove dragocenosti. Res, posamezniki sem ter tja predlagajo tudi projekte, ki bi pomenili nevarnost za okolje, tudi žičnice na Vršiču, na Triglav celo – toda to tudi brez olimpiade. Lahko zagotovim, da nič doslej načrtovanega in predvidenega za in glede olimpiade ne ogroža okolja. Nasprotno, izboljšuje ga in mu dviguje kakovost. Tako naravna dediščina kot kmetijska zemljišča so nam predragoceni.«

Ob vseh načrtih se vselej postavi vprašanje sredstev in takoj s tem virov?

»Od začetka je jasno, da bodo stroški porazdeljeni na tri sosedje, namreč stroški za same igre. Kaj in kako pa bo kdo vložil na svojem, o tem se bo pač odločil vsakdo sam in to tudi sam imel. Koliko lahko pri tem pomeni občina, tudi vemo. Za primer vzemimo ceste, ki so gotovo nacionalni interes. Potem trgovina, proizvajalci športne opreme, tekstila, hrane, pijače... Sicer pa, ali lahko pri takšni stvari sploh izločimo kateri segment gospodarstva!!«

To, kar govorite, je po zdravi pameti. Žal pa pri

nas pot od zdrave pameti do uresničitve ni tako prosta. Še vedno ne!

»Drži, toda časi se le spreminjajo. V Sloveniji smo organizacijski plati gotovo sposobni izpeljati takšne prireditve, to smo že večkrat dokazali. Da pa vse bo zmaguje gospodarska logika, tudi obeta.«

Gre torej za avtohtono zamisel, gospodarski interes in ne za politično botrijo megalomanstvo in podobna strašila naše preteklosti, ki so še vedno precej živahna?

»Da! Ne gre za sanje ambicioznežev, za ozke interese in že od začetka skrbimo, da bo vse gospodarsko utemeljeno. Delamo po sistemu »malega raste veliko« in pobuda iz teh krajev si išče podporo naprej. Doslej ni nič prišlo »od zgoraj«. Leta 1991 bo padla dokončna odločitev, kaj pa Evropo čakajo leto zatem, tudi veste. Tudi to, kar počnemo mi, je vključevanje v evropski prostor in prebivanje osame, je tako gospodarsko kot politično odpiranje v svet. Temperatura Evrope je takšna, kot namerijo v srednji Evropi, zato je zanimanje Evrope prav za to območje veliko. To je treba izkoristiti na vsake načine.«

Ciril Brajč

LIPE SVEDER: PROSVETA

